

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Finanční gramotnost studentů na odborné škole
a gymnáziu**

Josef Kubec

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Josef Kubec

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Finanční gramotnost studentů na odborné škole a gymnáziu

Název anglicky

Financial literacy of students at secondary technical school and general secondary school

---

Cíle práce

Cílem diplomové práce je na základě zhodnocení úrovně finanční gramotnosti u vybraných skupin studentů střední školy a gymnázia identifikovat nedostatky, které mohou testované skupiny vykazovat a navrhnout řešení, jak tyto nedostatky eliminovat či jim předcházet. Návrhy pro obě školy budou mít formu učebního předmětu (případně části předmětu), který by byl vhodný ke zlepšení znalostí studentů.

Metodika

Teoretická východiska budou zpracována na základě samostatného studia a komparace poznatků z literatury a jiných zdrojů, které jsou spjaty s problematikou finanční gramotnosti. Bude zde využita metoda zkoumání dokumentů. Zpracováním literární rešerše bude upřesněn cíl práce, jehož dosažení bude předmětem vlastní práce.

Vlastní práce bude vycházet z průzkumu na základě dotazníkového šetření předloženého studentům 2. – 4. ročníků vybraných středních škol. Hlavním nástrojem pro zpracování výsledků dotazníkového šetření bude analýza primárních dat a zpracování výsledků do grafů. Výsledky vlastního průzkumu budou v závěru práce vyhodnoceny a diskutovány, následně budou navržena doporučení, jak případným nedostatkům předcházet. Návrhy pro obě školy budou mít formu učebního předmětu (případně části předmětu), který by byl vhodný ke zlepšení znalostí studentů. Přínosy daného předmětu budou následně konkrétně rozebrány.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Finance, finanční gramotnost, úvěr, peníze, příjem, výdaje, investování

Doporučené zdroje informací

KOCIÁNOVÁ, Helena. Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. Osobní finance: řízení financí pro každého. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4832-0.

TEPLÝ, Petr. Navigátor bezpečného úvěru. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2287-3.

WILSON, Gwenn. 100% financial literacy success. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, 2014. ISBN 978-1-4354-6221-2.

ZOKAITYTE, Asta. Financial literacy education. New York, NY: Springer Berlin Heidelberg, 2017. ISBN 978-3-319-55016-9.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Markéta Beranová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 13. 10. 2020

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 21. 10. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 23. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Finanční gramotnost studentů na odborné škole a gymnáziu" jsem **vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů** na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 23. března 2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Markétě Beranové, Ph.D. za odborné rady, nápady a především za ochotu při realizaci diplomové práce. Neméně významné poděkování patří zaměstnancům Obchodní akademie, SOŠ a JŠ s právem státní jazykové zkoušky v Hradci Králové a Gymnázia Jaroslava Žáka za pomoc při realizaci dotazníkového šetření. Děkuji také všem respondentům za vyplnění dotazníku.

Finanční gramotnost studentů na odborné škole a gymnáziu

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce zkoumá finanční gramotnost studentů středních škol. Konkrétně se zaměřuje na výzkum mezi studenty OA, SOŠ a JŠ v Hradci Králové a Gymnázia Jaroslava Žáka v Jaroměři.

Formou dotazníkového šetření autor zkoumá znalosti studentů, vzájemně je porovnává a odhaluje problematické oblasti při vzdělávání ve finanční oblasti. Práce se dále zabývá, jakým způsobem je implementována finanční gramotnost do rámcových vzdělávacích programů v podmínkách České republiky. Obě zkoumané školy studenty vzdělávají v oblasti financí v různých předmětech s různou hodinovou dotací v průběhu studia.

Výzkumné šetření prokázalo, že znalosti studentů obchodní akademie se mezi ročníky zvyšují. Studenti nabývají finanční gramotnosti v průběhu studia a škola dobře implementuje finanční gramotnost do svých ŠVP. Je nutné podotknout, že vzhledem k většímu množství odborných ekonomických předmětů, do nichž má škola možnost problematiku finanční gramotnosti začlenit, přichází studenti do kontaktu se světem financí mnohem častěji než v případě gymnázia. Výsledky studentů z jaroměřského gymnázia jsou mnohem různorodější a méně stabilní.

Autor navrhuje možné způsoby výuky finanční gramotnosti a dává zpětnou vazbu zkoumaným školám, v jakých oblastech jejich studenti nejvíce chybují.

Klíčová slova: finance, finanční gramotnost, investování, peníze, příjem, úvěr, výdaje, vzdělávání

Financial literacy of students at secondary technical school and general secondary school

Abstract

The submitted diploma thesis examines the financial literacy of secondary school students. It is focused on research among students of OA, ŠOŠ and JŠ in Hradec Králové and Jaroslav Žák General secondary school in Jaroměř.

Author examines knowledge of students, compares them with each other and reveals problematic topics in financial education. In the form of a questionnaire survey. The thesis also deals with how financial literacy is implemented in the framework educational programs in the conditions of the Czech Republic. Both researched schools educate students about finance in different subjects with different hourly allowances during their studies.

The research showed that the knowledge of secondary technical school students increases between grades. Students at this school acquire financial literacy during their studies and the school implements financial literacy well in learning programs. Students at secondary technical school are in touch with the finance much more often than students at general secondary school. The results of students from the general secondary school are much more diverse and less stable.

The author suggests methods and ways of teaching financial literacy and gives feedback to both schools in which parts of financial education their students have made mistakes.

Keywords: education, expenses, finance, financial literacy, income, investing, loan, money

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
2.2.1 Tvorba dotazníku a testových otázek.....	15
2.2.2 Metodika sběru, zpracování a vyhodnocování dat.....	16
2.2.3 Výběrový soubor.....	18
3 Teoretická východiska	20
3.1 Finanční gramotnost.....	20
3.1.1 Peněžní gramotnost.....	21
3.1.2 Cenová gramotnost	23
3.1.3 Rozpočtová gramotnost	27
3.1.4 Finanční vzdělávání	27
3.2 Základní pojmy finančního trhu.....	29
3.3 Fungování finančního trhu v podmínkách České republiky	32
3.3.1 Účastníci finančního trhu.....	32
3.3.2 Členění finančního trhu	33
3.3.3 Bankovní systém.....	34
3.4 Produkty bankovního trhu.....	36
3.4.1 Běžné produkty denní báze.....	37
3.4.2 Spořicí a vkladové produkty	39
3.4.3 Úvěrové produkty	43
3.5 Investice a investování	48
3.5.1 Pojmy k investování.....	49
3.5.2 Pravidelné investování	50
3.5.3 Jednorázové investice	52
3.6 Pojištění a zabezpečení rizik	53
3.6.1 Pojmy k pojištění	54
3.6.2 Životní pojištění.....	54
3.6.3 Neživotní pojištění	56
3.7 Finanční plánování	56
3.7.1 Finanční plán.....	57
3.7.2 Rodinný rozpočet.....	57
3.7.3 Jak odpovědně plánovat finance	61

4	Vlastní práce	63
4.1	Získané informace před dotazníkovým šetřením	63
4.2	Zkoumané školy	65
4.2.1	OA, SOŠ a JŠ v Hradci Králové	65
4.2.2	Gymnázium Jaroslava Žáka	68
4.3	Pravdivostní výroky na základě předpokladů	70
4.4	Vyhodnocení dotazníkového šetření	72
4.4.1	Bodové výsledky jednotlivých ročníků.....	72
4.4.2	Trendy znalostního vývoje studentů v průběhu studia.....	75
4.4.3	Potvrzení nebo zamítnutí pravdivostních výroků	77
4.4.4	Výsledky v konkrétních oblastech a nejčastější chyby	78
5	Výsledky a diskuse	88
5.1	Diskuse a komparace výsledků s výsledky šetření MF ČR.....	88
5.2	Shrnutí výsledků dotazníkového šetření.....	97
5.2.1	Stav finanční gramotnosti na středních školách dle výsledků šetření.....	97
5.2.2	Zhodnocení stavu a identifikace problematických otázek a okruhů	99
5.3	Doporučení a návrhy pro zkoumané školy	100
5.3.1	Doporučení na způsob výuky finanční gramotnosti	101
5.3.2	Doporučení pro OA, SOŠ a JŠ v Hradci Králové	105
5.3.3	Doporučení pro Gymnázium Jaroslava Žáka.....	106
6	Závěr.....	107
7	Seznam použitých zdrojů.....	109
8	Přílohy	115
8.1	Příloha 1 – Dotazník pro vybrané střední školy	115
8.2	Příloha 2 – Problematická oblast.....	122

Seznam tabulek

Tabulka 1 Složení respondentů.....	19
Tabulka 2 Zaměstnanost a nezaměstnanost.....	26
Tabulka 3 Státní podpora u doplňkového penzijního spoření.....	42
Tabulka 4 Srovnání splátek konsolidačního úvěru od různých bank.....	45
Tabulka 5 Vzdělávací program Obchodní akademie, SOŠ a JŠ v Hradci Králové.....	67
Tabulka 6 Vzdělávací program Gymnázia Jaroslava Žáka.....	70
Tabulka 7 Bodové výsledky druhých ročníků.....	73
Tabulka 8 Bodové výsledky třetích ročníků.....	73
Tabulka 9 Bodové výsledky čtvrtých ročníků.....	74
Tabulka 10 Potvrzení nebo vyvrácení výroků 1. – 7.	77
Tabulka 11 Relativní počet správných odpovědí – obecné výroky.....	79
Tabulka 12 Relativní počet správných odpovědí – kreditní a debetní karty.....	80
Tabulka 13 Relativní počet správných odpovědí – investiční instrumenty.....	81
Tabulka 14 Relativní počet správných odpovědí – inflace a ČNB.....	82
Tabulka 15 Relativní počet správných odpovědí – operativní leasing.....	83
Tabulka 16 Relativní počet správných odpovědí – insolvence a exekuce.....	84
Tabulka 17 Relativní počet správných odpovědí – stavební spoření.....	85
Tabulka 18 Relativní počet správných odpovědí – hypoteční úvěr.....	86
Tabulka 19 Relativní počet správných odpovědí – životní a neživotní pojištění.....	87
Tabulka 20 Kolik procent studentů má svůj finanční plán.....	89
Tabulka 21 Jak by studenti řešili nedostatek financí.....	90
Tabulka 22 Domnělá versus reálná znalost platebních karet.....	93
Tabulka 23 Znalosti ohledně pojištění bankovních vkladů a vkladů u pojišťoven.....	94
Tabulka 24 Kolik studentů používá internetové bankovníctví či mobilní aplikaci.....	95
Tabulka 25 Znalost RPSN.....	96
Tabulka 26 Znalost pojmu insolvence a exekuce.....	96
Tabulka 27 Znalost inflace.....	97

Seznam schémat, obrázků a grafů

Schéma 1 Účastníci finančního trhu	32
Schéma 2 Nástroje měnové politiky.....	34
Obrázek 1 Přehled rodinného rozpočtu.....	59
Obrázek 2 Souhrnný rozpočet položky nákladů.....	60
Graf 1 Vývoj statistických ukazatelů od 2. do 4. ročníku OA.....	75
Graf 2 Vývoj statistických ukazatelů od 2. do 4. ročníku gymnázia.....	76
Graf 3 Zastoupení spořicíh produktů mezi studenty.....	91
Graf 4 Spoléhají studenti na státní zabezpečení ve stáří.....	92

Seznam použitých zkratk

COVID – 19	koronavirové onemocnění typu SARS-CoV-2
CPI	index spotřebitelských cen
CZK	oficiální zkratka české měny
ČR	Česká republika
ČNB	Česká národní banka
EUR	oficiální zkratka euro měny
HDP	hrubý domácí produkt
HK	Hradec Králové
JŠ	Jazyková škola
LTV	loan to value
NFC	typ rádiové bezdrátové komunikace na velmi krátkou vzdálenost
OA	Obchodní akademie
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
p. a.	roční úroková sazba
p. m.	měsíční úroková sazba
PMR	povinné minimální rezervy
MF	Ministerstvo financí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
SEŠ	Střední ekonomická škola
SOŠ	Střední odborná škola
ŠVP	Školní vzdělávací program
RPSN	roční procentní sazba nákladů
RVP	Rámcový vzdělávací program
VŠPS	výběrové šetření pracovních sil

1 Úvod

Finanční gramotnost je velice důležitý soubor znalostí, který může jedinec získat. S produkty finančního trhu přichází mnoho lidí do kontaktu denně, a proto je dobré se v této problematice orientovat, osvojit si základní funkce tohoto trhu a být jeho aktivní participant. Každodenní život přináší mnohá úskalí a neznalý jedinec může v množství aktuálních možností tápat, leckdy se rozhodnout proti obecným doporučením finanční gramotnosti a na své rozhodnutí doplatit. Proto je důležité, aby se studenti, podniky, pracující lidé, důchodci, jednoduše všichni právně zodpovědní jedinci finančně vzdělávali. Jako u mnoha dalších znalostí a vědomostí, které člověk získá, je nutné se této problematice věnovat a mít potřebu jí rozumět. Lidé mají různé vrozené dispozice, jedni mohou být příznivci rizika, druzí mohou riziko odmítat. Někdo má dokonalé znalosti o problematice financí, ale málo odvahy, další může být erudovaný méně, ale i přesto dosahovat lepších výsledků. Stejně jako v dalších oblastech lidského života není pravidlem to, když má jednotlivec znalost dané problematiky, že v ní bude nutně úspěšný. Znalost je však dobrým stavebním kamenem a předpokladem pro úspěch a orientaci ve světě kolem nás.

Předkládaná diplomová práce zkoumá finanční gramotnost studentů středních škol. Vzdělávání mladých lidí je velice důležité. Mnozí z nich si své finance řídí jen v omezené míře a často pod dohledem rodičů. Proto sami od sebe mají málokdy potřebu se danou problematikou zabývat více než je nutné. Ovšem po vstupu do reálného světa financí se mohou neznalí jedinci chovat iracionálně a způsobit tak finanční potíže sobě a svým blízkým. Finanční gramotnost by měla být zárukou finanční odpovědnosti, nedává však zaručený recept na zbohatnutí a dosažení finanční nezávislosti.

Čím více lidí bude finančně gramotných, tím stabilnější a udržitelnější finanční systém budeme mít. Proto by školy měly dávat studentům jasný a ucelený přehled o základním fungování finančního trhu tak, aby studenti znali dané produkty a věděli, který je vhodný v dané situaci použít. Výuka by však měla probíhat takovým způsobem, jež bude spíše motivující než odrazující. Nudné přednášky, které neúměrně zahlcují posluchače, nebudou vhodnou volbou pro zaujetí většiny. Jan Amos Komenský říkal „škola hrou“ a v případě finanční gramotnosti, která je velmi reálná a vizuální, se taková výuka přímo nabízí.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je na základě zhodnocení úrovně finanční gramotnosti u vybraných skupin studentů střední školy a gymnázia identifikovat nedostatky, které mohou testované skupiny vykazovat, a navrhnout řešení, jak tyto nedostatky eliminovat či jim předcházet. Návrh na způsob výuky má podobu moderních učebních metod a bude předložen oběma školám ke zvážení, zdali z tohoto návrhu budou přijímat doporučení v hodinách zabývajících se finančním vzděláváním.

2.2 Metodika

Teoretická východiska budou zpracována na základě samostatného studia a komparace poznatků z literatury a jiných zdrojů, které jsou spjaty s problematikou finanční gramotnosti. Bude zde využita metoda zkoumání dokumentů. Zpracováním literární rešerše bude upřesněn cíl práce, jehož dosažení bude předmětem vlastní práce. Dle Hendla a Remra (2017) je vyhodnocení dostupné literatury a zdrojů základem pro zpracování daného tématu. Vlastní práce bude vycházet z průzkumu na základě dotazníkového šetření předloženého studentům 2. - 4. ročníků vybraných středních škol. Hlavním nástrojem pro zpracování výsledků dotazníkového šetření bude analýza primárních dat a zpracování výsledků do kontingenčních tabulek a grafů. Výsledky vlastního průzkumu budou v závěru práce vyhodnoceny a diskutovány, následně budou navržena doporučení, jak případným nedostatkům předcházet. Návrhy pro obě školy budou mít formu učebního předmětu (případně části předmětu), který by byl vhodný ke zlepšení znalostí studentů. Přínosy daného předmětu budou následně rozebrány. Předkládaná diplomová obsahuje základní teoretická východiska z oblasti financí a uvádí aktuální stav výuky na středních školách. Autor pro teoretická východiska selektoval produkty finančního trhu do podkapitol: produkty bankovního trhu, investice a investování, pojištění a zabezpečení rizik a finanční plánování. Dotazníkové šetření probíhalo na odborné střední škole zaměřené na výuku ekonomických předmětů a na všeobecném gymnáziu. Práce se zaměřuje na oblasti, v nichž studenti nejvíce chybovali, z těchto výsledků byly vyvedeny možné návrhy pro zdokonalení studentů v dané problematice.

2.2.1 Tvorba dotazníku a testových otázek

Dotazníkové šetření této diplomové práce vzniklo za účelem zjištění vztahu středoškolských studentů k finančnímu vzdělávání a jejich znalostí z oblasti finanční gramotnosti. Autor vycházel z již proběhlého kvantitativního výzkumu finanční gramotnosti dospělé populace v České republice, toto šetření prováděla pro MF ČR agentura STEM/MARK v roce 2010 a 2015. V roce 2020 průzkum prováděla společnost PPM FACTUM RESEARCH. Tato dotazníková šetření se stala součástí světového měření finanční gramotnosti pod záštitou OECD. Cílovým segmentem provedeného dotazníkového šetření jsou studenti vybraných středních škol. Respondentům byla poskytnuta informace o účelu sběru dat, vysvětlen postup vyplňování a oznámen orientační čas dostatečný k vyplnění dotazníku.

Konečná podoba dotazníku

Dotazník vznikl podle podoby kladených otázek při šetření MF ČR, které sloužily jako vzor. Autor modifikoval otázky do takové podoby, aby se co nejméně odklonil od vzorových dotazníků. Ovšem vzhledem k obsáhlosti vzorových dotazníků a dlouhé době vyplňování byly vybrány otázky, které jsou v souladu s ŠVP obou škol, aby jim studenti mohli rozumět a zároveň, aby nebyl příliš zdoluhavý. Dále byl tento dotazník doplněn vlastními otázkami, které autor sestavil dle teoretických východisek této práce.

Konečná podoba dotazníku obsahovala celkem 62 otázek, z nichž část byla identifikační a část testovací. Otázky v dotazníku měly charakter uzavřených otázek s jednou případně více možnými odpověďmi. Testovací otázky měly pouze jednu správnou odpověď. Podoba dotazníku je uvedena v příloze č. 1. Začáteční část dotazníku s 26 otázkami byla zaměřena na identifikaci studenta a jeho postoje k financím. Zdali se zajímá o finanční vzdělávání, jaké finanční produkty využívá atd. Dotazník volně přecházel do otázek testovacích. Testovací oblast dotazníku se zaměřovala na základní pojmy finančního trhu. Po této části následovala část s výroky, kde měl student určit pravdivost nebo nepravdivost daného výroku. Celkem dotazník obsahuje 36 výroků z oblasti obecného finančního přehledu, platebních karet, investičních instrumentů, bankovních produktů, spořicíh produktů a pojišťovnictví.

Správnost testovacích otázek byla ověřena pedagogy střední odborné školy a studenty ekonomických fakult na Univerzitě v Pardubicích a České zemědělské univerzitě v Praze. Vyzkoušený čas dostatečný pro vyplnění tohoto dotazníku byl stanoven na 15 minut. Ovšem tato doba byla pro respondenty pouze doporučující. Srozumitelnost otázek byla testována formou předvyplnění vzorkem patnácti respondentů. Tito vyplňující hodnotili logickou posloupnost otázek, dostatečný čas pro vyplnění a zda jsou otázky jednoznačně formulované a pochopitelné. Tento testovací vzorek složený studenty středních škol (6 respondentů), vysokých škol (7 respondentů) a již nestudujících (2 respondenti) vyhodnotil dotazník jako srozumitelný a vhodný k dotazníkovému šetření studentů vybraných středních škol.

2.2.2 Metodika sběru, zpracování a vyhodnocování dat

Realizace sběru dat probíhala pomocí online podoby dotazníku skrze platformu vyplň.to bez přítomnosti tazatele. I přesto, že tato metoda není dle Hendla a Remra (2017) úplně vhodná, jelikož nezaručuje plnou návratnost dotazníků, byla shledána jako jedinou možnou. Důvodem jejího zvolení byl fakt, že výzkum probíhal v době, kdy vlivem vládních opatření proti šíření viru COVID - 19 došlo k plošnému uzavření škol a zákazu osobní přítomnosti studentů v budově školy. Testovací otázky v proběhlém šetření mají vždy jen jednu správnou odpověď. Respondentovi je za každou správně zodpovězenou otázku přidělen 1 bod, celkem může získat 46 bodů. Výstup z dotazníkového šetření je vyhodnocován statistickými metodami (aritmetický průměr, medián, směrodatná odchylka atd.) a porovnává správné odpovědi studentů v závislosti na studované škole a ročníku. Autor zvolil 20 bodů jako znalostní minimum. Odpovídá 43 % správně zodpovězených otázek, a pokud student získal méně bodů, jeho výsledek byl zahrnut do počtu studentů, jež nesplnili stanovené znalostní minimum. Toto znalostní minimum je jedním ze sledovaných parametrů při vyhodnocování výsledků. V kapitole 4.4.4 Výsledky v konkrétních oblastech byla stanovena metodika na zjištění problematických otázek a okruhů. Dle školy a studovaného ročníku byl sledován relativní podíl správných odpovědí na danou otázku. Pokud za daný ročník bylo relativně zodpovězeno 26-49 % správných odpovědí, byla otázka členěna jako problematická. Pokud se relativní podíl správných odpovědí nacházel v intervalu 0–25 %, byla otázka evidována jako velmi problematická.

Kontingenční tabulky

Data z dotazníkového šetření byla zpracována do kontingenčních tabulek pro přehledný, ucelený soubor vybraných kategorií a zastoupení dané proměnné. Takové zpracování umožnilo vytvořit přehled o struktuře výsledků dotazníkového šetření v rámci sledovaných segmentů (studované školy a ročníku).

U kontingenčních tabulek bylo využito absolutního a relativního vyjádření výskytu zvolených proměnných z dotazníkového šetření. Absolutní četnosti udávají počet výskytu zvolené proměnné v dané kategorii z celkového souboru dat. Relativní četnosti označují procentuální zastoupení zvolené kategorie nebo hodnoty relativně k celkovému počtu všech případů. Pro jasnou a srozumitelnou interpretaci získaných hodnot za segment celé školy byly využity kontingenční tabulky se sloupcovými součty, u relativního vyjádření pak aritmetické průměry (Hendl a Remr, 2017).

Charakteristiky polohy a variability číselné proměnné

Pro charakteristiku vlastností základního souboru bylo použito několik popisných statistických charakteristik. Tyto ukazatele udávají informaci o tom, kde se nachází střed souboru, a jaké je rozptýlení hodnot sledované veličiny kolem středu zkoumaného souboru. Některé statistické znaky mohou být velmi variabilní ve svých hodnotách, jiné naopak vykazují velmi úzkou koncentraci pozorovaných hodnot kolem středu. Tato diplomová práce pro vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření používá následující statistické charakteristiky polohy a variability (Neubaurer, Sedlačík a Kříž, 2016):

- **Aritmetický průměr** je nejznámější charakteristika střední polohy a označuje se symbolem $\bar{x}$. Pro získání aritmetického průměru dochází k součtu všech hodnot v daném souboru, který je vydělen jejich počtem.
- **Minimum** je nejmenší hodnota v daném souboru.
- **Maximum** představuje největší hodnotu ve zkoumaném souboru.
- **Variační rozpětí** je vzdálenost mezi minimální a maximální hodnotou.
- **Modus** je charakteristika polohy vybraného souboru, která značí hodnotu proměnné s nejvyšší četností výskytu v příslušném souboru dat. Je značen jako $\text{Mod}(x)$.

- **Medián** se značí se jako $\text{Med}(x)$. Jedná se o hodnotu prostřední polohy statistické jednotky za předpokladu utříděného souboru dat podle velikosti, kdy nezáleží na tom, jestli hodnoty jsou seřazeny od největší po nejmenší nebo naopak. Pokud má statistický soubor lichý počet členů, je medián prostřední hodnotou vybraného souboru, a pokud existuje soubor se sudým počtem prvků, je medián brán jako aritmetický průměr dvou prostředních hodnot.
- **Rozptyl** je charakteristika variability číselné proměnné, která vyjadřuje rozdělení souboru náhodných hodnot kolem její střední hodnoty. Rozptyl je definován jako průměrná čtvercová odchylka veličiny od střední hodnoty nejčastěji $\bar{x}$. Počítá se jako vzdálenost naměřené odchylky od $\bar{x}$ to celé na druhou. Značí se jako $\text{Var}(x)$.
- **Směrodatná odchylka** nese označení σ a počítá se jako druhá odmocnina z rozptylu. Jedná se o odchylku od střední hodnoty, která má na rozdíl od rozptylu stejný rozměr jako náhodná veličina.

2.2.3 Výběrový soubor

Hlavní sledovací charakteristikou pro vyhodnocování výsledků plynoucí z proběhlého dotazníkového šetření je střední škola, kterou respondent navštěvuje. Vzhledem k tomu, že práce porovnává výsledky dotazníkového šetření právě dle navštěvované školy, jsou dále sledovány ročníky obou škol. Pro relevantnější výsledky byli vhodnými respondenty studenti druhých až čtvrtých ročníků, jelikož první ročníky v době provádění výzkumu byly na škole teprve pár týdnů a jejich získané vědomosti z dané školy by nebyly průkazné. Výběrový soubor tvořilo 165 studentů středních škol: 82 studentů Gymnázia Jaroslava Žáka v Jaroměři a 83 studentů Obchodní akademie, Střední odborné školy a Jazykové školy v Hradci Králové.

Obchodní akademie se specializuje především na výuku ekonomických věd. Vyučuje ekonomii, management, praktické aplikace účetnictví a další odborné předměty. Absolventi by měli mít dobrou znalost finančních pojmů a produktů, také by se měli základně orientovat v problematice fungování finančního trhu. Dle zjištění z vyplněných dotazníků školu navštěvuje více dívek, jelikož tvořily 2/3 respondentů na zkoumané škole. Naopak studenti gymnázia mají mnohem všeobecnější studijní okruh a zkoumané Gymnázium v Jaroměři se specializuje především na výuku přírodovědných předmětů.

Rozdělení respondentů dle pohlaví je zde více rovnoměrné, tedy 42 mužů a 40 žen. Absolutní zastoupení studentů dle studované školy, ročníku a pohlaví ukazuje tabulka 1.

Tabulka 1 Složení respondentů

Složení studentů Studovaná škola a ročník	Pohlaví studentů		Celkový součet
	muž	žena	
Gymnázium, Jaroměř	42	40	82
Sexta (II. ročník)	15	12	27
Septima (III. ročník)	12	15	27
Oktáva (IV. ročník)	15	13	28
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	27	56	83
Druhý ročník	9	16	25
Třetí ročník	9	19	28
Čtvrtý ročník	9	21	30
Celkový součet	69	96	165

Zdroj: vlastní zpracování

3 Teoretická východiska

Důležitá je teoretická znalost základních pojmů finančního trhu, jež se budou v práci často vyskytovat, stejně tak jako obecný přehled o účastnících, struktuře a fungování finančního trhu. Tato kapitola převážně popisuje produkty, které jsou na finančním trhu běžně používány, poskytuje informace o finančních plánech, investování a možnostech zajištění rizik, stejně tak informace o aktuálním stavu finančního trhu.

3.1 Finanční gramotnost

Metodický portál RVP.cz (2020), který vznikl jako hlavní metodická podpora učitelů a k podpoře zavedení rámcových vzdělávacích programů ve školách, definuje finanční gramotnost jako soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a své okolí, eliminoval možná rizika a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Metodický portál (2020) dále dělí dle MF ČR finanční gramotnost na tři složky: peněžní, cenovou a rozpočtovou gramotnost.

Definici metodický portál přijímá od Ministerstva financí ČR, jež má původní znění: *„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.“* (MF ČR, 2017).

Podle mezinárodního vnímání je finanční gramotnost definována Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) jako: *„Kombinace finančního povědomí, znalostí, dovedností, přístupu a chování, které jsou nezbytné k řádnému finančnímu rozhodování a konečnému dosažení individuálního finančního blahobytu.“* (OECD, 2020).

Jedinec mající finanční gramotnost by měl znát produkty finančního trhu, měl by být schopen rozumět problematice peněz a cen a měl by být schopen odpovědně spravovat svůj peněžní rozpočet s ohledem na měnící se životní situaci tak, aby byl vhodný pro aktuální i budoucí období (Teplý, 2015).

3.1.1 Peněžní gramotnost

Pojem peníze definuje Jílek (2013) jako všeobecně přijímaný prostředek směny za zboží a služby nebo pro placení závazků. Peníze se dělí na hotovostní a bezhotovostní. Měna je národní forma peněz, která se vyznačuje svým názvem, nominální strukturou, výlučností, charakterem emise a je chráněna před zneužitím. Peníze potažmo měny států nejsou již garantovány žádným zástupným drahým kovem a jejich hodnota spočívá ve víře, že daná bankovka nebo mince má svou pevnou hodnotu. Tato víra existuje, pokud je kupní síla peněz relativně stabilní.

Mince jsou kovové peníze určitého složení, tvaru a hmotnosti, sloužící jako prostředek peněžního oběhu. Bankovky jsou papírové peníze, které mají své zákonem stanovené specifické ochranné prvky, jsou vydávány emisní bankou jako oběživo a platidlo. Tyto mince a papírové peníze jsou peníze s nuceným oběhem, kdy je stát vydává jako zákonné platidlo, které je přijímáno všemi ekonomickými subjekty. Bankovní (depozitní) peníze jsou bezhotovostní peníze, fondy uložené v bankách a jiných finančních institucích. Jsou tvořeny na základě úvěrových operací. V současnosti tato forma peněz převládá. Bankovní peníze mají dvě základní formy. Depozita na požádanou jsou peněžní fondy, které je možno kdykoliv a bez omezení čerpat a depozita s různou výpovědní dobou neboli termínovaná depozita. Tyto peníze nelze čerpat kdykoliv, protože jejich použití je vázáno k určité výpovědní lhůtě. Z historického hlediska mají peníze tři základní funkce, které na sebe postupně navazovaly. Peníze jsou prostředkem směny, což znamená, že jejím prostřednictvím lze platit za nakoupené statky a služby. Další funkcí peněz je jejich schopnost vyjádřit hodnotu zboží, tedy funkce účetní jednotky. A poslední základní funkcí je schopnost peněz uchovávat hodnotu. Jelikož peníze jsou ekonomicky vnímány jako statky a účetně jako majetek, čím lepší schopnost uchovatele hodnoty peníze mají, tím je měna daného státu stabilnější (Jílek, 2013; Vlček, 2016).

Prapůvodem směny byla takzvaná přímá směna, kdy docházelo ke směně statku za jiný statek. Tento obchodní akt se nazývá barter, což znamená, že za určitý počet jednoho statku je možné vyměnit jiný počet druhého statku. Díky dělbě práce a nutnosti směny se postupně začalo uvažovat o nepřímé směně. O prostředku směny, který bude mít svou hodnotu a bude možno za něj kupovat statky a služby. Původně se jednalo o komoditní peníze především hliněné tabule, mušle, kameny, plátno a podobné věci. Další vývojevou

etapou byly peníze z drahých kovů, přičemž hodnota mincí musela být trvalá a dělitelná. První mince vznikly ještě před naším letopočtem a postupem času se mincovnictví stalo specifickým oborem. Panovníci měli své vlastní mincovny, kde docházelo k emisi peněz a podle obsahu drahého kovu uvnitř mince se dělily na plnohodnotné a neplnohodnotné mince. Následně začaly vznikat papírové peníze, tj. státovky (vydávané státem) a bankovky (vydávané bankou), které doplnily mince v oběhu (Jílek 2013).

Měnové standardy jsou systémy, jak zlato pronikalo a ustupovalo do peněžního systému a bylo garancí stability světových měn. Černohorský (2020) je dělí na:

- **Zlatý standard** – plnohodnotné zlaté mince.
- **Standard zlatého slitku** – přechodný standard po 1. světové válce. Směna zlata za bankovky.
- **Standard zlaté rezervy** – částečná demonetizace, tzn. nekrytá emise bankovek, které emitují banky v násobku své zlaté rezervy.
- **Standard zlaté devizy** – postupující demonetizace zlata vedla k tomu, že právo emise peněz má jen centrální banka. Zlato bylo možné získat jen prostřednictvím zlaté devizy tzn. měny, která udržuje standard zlatého slitku.
- **Zlatý dolarový standard** – zlato směnitelné pouze za americký dolar s pevným poměrem zlata vůči dolaru.
- **Nařízený standard (FIAT)** - peníze nejsou kryty drahým kovem a funguje zde systém důvěry při přijímání. Pomyslné krytí funguje přes aktiva centrální banky, která emituje hotovostní peníze.

Peněžní (měnové) agregáty jsou souhrnem daného druhu peněžních prostředků, který v ekonomice obíhá podle stupně jeho likvidity. Značí se symbolem M a dělí se na úzké (M1), střední (M2) a široké peníze (M3).

Peněžní agregát s vyšším číslem obsahuje celý měnový agregát s číslem o jednotku nižším (Jílek, 2013):

- **M1** = oběživo a vklady na běžných účtech v bankách;
- **M2** = M1, termínované vklady a ostatní vklady, repo operace;
- **M3** = M2 a krátkodobé cenné papíry nebankovních subjektů v domácí měně.

3.1.2 Cenová gramotnost

Cena je směnná hodnota statku nebo služby, ve které jsou promítnuty skutečnosti jako konkurence a regulace cen, nebo je určena podle zvláštního předpisu k jiným účelům než k prodeji. Vyjadřuje se peněžitou částkou, kterou je třeba při získání statků a služeb zaplatit za jednotku množství. Dle mikroekonomické teorie pojem cena zahrnuje též druhy odměňování, jako např. mzdu, úrok a rentu. Podle pojetí anglické klasické školy je cena statku určena tím, kolik práce bylo vynaloženo k jeho výrobě (Ministerstvo financí, 2014; Zokaityte, 2017).

Cena a trh

Ceny se dají dle zákona 526/1990 Sb. dělit na do několika kategorií. Pro účely této práce se jedná především o tržní a obvyklou cenu. Tržní cena je pojem z mikroekonomie, který určuje hranici, kdy se setkává nabídka s poptávkou. Je to stav, kdy se cena nabízeného množství rovná ceně poptávaného množství. Jedná se tak o reálně placenou částku ovlivněnou všemi okolnostmi na trhu. Obvyklá cena je taková cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě podobného statku nebo služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Zvažují se všechny okolnosti, které mají na cenu vliv, avšak do její výše se nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu, ekonomický a společenský stav prodávajícího nebo kupujícího ani vliv zvláštní obliby. Trh je takové uspořádání protichůdných sil, kde na sebe navzájem působí kupující a prodávající subjekty. Dle jejich poptávky a nabídky dochází k určení optimální ceny a optimálního množství směňovaných statků či služeb (Ministerstvo financí, 2014; Vlček, 2016).

Z hlediska předmětu tržních transakcí Vlček (2016) rozeznává následující typy trhů:

- **Trh výrobních faktorů** – trh práce, půdy a kapitálu.
- **Finanční trhy** – trh peněžní a kapitálový.
- **Trh výrobků a služeb** – trh finální produkce.

Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených za určité období výrobními faktory na určitém území. Pokud je HDP vyjádřen cenami běžného roku, jedná se produkt nominální, pokud je vyjádřen cenami základního roku, je to produkt reálný. Pro stanovení výkonnosti ekonomiky se používají metody způsobu výpočtu HDP (Brčák, Sekerka a Stará, 2014; Švarcová, 2019):

- **Produkční (výrobní) metoda** – se počítá jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty, které nejsou zohledněny podle sektoru či odvětví.

$$HDP = \text{hodnota produkce} - \text{meziprodukt} + \text{daně z produktů} - \text{dotace na produkty.}$$

- **Výdajová metoda** – HDP je vyjádřen jako součet spotřebních výdajů rezidentských jednotek. Jedná se o domácnosti (C), investice firem (I), hodnotu produkce představují dále výdaje na vládní nákupy statků a služeb (G). Vzhledem k mezinárodnímu obchodu, kdy je část domácí produkce vyvážena do zahraničí, je nutné tuto sumu přičíst jako hodnotu exportu statků a služeb (X) a zároveň odečíst hodnotu importovaných statků a služeb (M).

$$HDP = C + I + G + X - M.$$

- **Důchodová metoda** – pomocí této metody je HDP vyjádřen jako součet prvotních důchodů za národní hospodářství celkem.

$$HDP = \text{náhrady zaměstnancům} + \text{daně z výroby a z dovozu} - \text{dotace} + \text{čistý provozní přebytek} + \text{čistý smíšený důchod} + \text{spotřeba fixního kapitálu.}$$

Inflace je chápána jako opakovaný růst cen v dané ekonomice. Jde o oslabení kupní síly peněz vzhledem ke zboží a službám, které spotřebitel kupuje. Pro běžného spotřebitele je spíše nechtěným průvodcem, jelikož jednotlivec vnímá zdražování zboží a služeb kolem sebe a tuto skutečnost přijímá zpravidla negativně (Bernholz, 2015; Kociánová, 2012).

V praxi je inflace v oblasti spotřebitelských cen měřena jako přírůstek tzv. indexu spotřebitelských cen (CPI). V ČR inflaci měří Český statistický úřad. Inflace však nemá pouze negativní dopady, Česká národní banka plánuje inflaci ve výši 2 %. Je to celoevropská dohoda o cílování inflace, jež má za cíl udržet konkurenceschopnou ekonomiku (ČNB, 2020).

Pokles inflace je označován jako deflace a nastává pokud většina cen v ekonomice roste pomaleji než předchozí sledované období. Pokud ceny dlouhodobě klesají, pak hovoříme o deflaci, tzn. trvalý pokles cen (záporná inflace). Z hlediska subjektů je inflace přínosná pro dlužníky a nevýhodná pro věřitele (Kociánová, 2012).

Nezaměstnanost

Ve chvíli, kdy dochází k nerovnováze na trhu práce a poptávka po pracovních místech je vyšší, než nabídka práce hovoříme o nezaměstnanosti. Za nezaměstnaného se považuje osoba, která je starší patnácti let, aktivně si hledá práci a je připravena k nástupu do práce do 14 dnů. Za vážný ekonomický problém je považována dlouhodobá nezaměstnanost, kdy nezaměstnaný nemá práci déle než 1 rok. V takovém případě je velmi těžký návrat zpět do práce. Statistika nezaměstnanosti je sestavována na základě poptávky po pracovních místech. Nezaměstnanost je měřena ukazatelem míry nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti vyjadřuje procentuální podíl nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu (ve věku 15–64 let). Podle příčin je možné nezaměstnanost dělit na (Vlček, 2016):

- **Frikční nezaměstnanost** – je forma dobrovolné nezaměstnanosti. Jedná se o takovou nezaměstnanost, která vzniká přirozeně v důsledku pohybu lidí mezi geografickými oblastmi a pracovními místy nebo v průběhu jednotlivých stádií životního cyklu, např. při změně pracovního místa, stěhování, po ukončení studií případně neochotou pracovat apod.
- **Strukturální nezaměstnanost** – vzniká v důsledku nesouladu nabídky a poptávky na dílčích trzích práce. Nesoulad může vzniknout zvýšením poptávky po určitém druhu práce a současném snížení poptávky po jiném druhu práce. Nabídka práce se ani v jednom případě nepřizpůsobuje dostatečně rychle. Je to dáno také tím, že určité sektory a na ně navazující pracovní pozice se rozvíjejí a jiné upadají.

- **Cyklická nezaměstnanost** – souvisí s hospodářskými cykly v ekonomice a vzniká v okamžiku, kdy ekonomika opouští fázi vrcholu a přechází do fáze recese a tím pádem klesá celková poptávka po pracovní síle (Bertl, 2016; Vlček, 2016).

Statistická data o zaměstnanosti a nezaměstnanosti publikuje Český statistický úřad (2020) Hlavním cílem šetření této organizace je získávání pravidelných informací o situaci na trhu práce, umožňujících její analýzu z různých hledisek, zejména ekonomických, sociálních a demografických. Český statistický úřad sleduje především:

- **Míru zaměstnanosti** – vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných a počtu všech osob ve věku od 15 do 64 let.
- **Obecnou míru nezaměstnanosti** – vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde číselník i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení aplikovaných ve VŠPS. Ukazatel je konstruován podle metodiky Eurostatu vypracované na základě doporučení Mezinárodní organizace práce.
- **Míru ekonomické aktivity** – vyjadřuje podíl pracovní síly (zaměstnaných a nezaměstnaných) na počtu všech osob starších 15 let.

V tabulce č. 2 lze vidět míru nezaměstnanosti, obecnou míru nezaměstnanosti a míru ekonomické aktivity za aktuální období.

Tabulka 2 Zaměstnanost a nezaměstnanost

Ukazatel	2. čtvrtletí 2019	3. čtvrtletí 2019	4. čtvrtletí 2019	1. čtvrtletí 2020	2. čtvrtletí 2020
Míra zaměstnanosti (%)	59,1	59,2	59,1	58,7	58
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	1,9	2,1	2	2	2,4
Míra ekonomické aktivity (%)	60,3	60,5	60,3	59,9	59,4

Zdroj: vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu, 2020

3.1.3 Rozpočtová gramotnost

Rozpočtová gramotnost v sobě zahrnuje znalosti a dovednosti nutné pro správu finančního rozpočtu. Jedinec by měl být schopen vést rozpočet, stanovovat finanční cíle v čase, rozhodovat o alokaci finančních zdrojů a také zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje správu aktiv a pasiv, tedy majetku a závazků dané osoby, jedná se o komplexní finanční plánování (Syrový a Tyl, 2020).

Finanční plány podle subjektu dělí Syrový a Tyl (2020) na:

- podnikové;
- veřejné;
- osobní;
- rodinný rozpočet.

Na ovlivňování financí v zemi se užívá fiskální (rozpočtová) a monetární (měnová) politika. Fiskální politika představuje hospodaření státu prostřednictvím vlády a parlamentu České republiky. Pomocí veřejných rozpočtů vláda hospodaří a plánuje příjmy a výdaje. Prostřednictvím zdanění pomáhá rozhodovat o alokaci zdrojů mezi soukromý a veřejný sektor. Velmi záleží na politické, ekonomické a sociální situaci v zemi, jakou fiskální politiku vláda provádí. Monetární politiku v prostředí České republiky vykonává ČNB. Tato politika působí na sektory ekonomiky nejvíce ovlivněné úrokovými sazbami (například investice, export, a další) Vnější obchodní a měnová politika ovlivňuje obchod země prostřednictvím cel, kvót a dalších nástrojů podporujících či omezujících import a export. Regulací měnového kurzu monetární politika působí na toky zboží a služeb nebo příliv a odliv kapitálu (Syrový a Tyl, 2020).

3.1.4 Finanční vzdělávání

Finanční vzdělávání je proces směřující ke zvyšování úrovně finanční gramotnosti. Cílem tohoto vzdělávání je posílení odpovědnosti jedince za hospodaření s jeho majetkem, konkrétně odpovědnějšímu rozhodování v oblasti financí, vedoucímu k zajištění finanční prosperity. Finanční vzdělávání by mělo být v souladu se standardem finanční gramotnosti a splňovat principy objektivit a nezávislosti (Bertl, 2016; MF, 2020).

Objektivita – informace jsou sdělovány nestranně bez zaujatého hodnocení. Používají se reálná data a informace, případně konkrétní ukázky produktů.

Nezávislost – oddělenost od marketingu a PR. Nedoporučuje se konkrétní produkt, služba ani poskytovatel.

Výuka finanční gramotnosti na školách v podmínkách České republiky

Vláda České republiky schválila přípravu systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách v roce 2005. Ministerstvo financí (2020) vydalo Strategii finančního vzdělávání, na jejímž základě byla zavedena povinná výuka finanční gramotnosti na středních a základních školách. Střední školy mají dle RVP povinnost vyučovat finanční gramotnost od roku 2009, základní školy od roku 2013.

Česká republika se stala jednou z prvních zemí, které zavedly povinnou výuku finanční gramotnosti. V roce 2008 byla založena Mezinárodní síť finančního vzdělávání (International Network on Financial Education; INFE) při Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), a Česká republika zastoupená MF se stala zakládajícím členem. Činnosti INFE se účastní členské země OECD a dále sdružuje 120 zemí celého světa v problematice finančního vzdělávání. V roce 2010 vláda schválila Národní strategii finančního vzdělávání, první ucelený a koncepční materiál vymezující dlouhodobé cíle, ke kterým by aktivity v oblasti finančního vzdělávání měly směřovat. Národní strategie definovala prioritní střednědobé úkoly a určila klíčové aktéry v procesu finančního vzdělávání v rámci veřejné správy i soukromého sektoru. V lednu 2020 vláda České republiky schválila usnesením č. 30 Národní strategii finančního vzdělávání 2.0, která navazuje na původní strategii a doplňuje ji o nové skutečnosti. Podnázvem strategie je změna chování k převzetí odpovědnosti za svou finanční prosperitu. Cílem strategie 2.0 je vytvoření efektivního systému finančního vzdělávání, který umožní zvyšování úrovně finanční gramotnosti napříč populací. Hlavními prvky systému finančního vzdělávání jsou osoby, které finanční vzdělávání poskytují, jeho příjemci, vztahy mezi nimi. Dokladem zvyšování finanční gramotnosti v ČR by mělo být postupné zlepšování výsledků měření finanční gramotnosti dětí a dospělých (MF, 2020).

V roce 2015 proběhlo měření úrovně finanční gramotnosti dospělé populace, ze které vyplynulo, že 64 % osob se při svém finančním rozhodování chová nezodpovědně. Tento výsledek Ministerstvo financí shledává neuspokojivým. Žádoucí je proto změna směrem k zodpovědnějšímu ekonomickému chování občanů a apelování na jejich finanční vzdělávání. Zvyšování úrovně finanční gramotnosti vede k lepší orientaci v nabídce finančních produktů na trhu a k jejich optimálnímu využití. Nižší ochota či schopnost jedince přizpůsobovat se tomuto vývoji brání získání praktických zkušeností, které jsou významným zdrojem zvyšování úrovně finanční gramotnosti, a proto je vhodné začleňovat finanční vzdělávání do školních vzdělávacích programů českých škol (MF, 2020).

3.2 Základní pojmy finančního trhu

Pro studium finanční gramotnosti je nutná znalost následujících vybraných pojmů, které se budou v práci objevovat.

Závazek neboli dluh je peněžní částka, kterou se dlužník zavázal zaplatit věřiteli za předem stanovených podmínek (Švarcová, 2019).

Pohledávka je naopak nárok věřitele na získání peněžní sumy od dlužníka. Ve chvíli, kdy vzniká dluh, má jedna smluvní strana závazek a druhá strana pohledávku. Tyto pojmy nelze zaměňovat (Teplý, 2013).

Magický trojúhelník v sobě spojuje tři protichůdné vrcholy, dle kterých se investor rozhoduje, zdali přijme danou investici. Jedná se o riziko, výnosnost (rentabilitu) a likviditu (schopnost majetku se přeměnit na hotové peníze). Zpravidla platí, čím vyšší je likvidita, tím bude nižší riziko a výnosovost, např. více výnosové cenné papíry bývají rizikovější a málo likvidní, vysoce likvidní produkty naopak málo rentabilní. Účastníci trhu hledají kompromis mezi těmito vrcholy a dle toho investují (Švarcová, 2019).

Úroková míra vyjadřuje obecnou, případně odvozenou cenu peněz. Úrok je odměna věřitele za poskytnutí volných prostředků a zároveň závazek dlužníka, který dané prostředky přijal. Přijatý úrok podléhá dani z příjmu. Obecně platí fakt, že spotřebitel, který využívá běžné bankovní či nebankovní produkty, platí vyšší úroky ze zapůjčené částky, než kdyby stejnou sumu uložil např. na spořicí účet (Kociánová, 2012).

Úroková sazba je procentuální vyjádření úroku přímo určená daným subjektem a vztahuje se k určitému období, např. měsíc (p. m.), rok (p. a.), případně další časové úseky. Dále se také rozlišuje reálná a nominální úroková míra (sazba). Nominální úroková míra nebere v úvahu inflaci oproti reálné úrokové míře, která je upravena o změnu cenové hladiny (Šoba, Širůček, 2017).

RPSN je zkratka ukazatele „Roční procentní sazba nákladů na úvěr“. Ukazatel RPSN v sobě zahrnuje veškeré náklady úvěru pro spotřebitele, vyjádřené jako roční procentní podíl z celkové výše spotřebitelského úvěru. Využití tohoto ukazatele je vhodné pro posouzení nákladovosti daného produktu a jeho výhodnosti při srovnání konkurenčních nabídek od různých finančních institucí. Výpočet ukazatele RPSN zahrnuje úrokovou sazbu, strukturu splátek jistiny a úroků a dále obsahuje další vzniklé náklady, např. (ČNB, 2020):

- poplatky za posouzení žádosti o úvěr;
- poplatky za uzavření smlouvy;
- poplatky za převod peněžních prostředků;
- poplatky za vedení úvěrového účtu;
- platby za pojištění nebo záruku pro případ neschopnosti spotřebitele splácet úvěr;
- platby provizí a další.

Zákon o spotřebitelském úvěru nařizuje všem osobám nabízejícím nebo poskytujícím tento produkt povinnost informovat spotřebitele o výši ukazatele RPSN. Tento údaj musí být obsažen v jakékoli nabídce typu reklamy a vždy ve smlouvě o spotřebitelském úvěru (ČNB, 2020).

Konsolidace neboli sloučení. V bankovníctví zní název tohoto produktu konsolidační úvěr. Je to úvěr, který slučuje jiné drobnější úvěry, jejichž pravidelné splácení neúměrně zatěžuje spotřebitele, do jednoho velkého úvěru. Konsolidační úvěr seskupí běžící úvěry v jeden a spotřebitel dosáhne zpravidla nižších měsíčních splátek, jednotných podmínek, avšak delší doby splatnosti. Včasnou konsolidací lze předejít možným finančním potížím v případě, pokud je existence více úvěrů a subjekt se nachází v neschopnosti všechny včas a řádně splácet (Teplý, 2013).

Aktivní příjem je takový příjem, na jehož docílení musí jednotlivec vynaložit svou aktivní účast. Nejčastěji tak lze označovat mzdy případně výnosy z přímého podnikání OSVČ apod. (Kiyosaki, 2020).

Pasivní příjem se proti aktivnímu příjmu vyznačuje tím, že pro jeho dosažení nemusí jednotlivec vynakládat žádné úsilí a příjem se mu generuje automaticky. Zpravidla díky vlastnictví peněz případně dalších věcí, které poskytuje jiným za úplatu, např. přijaté úroky, přijaté nájemné a další (Kiyosaki, 2020).

Exekuce je vymožení peněžité částky od dlužníka směrem k věřiteli. Dochází k němu v situaci, kdy dlužník není schopen dlouhodobě splácet svůj závazek a nedohodne se s věřitelem na případných změnách úvěrové smlouvy. Věřitel může podat návrh na zahájení exekuce, na jejímž základě probíhá exekuční řízení proti dlužníkovi. Toto řízení je samostatný druh civilního procesu a řídí se specifickými zásadami dle zákona. Jeho výsledkem je usnesení, kde je stanoven výkon rozhodnutí. Může mít podobu srážek ze mzdy, prodeje movitých nebo nemovitých věcí, zřízení zástavního práva k nemovitým věcem, exekuční příkaz k prodeji nemovitosti apod. (Finanční vzdělávání, 2020; Svoboda, 2018).

Insolvence je druh soudního řízení, kde dochází k vypořádání dluhů tak, aby došlo k co nejvyššímu a poměrnému uspokojení všech věřitelů. Využívá se v případě, že má dlužník více závazků, které ví, že není schopen splácet. Uspokojí tak všechny věřitele ovšem zpravidla v menší než 100 % míře. Insolvence se řídí svým specifickým zákonem, který vymezuje způsoby řešení úpadku fyzických a právnických osob. Důvody pro zahájení insolvenčního řízení mohou být (Schönfeld, 2020):

- **Platební neschopnost** – pokud má dlužník více věřitelů (nejméně dva) a pokud má závazky déle jak 30 dnů po splatnosti.
- **Předlužení** – dlužník má více věřitelů a celková hodnota jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.
- **Hrozící úpadek** – návrh podává dlužník, který je v situaci, z které jasně vyplývá, že nebude schopen splatit podstatnou část svých dluhů.

Insolvence standardně probíhá po dobu pěti let, kdy dlužník musí zaplatit alespoň 30 % svých závazků. Případně může skončit dříve, uhradí-li dlužník 100 % všech svých závazků

před koncem pětiletého období. Ostatní výjimky povoluje individuálně soud, který insolvenční řízení zahájil. Po splnění podmínek oddlužení může dlužník požádat o prominutí všech nepřihlášených závazků do insolvenčního řízení a o prominutí všech případných nedopracovaných závazků nedokázal-li je v rámci insolvenčního řízení uspokojit do plné výše (Schönfeld, 2020).

3.3 Fungování finančního trhu v podmínkách České republiky

Finanční trh lze definovat jako systém nástrojů, pomocí nichž dochází k soustředování a přesunu volných finančních prostředků na základě tržní poptávky a nabídky. Fungování finančního trhu závisí na legislativních podmínkách a chování účastníků trhu.

3.3.1 Účastníci finančního trhu

Za účastníky finančního trhu Polouček (2013) označuje fyzické osoby, právnické osoby a státem zřízené instituce, které dělí na věřitele, dlužníky a finanční zprostředkovatele. Na obrázku číslo 1 lze vidět pohyb zdrojů na finančním trhu mezi účastníky.

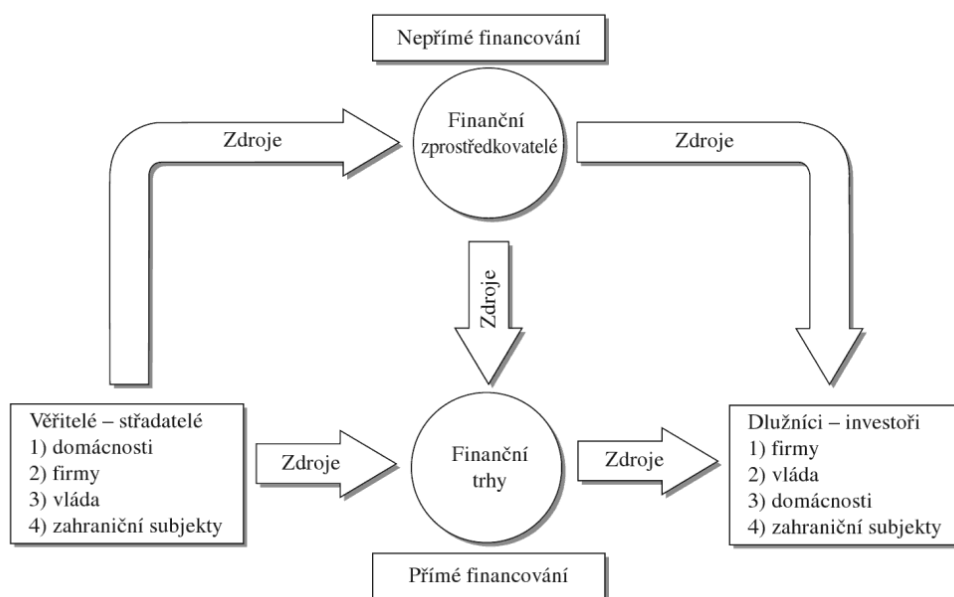

Schéma 1 Účastníci finančního trhu

Zdroj: Polouček, 2013

Věřitelé

Věřiteli jsou fyzické nebo právnické osoby, případně složky státu nebo zahraniční subjekty, které poskytují své zdroje, vytváří tedy nabídku peněz nebo kapitálu (Polouček, 2013).

Dlužníci

Dlužníky jsou fyzické a právnické osoby, složky státu a zahraniční subjekty, které si zdroje vypůjčují a vytváří poptávku po penězích a kapitálu (Polouček, 2013).

Finanční zprostředkovatelé

Činnost finančních zprostředkovatelů zajišťuje význam finančních trhů, tedy efektivní alokaci zdrojů, přesun zdrojů od přebytkových jednotek k nedostatkovým. Tyto organizace za svou činnost inkasují poplatky a jejich úrokové sazby jsou nastaveny tak, aby zprostředkovatel dosahoval zisku. Jedná se o banky, úvěrové instituce, spořitelny, investiční společnosti, burzy apod. (Polouček, 2013).

3.3.2 Členění finančního trhu

Rejnuš (2014) člení finanční trh na měnový trh, peněžní trh, kapitálový trh a trh drahých kovů:

Měnový trh – obchoduje se na něm se světovými měnami, cenou je měnový kurz, pomocí kterého dochází k vyjádření hodnoty jedné měny v jednotkách měny druhé. Na tomto trhu lze nakoupit jakoukoli měnu běžně používanou na světových trzích.

Peněžní trh – je trh, kde se obchoduje s krátkodobými úvěry a cennými papíry se splatností do jednoho roku. Vyznačuje se vysokou likviditou, nízkým úrokem a nízkým rizikem. Krátkodobými úvěry jsou eskontní, avalový, akceptační, lombardní a kontokorentní úvěr, případně další jako například dokumentární akreditiv či dokumentární inkaso. Cenné papíry peněžního trhu jsou státní pokladniční poukázky, depozitní certifikáty, šeky a směnky.

Kapitálový trh – na kapitálovém trhu probíhají operace s majetkovými a úvěrovými cennými papíry se splatností nad jeden rok a s dlouhodobými úvěry. Tento trh se vyznačuje nízkou likviditou, vyšším rizikem a vyšším výnosem. Obchoduje se zde s dluhopisy, akciemi, podílovými listy, hypotečními zástavními listy.

Trh drahých kovů – na tomto trhu se obchoduje především se zlatem, ale také dalšími drahými kovy jako jsou například stříbro nebo platina.

3.3.3 Bankovní systém

Bankovní systém je soustava všech bank v daném státě a způsob uspořádání mezi nimi. V České republice existuje dvoustupňový bankovní systém (Rejnuš, 2014):

1. stupeň: centrální banka – státem řízená, avšak nezávislá na vládě;
2. stupeň: obchodní banky – všechny ostatní komerční bankovní subjekty.

Centrální banka

V ekonomicky vyspělých státech má centrální banka v zásadě obdobnou hlavní činnost, tj. udržování měnové a cenové stability. V České republice je to Česká národní banka, jakož to vrcholná instituce bankovního systému. ČNB je jediný subjekt na našem území, který má právo emitovat hotovostní peníze. Centrální banka provádí monetární politiku a v rámci plnění cíle cenové stability se snaží udržovat inflaci ve výši 2 %. Dále provádí regulaci a dohled nad celým finančním trhem v České republice. Pro cílování inflace používá ČNB nástroje měnové politiky, jejich rozdělení je zobrazené na obrázku 2 (Černohorský, 2020; Rejnuš, 2014).

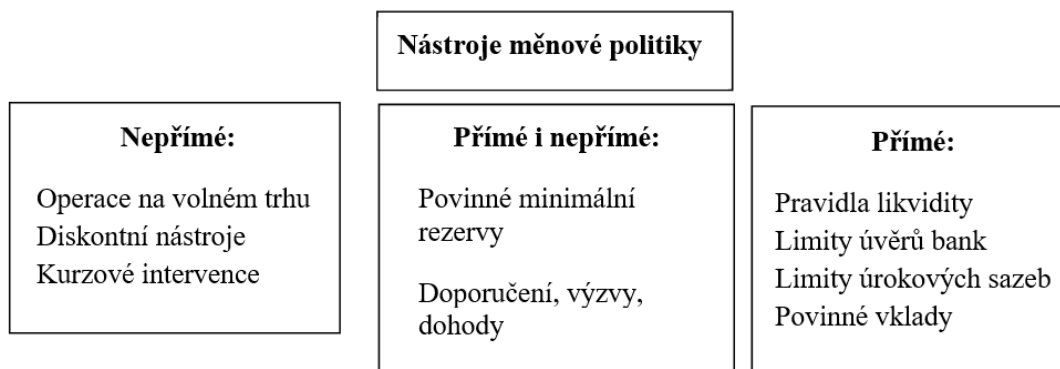

Schéma 2 Nástroje měnové politiky

Zdroj: vlastní zpracování dle Žehrové, 2019

V běžné praxi ČNB se na ovlivňování monetární politiky používají především nepřímé nástroje měnové politiky, jelikož jejich účinnost je plošná a vymezuje tak obchodním bankám pravidla a možnosti, za jakých budou na bankovním trhu fungovat. Centrální banka provádí operace na volném trhu, což jsou nákupy a prodeje cenných papírů. Smyslem těchto operací je usměrňování vývoje úrokových sazeb na finančním trhu.

Diskontní nástroje v sobě skrývají možnosti, kdy centrální banka poskytuje úvěry obchodním bankám, jedná se o diskontní, reeskontní a lombardní úvěry. Kurzové intervence znamenají, že centrální banka zhodnocuje nebo znehodnocuje domácí měnu oproti jiným měnám prostřednictvím cílených nákupů a držení cizích měn. Další významný nástroj ČNB jsou povinné minimální rezervy, které musí obchodní banky ukládat u centrální banky. Tento nástroj velmi ovlivňuje množství peněz v ekonomice. Zvyšování PMR vede ke stahování přebytečné likvidity z oběhu. Toto opatření je však poměrně razantní, proto se povinné minimální rezervy mění velmi zřídka. Měnově politické nástroje jsou tzv. dvoutýdenní repo operace a automatické facility. ČNB zavedla mimořádné dodávací repo operace se splatností dva týdny, kdy ČNB prodá obchodní bance cenné papíry, které po dobu dvou týdnů komerční banka drží a následně je centrální banka odkoupí zpět navýšené o dohodnutý úrok (2T repo sazbu). Automatické facility slouží k poskytování nebo ukládání likvidity obchodních bank u ČNB, jedná se o permanentní možnost uložení nebo zapůjčení peněz přes noc. Z organizačního hlediska je nejvyšším řídicím orgánem ČNB bankovní rada. Sestává z guvernéra, dvou viceguvernéřů a čtyř dalších členů bankovní rady. Všechny členy bankovní rady jmenuje prezident republiky (Černohorský, 2020; ČNB, 2020; Rejnuš, 2014).

„ČNB je součástí Evropského systému centrálních bank a podílí se na plnění jeho cílů a úkolů. Dále je součástí Evropského systému dohledu nad finančními trhy a spolupracuje s Evropskou radou pro systémová rizika a evropskými orgány dohledu nad finančními trhy.“ (ČNB, 2020).

Obchodní banky

Obchodní banky jsou licencované subjekty poskytující bankovní služby široké veřejnosti. Licenci k jejich činnosti dostávají od centrální banky, která provádí nad všemi bankami dohled. Komerční banky se řídí třemi základními zásadami (Černohorský, 2020; Rejnuš, 2014):

- **Zásada rentability** – dosahování maximálních výnosů při vynaložení minimálních nákladů.
- **Zásada likvidity** – schopnost dostát svým závazkům, tzn. banka musí být schopna uspokojit oprávněné požadavky klientů.
- **Zásada solventnosti** – minimalizace možných bankovních rizik.

Banky jsou podnikatelské subjekty a jejich primárním cílem je jako u většiny jiných společností dosažení zisku. Obchodní banky vytváří zisk dvojím způsobem. Prvím způsobem je tvorba zisku prostřednictvím úrokového rozpětí tzn. rozdíl mezi úroky přijatými a vydanými. Druhým způsobem je inkasování poplatků za služby (za vedení účtu, odchozí platby, za vyřízení úvěru apod.). Eventuálně může banka vytvářet zisk obchodováním s cennými papíry případně dalším obchodováním na finančních trzích (Rejnuš, 2014).

Komerční banky provádí základní funkce, které se dělí na depozitní, úvěrové a ostatní:

1) Depozitní funkce

- depozitum (vklad) je částka vložená na účet;
- vklady se řadí mezi pasiva banky;
- typy účtů: běžné, spořicí, termínované vklady.

2) Úvěrové funkce

- banka půjčuje peníze za úrok, který je pro banku výnosem;
- úvěry banky realizují pro spotřebitele, podnikatele, studenty, podniky apod.;
- úvěry se dělí dle splatnosti na krátkodobé (do 1 roku) střednědobé (1 až 4 roky) a dlouhodobé (nad 4 roky).

3) Ostatní druhy bankovních služeb

Funkce zprostředkovatele plateb, směnečná činnost, poskytování bankovních záruk, poradenská činnost, pronájem bezpečnostních schránek apod. (Rejnuš, 2014).

3.4 Produkty bankovního trhu

Na bankovním trhu se vyskytuje celá řada různých produktů, které mohou spotřebitelé využívat. Jedná se o spořicí a úvěrové nástroje a také prostředky, jež zprostředkovávají platby a bezhotovostní styk. Produkty na bankovním trhu jsou sledovány dozorovými orgány ČNB a jejich podmínky jsou deklarovány dle příslušných zákonů a všeobecných podmínek daného bankovního domu. Mohou mít krátkodobé i dlouhodobé trvání. V této kapitole jsou zmíněny a vysvětleny ty nejběžnější produkty bankovního trhu včetně jejich aktuálních podmínek a pravidel používání.

3.4.1 Běžné produkty denní báze

Produkty, které zákazníci banky denně používají pro správu svých financí a provádění plateb, jsou označovány jako produkty denní báze. Jedná se o běžný účet, který je absolutním základem správy financí, bezhotovostní platby jsou zajišťovány pomocí platebních karet (Černohorský, 2020; Kociánová, 2012).

Běžné účty

Uživateli běžného účtu jsou jednotlivci případně skupiny lidí, kteří je užívají ke správě svých financí. Na těchto účtech kumulují příjmy a platí své plánované výdaje pomocí trvalých platebních příkazů, výběrů hotovosti, platbou u obchodníka apod. Tento účet je velmi nevhodný pro ukládání větších finančních obnosů, případně pro spoření. Úroková míra na běžných účtech je buď nulová, nebo se nule blíží. Proto je vhodné běžný účet brát spíše jako průtokový, a pokud příjmy za dané období byly vyšší než výdaje, je vhodné přemístit sumu rozdílu na finanční produkt s vyšší úrokovou sazbou (Kociánová, 2012).

Běžné účty jsou v dnešních podmínkách poměrně levné produkty a jedinec jich může mít několik. Bankovní instituce nabízí běžné účty zpravidla s nulovým poplatkem za vedení účtu, případně s minimálními tarifními poplatky. Některé banky si možnost vedení „zdarma“ podmiňují aktivním používáním účtu, což zpravidla znamená, aby na účet měsíčně přicházely příjmy a pomocí platební karty se platily výdaje. Různé banky mají různé podmínky, diferencované poplatky a případné benefity, a proto je vhodné před uzavřením smlouvy o běžném účtu důkladně zvážit, od které banky produkt přijmout (Janda, 2012).

Platební karty

Pomocí platebních karet dochází k provádění bezhotovostních plateb u obchodníků přímo nebo online, případně se jejich prostřednictvím mohou vybírat hotové peníze z bankomatů. Mají podobu plastové kartičky, která v sobě ukrývá několik metod pro způsoby placení. Nejpoužívanější aktuální metoda placení je pomocí bezkontaktního čipu, který reaguje na vzdálenost a kartu stačí pouze přiložit k terminálu. Druhá metoda je pomocí kontaktního čipu, který je zabudovaný v kartě, ale kartu je nutné do terminálu přímo vložit. Dalším způsobem je placení pomocí magnetického pásku. Tato metoda se již používá minimálně

a některé banky do svých karet přestaly magnetické pásky vkládat. Poslední možností je placení pomocí unikátního čísla platební karty a verifikačního kódu (Černohorský, 2020).

Platební karty se dělí na debetní a kreditní podle povahy peněz, jimiž držitel karty disponuje. Debetní karty jsou karty vydávané k běžnému účtu. Pomocí nich lze platit dostupnými prostředky z daného účtu. Jedinec tak disponuje vlastními penězi. Oproti tomu kreditní karty dávají držitelům možnosti čerpat bankovní peníze a klient se zavazuje, že vypůjčené prostředky vrátí. Kreditní karty mohou být vhodným nástrojem krátkodobého financování, ale také velmi drahým úvěrovým prostředkem. Placení tímto prostředkem je vhodné za předpokladu, kdy zákazník dodrží bezúročného období, které se k této kartě váže. Jeho délka je individuální dle smlouvy o kreditní kartě, ale zpravidla se jedná o dobu mezi 30 až 60 dny. V době bezúročného období mohou spotřebitelé platit své výdaje a při bližícím se konci bezúročného období musí utracenou sumu peněz vrátit. Pokud by nedošlo k platbě v bezúročném období, začne narůstat úrok z dlužné sumy. Průměrná úroková míra je v případě kreditních karet okolo 25 % p. a. Vhodné je kreditní kartou financovat výdaje v bezúročném období, jelikož banky nabízejí různé výhody z užívání těchto karet a ke konci období provést jednorázovou úhradu dlužné částky z běžného účtu. Výhody mohou mít například podobu slev u obchodníků, lepší podmínky u ostatních bankovních produktů, které u dané banky klient využívá a podobně (Černohorský, 2020; Rejnuš, 2014).

Moderní způsoby správy financí a placení

Aktuální trendy vedou k řízení financí online. Prakticky každá banka dává svým zákazníkům možnost internetového bankovníctví. Klienti si své finance spravují online, zadávají platební příkazy, nastavují limity, mohou provádět konverzi měn, převádět peníze mezi dalšími účty, kontrolovat stav dostupných prostředků apod. Vrcholným trendem jsou bankovní aplikace tzv. mobilní banky neboli aplikace, které si uživatelé stáhnou do svých zařízení, čímž řídí a spravují finance přímo pomocí této aplikace. Výhodou je vysoké bezpečí, přehlednost a intuitivnost oproti klasickému internetovému bankovníctví (Černohorský, 2020).

Trendem v bezhotovostním placení je postupné opouštění reálných platebních karet a jejich postupné nahrazování kartou s virtuální podobou. Online platby a bezkontaktní placení tak nyní může probíhat pomocí aplikací, které pracují díky NFC čipům, což je

technologie přenosu dat. Na trhu je několik společností, které své platební aplikace vyvinuly např. Apple pay, Google pay a další. V praxi to znamená jediné, bezhotovostní placení u obchodníků již nevyžaduje držení platební karty, ale stačí pouze přikládat k platebním terminálům zařízení, která disponují NFC technologií a danou aplikací. Do těchto zařízení se pouze nahrají data o kartě, banka následně schválí možnost placení skrze smartphone, chytré hodiny apod. Klienti banky tak mohou reálnou platební kartu odložit a používat její virtuální podobu (Černohorský, 2020; Finanční portál, 2020).

3.4.2 Spořicí a vkladové produkty

Pomocí spořicíh a vkladových nástrojů mohou účastníci na finančním trhu spořit své peníze. Tyto produkty se zpravidla vyznačují vyšší úrokovou sazbou a nízkým rizikem, ale přináší jisté omezení likvidity. Může se jednat o produkty krátkodobé, střednědobé nebo dlouhodobé (Polouček, 2013).

Spořicí účet

Tento spořicí nástroj existuje ve dvou formách. První možností je spořicí účet s výpovědní lhůtou. V tomto případě je vyšší úroková sazba, ovšem pokud střadatel vybere vložené prostředky před uplynutím výpovědní lhůty, platí sankční poplatky. Druhou a běžnější alternativou, jež práce nadále popisuje, je spořicí účet bez výpovědní lhůty. Pro jednotlivce je výhodné spořit peníze, pokud je prioritou vysoká likvidita, prostřednictvím spořicího účtu bez výpovědní lhůty. Kociánová (2012) označuje peníze na spořicím účtu jako pohotovostní peníze, tzn. rychle dostupnou rezervu. Vklady jsou pojištěny až do výše 100 000 EUR. Spořicí účet zpravidla disponuje vyššími úrokovými sazbami než běžný účet, aktuálně se úrokové sazby pohybují do 2 % p. a. Vývoj úrokové míry je závislý na vývoji úrokových sazeb ČNB. Pokud budeme uvažovat průměrnou úrokovou míru, tak peníze na spořicím účtu jsou lépe ochráněny před inflací než v případě běžného účtu, ovšem jeho rentabilita je poměrně nízká včetně situace, že připsané úroky podléhají dani z příjmu. Účet bývá veden zdarma, a pokud má střadatel u jedné banky běžný i spořicí účet, tak přesuny peněz probíhají zdarma a prakticky okamžitě. Ke spořicím účtům může být nabízena i platební karta, vzhledem k povaze účtu a jednoduchosti převodu se karta spíše nevyužívá (Černohorský, 2020; Polouček, 2013).

Termínované vklady

Nástroj pro jednorázový vklad finančních prostředků se nazývá termínovaný vklad. Jeho specifikum je v tom, že střadatel uloží určitou sumu peněz na předem stanovené období a v době trvání termínovaného vkladu s penězi nemůže disponovat. Po uplynutí doby střadateli přísluší úrok. Vzhledem k poměrně omezené likviditě je úroková sazba u termínovaných vkladů zpravidla vyšší než u spořicíh účtů. Termínovaný vklad je možné vypovědět i před koncem smluvené doby, ale za předem ujednané sankce. Vklady na termínovaných účtech jsou ze zákona pojištěny do 100 tis. EUR a z časového hlediska se dělí na krátkodobé, tj. do jednoho roku, střednědobé, tj. dva a ž čtyři roky a dlouhodobé na pět a více let (Radová, Dvořák, Málek, 2013).

Kociánová (2012) poukazuje na sledování úrokových sazeb a upozorňuje na omezenou likviditu. Z toho plyne, že jedinec by měl své spoření diverzifikovat mezi spořicí účet a další nástroje finančního trhu. Úroková sazba u termínovaného vkladu by měla být vyšší než na spořicím účtu, aby bylo spoření racionální. Aktuální sazba je dle oficiální nabídky bank na jejich dostupných webových stránkách od 0,01 % do 3,2 %. Vyšší úrokové sazby nabízí spořitelní družstva, banky mají úrokové sazby spíše nižší. Minimální částka, od které lze spořit, se pohybuje od 1 000 do 100 000 Kč, spořit lze i v cizích měnách (ČSOB, 2020; Equa bank, 2020; Fio Banka, 2020; J&T bank, 2020; Komerční banka, 2020; Moneta, 2020; NEY, 2020; Raiffeisenbank, 2020; Unicredit bank, 2020)

Stavební spoření

V současné době je stavební spoření jedním ze dvou komerčních spořicíh produktů, při jehož využívání stát poskytuje účastníkům státní podporu, v případě stavebního spoření formou zálohy. Jedná se o účelový druh spoření u stavební spořitelny s předem stanovenou cílovou částkou, během kterého klient pravidelně ukládá peníze, za které získává pravidelný úrok a státní podporu. Účelem naspořených peněz je uspokojení bytových potřeb. Účelovost je však v reálném využívání tohoto produktu omezená pouze časem a tím, zda bude klient následně využívat úvěr. Doba, ve které nelze disponovat uloženými penězi bez sankcí se nazývá vázací lhůta, trvá ze zákona nejméně 6 let. Po uplynutí této doby se účelovost vytrácí a uspořené peníze může střadatel libovolně použít. Jedná se tak o velice bezpečný a výnosový produkt, který je ovšem omezen zmíněnou nižší likviditou (Lukáš, Kielar, 2014).

Základním bodem při sjednávání smlouvy o stavebním spoření je určení výše cílové částky, tedy sumě peněz, která bude sloužit na uspokojení bytových potřeb. Smlouvu o stavebním spoření s nárokem na státní podporu může získat fyzická osoba s trvalým pobytem v České republice, případně i cizinec. Spoření není omezeno věkem, ale za nezletilé účastníky veškeré náležitosti vyřizují zákonní zástupci. Stavební spoření může založit také právnická osoba. Při podpisu smlouvy se účastník zavazuje k zaplacení poplatku ve výši 1 % z cílové částky. Ve smlouvě je dále sjednána úroková sazba, pro úročení naspořených prostředků a rozhodnutí střadatele, zda bude ukládat peněžní prostředky pravidelně nebo nepravidelně. Důležitou součástí smlouvy je žádost o státní podporu ve výši 15 % z ročně uspořené sumy peněz, maximálně však 2000 Kč za kalendářní rok. Naspořené prostředky nesmí převýšit cílovou částku, jinak účastník zaplatí sankci, cílovou částku je však možné zvýšit za poplatek 1 % z cílové částky (Srový, 2020).

Stavební spoření končí několika možnostmi. První možností je vypovězení smlouvy o stavebním spoření po vázací lhůtě. V tomto případě stavební spořitelna vyplatí klientovi naspořené prostředky včetně státní podpory a klient může tyto finance využít libovolným způsobem. Stavební spoření je tak v tomto případě produktem na zhodnocení volných financí. Při vypovězení před vypršením vázací lhůty, pokud klient nečerpá úvěr, ztrácí nárok na vyplacení státní podpory a zaplatí poplatek za předčasné ukončení. Další možností ukončení spoření je získání úvěru ze stavebního spoření, pokud chce klient uspokojit své bytové potřeby nákupem, výstavbou nebo rekonstrukcí nemovitosti. Pro získání tohoto úvěru je nutné splnit podmínky stavební spořitelny. Zákonými podmínkami jsou minimální doba spoření dva roky a uspořené částka na účtu klienta (alespoň 30–60 % z cílové částky, dle podmínek stavební spořitelny). Klient musí dosahovat bonity a případné zajištění úvěru probíhá pomocí ručitelů nebo zástavního práva na nemovitost, není to však podmínka (Radová, Dvořák, Málek, 2013).

Pokud žadatel o úvěr ze stavebního spoření potřebuje řešit své bytové potřeby ještě předtím, než získá nárok na tento úvěr, může požádat o překlenovací úvěr. Tento úvěr je poskytován ve stejné nebo menší výši, než je sjednaná cílová částka. Dochází tedy k navýšení naspořené částky o sumu z překlenovacího úvěru a následně spořitelna poskytne úvěr ze stavebního spoření. Z překlenovacího úvěru se však platí úroky. I přes

fakt, že stavební spořitelna je ze zákona povinna při splnění daných podmínek poskytnout úvěr ze stavebního spoření, u překlenovacího úvěru to neplatí. Úroky z úvěru ze stavebního spoření může klient odečíst od základu daně z příjmu, stejně jako například u hypotečního úvěru. Dle serveru Finanční portál (2020) se aktuální úroková sazba z úvěru ze stavebního spoření pohybuje okolo 4 % p. a. (Lukáš, Kielar, 2014).

Penzijní spoření

Produkt dlouhodobého spoření na stáří je zcela dobrovolný, ovšem silně doporučovaný. V literatuře je označován jako doplňkové penzijní spoření. Dává možnost finančního zabezpečení na důchodový věk, aby jedinec nebyl odkázaný pouze na starobní důchod garantovaný státem. Tento produkt je státem podporovaný obdobně jako stavební spoření, ale střadatel získává podporu formou státního příspěvku. Podmínkami pro založení doplňkového penzijního připojištění je plnoletost, trvalý pobyt v České republice či státu EU, minimální měsíční částka vkladu je 100 Kč a spoření musí probíhat v pravidelných intervalech (měsíční, čtvrtletní případně roční interval). Státní podpora u toho produktu je od vkladu střadatele v minimální výši 300 Kč za měsíc a je následně odstupňovaná, jak znázorňuje tabulka číslo 3. Maximální příspěvek státu může dosahovat až 2760 Kč za rok (Janda, 2012; Syrový a Tyl, 2020).

Tabulka 3 Státní podpora u doplňkového penzijního spoření

Vkládaná částka	Státní příspěvek od 01.01.2013
do 299 Kč	0 Kč
300 Kč	90 Kč + 20 % z částky nad 300 Kč
400 Kč	110 Kč + 20 % z částky nad 400 Kč
500 Kč	130 Kč + 20 % z částky nad 500 Kč
600 Kč	150 Kč + 20 % z částky nad 600 Kč
700 Kč	170 Kč + 20 % z částky nad 700 Kč
800 Kč	190 Kč + 20 % z částky nad 800 Kč
900 Kč	210 Kč + 20 % z částky nad 900 Kč
1 000 Kč	230 Kč
1 500 Kč	230 Kč + 6 000 Kč odpočet z daňového základu za rok
2 000 Kč	230 Kč + 12 000 Kč odpočet z daňového základu za rok

Zdroj: vlastní zpracování dle Syrového a Tyla, 2020

Vložené peníze penzijní společnosti dále investují, pravidla investování určuje zákon a dozoruje mu ČNB. Klient si může zvolit spořicí strategie, zdali preferuje menší a stabilní výnos s minimálním rizikem, nebo může být účastníkem fondu s vyšším rizikem a vyšším výnosem. Na doplňkové penzijní spoření může přispívat také zaměstnavatel. Pro dosažení státní podpory je nutné spořit minimálně pět let a dosáhnout věku šedesáti let. O státní příspěvky lze přijít při ukončení smlouvy dříve, než bylo původně ujednáno. Po splnění všech podmínek a naplnění času pro výpověď penzijního připojištění probíhá čerpání penzijního spoření třemi možnými způsoby (Syrový, Tyl, 2020):

1. **Jednorázové vyrovnání** – jednorázové vyplacení částky skládající se z příspěvků klienta, příspěvky zaměstnavatele, státní podpory a výnosů z hospodářského fondu.
2. **Penze** – pravidelné vyplácení naspořené částky.
3. **Odbyté** – pokud dojde k předčasné dohodě či výpovědi, v tomto případě však střadateli nepřísluší státní příspěvky.

3.4.3 Úvěrové produkty

Úvěrových produktů je na finančním trhu velké množství. Jejich dostupnost pro široké spektrum žadatelů dává jedincům často pocit, že než na něco dlouze šetřit, je rychlejší a jednodušší si peníze vypůjčit. Půjčování peněz poskytuje jednak bankovní sektor, ale také nebankovní společnosti. Nebankovní sektor má široké vymezení a nabízí velké množství úvěrů a půjček, které mají velmi různá pravidla. Existují spolehlivé nebankovní společnosti, které mají svou spokojenou klientelu a dobrou pověst, stejně tak můžeme vidat společnosti fungující na hraně případně za hranou zákona. Dobrým vodítkem pro měření solidnosti společnosti a výhodnosti půjčky může být RPSN, jako porovnávač výhodnosti jednotlivých nabídek (Černohorský, 2020; Kociánová, 2012).

Bankovní trh se vyznačuje spíše přívětivějšími podmínkami pro zákazníky a nižší mírou případných rizik, je státem dozorovaný a platí na něm přísnější regulace. Ovšem banky jsou velmi přísné pro schvalování úvěrů a žadatel musí být vždy solventní, aby neohrozil sebe ani banku. Práce bude nadále zmiňovat bankovní úvěrové produkty, které nejsou zpravidla v rozporu s finančně gramotným chováním a mají své jasné podmínky a pravidla (Černohorský, 2020; Kociánová, 2012).

Kontokorentní úvěr

Úvěr vázající se k běžnému účtu, který dovoluje čerpat peníze i pokud na účtu není dostatečná hotovost, je lidově nazýván „kontokorent“. Jedná se o bezúčelový úvěr vhodný pro krátkodobé financování či jako případná rezerva. Tento úvěr má svá specifika, jimiž je úvěrový limit, úroková sazba a poplatky za sjednání či vedení kontokorentu. Kontokorent lze čerpat opakovaně za předem sjednaných podmínek až do vyčerpání úvěrového limitu. Za jeho aktivaci a správu se mohou platit poplatky dle podmínek banky. Úvěr se splácí automaticky, pokud na běžný účet s úvěrem je evidována příchozí platba. Úroková sazba se pohybuje okolo 18 % p. a. Jednou za smlouvenou dobu (obvykle jeden rok) musí klient úvěr dorovnat, tedy uvést účet do nezáporného zůstatku (Kociánová, 2012; Veselíková, 2020).

Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelský úvěr je půjčka poskytnutá spotřebiteli, může být účelový nebo neúčelový. Zpravidla slouží za účelem pořízení spotřebního zboží nebo služeb, případně také pro uhrazení závazků klienta. Náležitosti spotřebitelských úvěrů se řídí zákonem č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Platí pro bankovní i nebankovní instituce. Zákon upravuje úrokové rozpětí, specifikuje možné poplatky a zakazuje praktiky, které by mohly výrazně znevýhodnit nebo poškodit dlužníka a ukládá povinnost poskytovatelům úvěru posoudit finanční situaci žadatele o úvěr a vyhodnotit jeho schopnost úvěr splácet. Banka může po klientovi požadovat zajištění úvěru prostřednictvím spolužadatele nebo zastavením movitého či nemovitého majetku. Spotřebitelský úvěr je obvykle splácen v pravidelných měsíčních splátkách. Jejich počet a výše jsou součástí úvěrové smlouvy. Výše úrokové sazby závisí na typu úvěrů, na době splatnosti úvěru, případně i na jiných okolnostech, které banka při stanovení výše úrokové sazby zohledňuje. Úroková sazba spotřebitelských úvěrů se aktuálně dle portálu ušetřeno.cz (2020) pohybuje v rozpětí od 2,99 % do 15,9 % p. a., RPSN pak od 12,8 do 28,1 % (Černohorský, 2020; Kociánová, 2012).

Konsolidační úvěr

Konsolidační úvěr se používá ke sloučení více úvěrů od jedné nebo více společností. Vznikne tak jeden úvěr s jednou úrokovou sazbou a pevnou dobou splácení. Podrobnější definice toho produktu se nachází v kapitole 3.1 Základní pojmy, konsolidace.

Konsolidační úvěr je užíván až ve chvíli, kdy má žadatel o úvěr více závazků, které jsou pro něho zatěžující, nevýhodné či nepřehledné. Jedná se většinou o běžné spotřebitelské úvěry, půjčky od nebankovních společností, zboží na splátky, kreditní karty nebo kontokorent. Po uzavření konsolidačního úvěru klient získá jednotné podmínky a ucelenější přehled o svých závazcích. Výhodou je také možnost snížení splátek prodloužením doby splatnosti nebo získání dalších finančních prostředků navíc. Zkonsolidovat lze půjčky od bankovních i nebankovních institucí (Teplý, 2013; Finparáda, 2019).

Portál Finparáda (2019) provedl teoretickou kalkulaci konsolidačního úvěru zobrazeného v tabulce 4 za těchto podmínek. Výše konsolidačního úvěru 500 tis. Kč, při minimální úrokové sazbě a splatnosti 96 měsíců dle nabídek bank k datu 10. 10. 2019. Banky jsou seřazeny od nejnižší po nejvyšší měsíční splátku úvěru.

Tabulka 4 Srovnání splátek konsolidačního úvěru od různých bank

Banka	Poplatek za sjednání úvěru	Maximální výše úvěru	Úroková sazba (v % p. a.)	Měsíční splátka	Celková splatná částka
Komerční banka	zdarma	2,5 mil. Kč	3,8	6 103 Kč	580 282 Kč
MONETA Money Bank	zdarma online / 1 795 Kč na pobočce nebo po telefonu	800 tis. Kč	4,9	6 306 Kč	604 993 Kč
Česká spořitelna	1 % z poskytnutého úvěru, max. 5 000 Kč	800 tis. Kč	4,9	6 325 Kč	612 079 Kč
Hello bank!	zdarma	1 mil. Kč	5,69	6 496 Kč	623 616 Kč
Equa bank	zdarma	700 tis. Kč	5,8	6 523 Kč	626 208 Kč
mBank	zdarma	600 tis. Kč	5,9	6 546 Kč	628 454 Kč
Sberbank	zdarma	1 mil. Kč	5,9	6 564 Kč	630 137 Kč
Air Bank	zdarma	900 tis. Kč	5,9	6 649 Kč	625 137 Kč
ČSOB	zdarma	800 tis. Kč	6,9	6 793 Kč	652 128 Kč
Raiffeisenbank	zdarma	700 tis. Kč	6,99	6 815 Kč	654 240 Kč
UniCredit Bank	1 500 Kč	1 mil. Kč	8,9	7 321 Kč	702 828 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle Finparáda, 2019

Hypoteční úvěr

Hypoteční úvěr je dlouhodobý úvěr zajištěný zástavním právem k nemovitosti, sloužící pro financování většiny bytových potřeb od nákupu přes výstavbu až po opravy nemovitostí.

V podmínkách České republiky tento úvěr definuje zákon o dluhopisech č. 190/2004 Sb., § 28, odst. 3 jako úvěr zajištěný zástavním právem k nemovitosti, přičemž pohledávka z úvěru nepřevyšuje dvojnásobek hodnoty zastavené nemovitosti. Hypotéka je vždy účelová a peníze z ní musí být vynaloženy na koupi nebo výstavbu nemovitostí, rekonstrukci, opravu nebo modernizaci, koupi podílu nemovitosti za účelem vypořádání dědických a spoluvlastnických nároků nebo za účelem splácení dříve získaných úvěrů, které byly použity k investicím do nemovitosti. U tohoto typu úvěru je velice důležitá bonita klienta, tedy ohodnocení, jak dobře je žadatel schopný splácet hypotéku. Banky většinou počítají bonitu z dokumentů, které žadatel předloží a z informací, které si samy zjišťují z bankovních a nebankovních registrů, které jsou za tímto účelem zřízené. Banky sčítají výdaje žadatele za veškeré spotřebitelské úvěry, kreditní karty, kontokorenty atd. Platí, že čím vyšší bonita klienta, tím banka nabízí lepší podmínky a úrokovou sazbu (Kociánová, 2012).

Pro stanovení výše úvěru je nutné znát hodnotu zastavené nemovitosti a sumu úvěru, kterou žadatel pro zajištění svých potřeb požaduje. K těmto účelům se používá poměr mezi výší hypotečního úvěru a zástavní hodnotou nemovitosti, který je označován jako LTV (loan to value). Tento ukazatel má zásadní vliv na úrokovou sazbu, nižší LTV zpravidla znamená nižší úrokové sazby. Dříve bylo možné mít hypoteční úvěr až do 100 % výše hodnoty zastavené nemovitosti. Aktuálně je u hypoték ovšem povolena LTV nejvýše 90 %, to znamená, že klient musí do nákupu nemovitosti vložit minimálně 10 % vlastních prostředků. U hypotečních úvěrů s LTV pod 80 % jsou úrokové sazby výhodnější, proto je vhodné, když žadatel o úvěr financuje své bytové potřeby částečně ze svých uspořené prostředků a částečně hypotékou. Hypoteční úvěr lze čerpat jednorázově nebo postupně. Záleží na tom, zda se jedná o nákup nemovitosti nebo výstavbu či rekonstrukci. Doba splatnosti hypotečního úvěru je mezi 5 až 40 lety. Čím delší splatnost hypotéky je zvolena, tím je menší měsíční splátka, ale zároveň se zvyšuje částka zaplacená na úrocích. Doporučované rozpětí hypotečního úvěru je mezi 15 a 20 lety. Nejčastějším typem splácení hypotéky je anuitní splácení (úroková část a splátka jistiny). V uvedené anuitě je již zapracován algoritmus, kdy větší část anuity putuje na úroky a méně ve prospěch jistiny. V průběhu splácení se tento poměr otáčí. Klient splácí po celou dobu fixace stejnou splátku úvěru. U hypotečního úvěru je též důležitá zmíněná doba fixace. Po jejím skončení poskytovatel hypoteční úvěr přehodnocuje podle aktuálních podmínek situaci a navrhuje

dlužníkovi novou sazbu pro další fixní období. S tou může klient souhlasit nebo může svoji hypotéku refinancovat u jiné banky za pro něj výhodnějších podmínek. V období fixace hypotéky nemá banka oprávnění měnit smluvně dohodnutou úrokovou sazbu u poskytnuté hypotéky. Doba fixace úrokové sazby výrazně ovlivňuje výši samotné úrokové sazby (Radová, Dvořák, Málek, 2013).

Aktuální informace o úrocích jsou velmi vázané na individuální podmínky žadatele, proto práce uvádí orientační úrokové sazby hypoték a jejich RPSN. Dle serveru Finanční portál (2020) se základní úroková sazba pohybuje od 1,79 % až po 4 % p. a. a RPSN od 2 % do 6,5 %. Tyto hodnoty mají poměrně velký rozptyl, tudíž byly objasněny možnosti, jak dosáhnout nižších úrokových sazeb.

Americká hypotéka

Americká hypotéka je úvěrový produkt a jak napovídá název má svůj původ v USA. Jedná se o úvěr, který je jistěný zástavou na nemovitost jako v případě klasické hypotéky, ovšem banky nepožadují doložení účelu úvěru. Oproti klasické hypotéce má americká hypotéka vyšší úrokové sazby, které jsou však zpravidla výhodnější než u běžných spotřebitelských úvěrů, delší dobu splatnosti a možnost vypůjčit si částku až 70 % z hodnoty nemovitosti (Teplý, 2015; Zokaityte, 2017).

Leasing

Leasing je pronájem určitého aktiva na smluvně stanovenou dobu. V tuzemsku se rozlišují dva druhy leasingů operativní a finanční. Operativní leasing je pronájem věci bez nároku na pozdější odkup věci. Finanční leasing se naopak používá jako nástroj financování majetku a po doplacení leasingu si pronajímatel věc odkoupí za symbolickou cenu. Leasing se v českých podmínkách váže především k movitým věcem pro podnikatelské účely. Spotřebitelé leasing užívají především pro financování automobilů. Většina leasingových společností je členem České leasingové a finanční asociace (Radová, Dvořák, Málek, 2013).

Finanční leasing se vyznačuje tím, že na začátku leasingu platí nájemce akontaci (první mimořádnou splátku), a pak dále v pravidelných intervalech průběžné leasingové splátky. Po uplynutí předem stanovené doby získává nájemce možnost pronajatý předmět odkoupit za domluvenou cenu. Veškerá starost o pronajatou věc (pojištění, údržba apod.) spadá po

celou dobu pronájmu mezi povinnosti nájemce. Doba trvání je individuální pro daňové účely aspoň 3 roky. Operativní leasing využívají lidé, kteří chtějí nějakou věc používat, ale všechny starosti o údržbu, opravy nebo pojištění přenechají vlastníkovému daného aktiva. Na začátku se neplatí akontace a po uplynutí sjednané doby nájemce věc vrátí, případně vymění za novou. V České republice je tato služba nejvíce rozšířena u dopravních prostředků, strojních zařízení a výpočetní techniky. Existují firmy specializující se na operativní leasingy a najímání daného aktiva. Operativní leasing je využíván organizacemi, podnikateli (OSVČ) a také běžnými spotřebiteli (Černohorský, 2020; Wilson, 2014).

Nebankovní úvěry

Na trhu je velká spousta nebankovních poskytovatelů úvěrů od mikropůjček do 5 000 Kč až po velké milionové úvěry. Jejich produkty mohou být podobné bankovním, například spotřebitelský úvěr nebo mají své vlastní úvěrové nabídky. U těchto produktů Kociánová (2012) doporučuje vždy sledovat jejich úrokovou sazbu, RPSN a znát spolehlivost poskytovatele úvěru. Nebankovní společnosti jsou zpravidla benevolentnější při poskytování úvěrů a jsou ochoty půjčit i méně bonitním žadatelům, většinou je to ale vykoupeno méně výhodnými podmínkami pro dlužníka. Známé nebankovní společnosti jsou dle serveru Půjčky.cz (2020) Home Credit, Provident, Cofidis, Essox a další.

3.5 Investice a investování

Investice je jakákoliv činnost, při které dochází k obětování přesně stanoveného množství peněz dnes za očekávaný, avšak nejistý tok peněžních prostředků v budoucnosti. Z pohledu makroekonomie je investice část příjmu vložená do kapitálu, která nepřinese okamžitý výnos, ale poskytne užitek v budoucnosti. Investice s sebou nesou šanci na výnos stejně jako riziko ztráty. Jedinec při investování může být buď investor nebo spekulant. Spekulanti nakupují cenné papíry, nemovitosti, komodity a další investiční nástroje jen za účelem dalšího ideálně brzkého prodeje. Mají informaci nebo domněnku, že dané aktivum poroste na tržní hodnotě a oni vydělají na rozdílu mezi nákupní a prodejní cenou. Spekulanti ovšem podstupují velké riziko nezdařilých investic, pokud ale obchody vyjdou, dosahují velkých zisků. Oproti tomu investoři mají zpravidla širší portfolio svých investičních aktivit. Jejich investice jsou diverzifikované, dlouhodobé a cílené, čímž dochází ke snížení možných rizik. Zpravidla již nedosahují tak zajímavých výnosů jako spekulanti (Čermák, 2018; Novotný, 2018).

Vztah výnosu a rizika byl popsán v základních pojmech práce jako magický trojúhelník. Syrový a Tyl (2020) dále konkretizují, že ideální investice by měla přinášet co nejvyšší výnos, za co nejkratší dobu a s minimálním rizikem. Ovšem takové investiční příležitosti prakticky neexistují, jelikož pomyslné vrcholy magického trojúhelníku jsou ve vzájemně vylučném poměru. Pokud by někdo sliboval vysoké zisky a zároveň nízké riziko s brzkým investičním horizontem, je nutné investici velmi prověřovat, jelikož s velkou pravděpodobností půjde o podvod. Čím vyššího výnosu chce investor dosáhnout, tím vyšší riziko musí být schopen akceptovat. Toto je jasná zákonitost, kterou je třeba mít vždy na paměti. Ovšem nemusí toto pravidlo nutně platit i obráceně. Je možné mít méně výnosové a zároveň rizikovější investice nebo méně výnosové aktivum s delším investičním horizontem. Například investování do cizích měn na spořicíh účtech. Výnos bude prakticky totožný, pokud investujeme v CZK nebo EUR. Ovšem je zde zvýšené riziko z kolísání kurzů měn (Syrový, 2016).

3.5.1 Pojmy k investování

Kromě zmíněného magického trojúhelníku (výnos, riziko a likvidita) existují pro investování další důležité pojmy (Novotný, 2018):

Kapitalizace – emise je dána velikostí veřejně obchodované emise cenných papírů a promptním kurzem. Tržní kapitalizace vyjadřuje tržní ocenění emise cenného papíru a v souhrnu kapitálovou sílu trhu.

Volatilita – je proměnlivost a nestálost hodnoty investičního nástroje (kolísání tržní ceny). Lze ji sledovat pro jednotlivé investiční instrumenty nebo pro celý kapitálový trh pomocí určitých průměrů indexů. Čím vyšší je volatilita, tím hůře se dá předpokládat vývoj daného instrumentu případně celého trhu, roste očekávaný výnos a je poměrně velké riziko.

Burzovní indexy – v sobě zahrnují všechny ekonomické a finanční indexy, které kapitálový a finanční trh ovlivňují. Komplexně vyjadřuje jedním číslem celkovou výkonnost i riziko burzy. Oficiálním indexem Burzy cenných papírů Praha je index PX, světové indexy jsou Dow Jones Industrial Average na NYSE, index DAX v Německu a mnoho dalších.

3.5.2 Pravidelné investování

Pravidelné investování probíhá přes investiční společnosti, případně investiční fondy, kde se investor minimálně podílí na řízení investic, má však jistotu velké skupiny investorů a sumy celkového kapitálu. Pokud by chtěl jedinec investovat sám bez prostředníků kolektivního investování, může obchodovat na burzách cenných papírů, komoditních burzách apod. prostřednictvím brokera (Janda, 2012; Rejnuš, 2014).

Podílové listy a investiční společnosti

Podílník je vlastník podílového listu, což mu nese práva a povinnosti plynoucí ze zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech. Statut fondu je základním dokumentem podílového fondu. Musí obsahovat všechny informace o investiční společnosti, podílovém fondu a podílovém listu. Podílové listy emituje investiční společnost, která je jeho zakladatelem a správcem. Prodej podílového listu se uskutečňuje za jeho aktuální hodnotu v daný den včetně přírážky stanovené ve statutu fondu. Existuje široká nabídka podílových listů podle typu fondu a investičního zaměření podílového fondu (Rejnuš, 2014).

Rejnuš (2014) členění podílové fondy podle:

- zpětného odkupu podílového listu;
- využití výnosů fondu;
- investičního zaměření.

Jednotlivé fondy mají různý vztah rizika, výnosu, volatility a investičního horizontu. Ochrana podílníků je zajištěna omezením a rozložením rizika investic fondu. Dále také zamezením majetkového a personálního propojení osob statutárních a dozorčích orgánů. Investiční společnosti musí informovat o své činnosti podílníky, podléhají kontrole depozitáře a státnímu dohledu. Majitel podílového listu je tímto chráněn proti eventuálním podvodným praktikám (Rejnuš, 2014).

Dluhopisy

Dluhopisy jsou finanční instrumenty, se kterými se obchoduje na finančních trzích. V ČR jsou dluhopisy upraveny zákonem č. 190/2004 Sb. Dlouhodobé dluhopisy mají splatnost delší než jeden rok. Tyto dluhopisy jsou označovány jako kupónové. Poukázky na výplatu ročních úroků jsou kupóny (Rejnuš, 2014).

Podle emitenta se dluhopisy dělí na (Rejnuš, 2014):

- dluhopisy veřejného sektoru;
- bankovní;
- podnikové.

Každý dluhopis obsahuje název (označení dluhopis), jmenovitou hodnotu, splatnost dluhopisu a výnos z dluhopisu. Úvěrová spolehlivost emitenta dluhopisů se hodnotí ratingem. Ratingové hodnocení zpracovávají nezávislé ratingové agentury. Ratingem se emitentovi přiděluje ratingová známka, která vyjadřuje spolehlivost nebo riziko investice do daného dluhopisu. Stát je z hlediska ratingu zpravidla vždy nejlépe hodnoceným emitentem (Rejnuš, 2014; Syrový, Tyl, 2020).

Akcie

Akcie je cenný papír, s nímž jsou spojena základní práva akcionáře jako společníka akciové společnosti podílet se na jejím řízení (rozhodováním na valné hromadě), podílet se na zisku ve formě dividendy a případně se podílet na likvidačním zůstatku při rušení a zániku společnosti. Každá akcie musí mít náležitosti stanovené zákonem, kterými jsou firma a sídlo společnosti, jmenovitá hodnota, označení formy akcie, u akcií na jméno firmu nebo jméno akcionáře, výše základního kapitálu a počet akcií k datu emise a datum emise. Celá problematika akciových společností a akcií je upravena v zákonu č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích. Akciovou společností je společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě (Čermák 2018; Rejnuš, 2014).

Akcie se dle převoditelnosti dělí na akcie (Rejnuš, 2014):

- na majitele – volně převoditelné;
- na řad – převoditelné rubopisem;
- na jméno – převod písemnou formou, a.s. si vede seznam akcionářů, nesmí být volně převáděny a k jejich převodu často nutný souhlas a.s. (ochrana před konkurencí).

Deriváty

Deriváty jsou cenné papíry odvozené od jiných investičních nástrojů nebo aktiv, které leží v jejich základě. Jsou to smlouvy, jejichž podstatou je určitá forma termínového obchodu. Základním rysem termínového obchodu je časový nesoulad. V okamžiku uzavření termínového kontraktu jsou pevně sjednány veškeré podmínky obchodu, tj.: předmět obchodu, množství, cena a doba splatnosti. Důvodem vzniku derivátů byla smluvní fixace ceny podkladového aktiva tj. potlačení rizika změny budoucí tržní ceny. Finanční deriváty se využívají k zajištění, spekulaci nebo arbitráži (Čermák, 2018; Novotný, 2018).

3.5.3 Jednorázové investice

Jednorázové investice se vyznačují nákupem určitého aktiva, které po dobu vlastnictví může přinášet vlastníkovvi zisk z poskytnutí věci nebo si vlastník věc ponechá za účelem uložení peněz. Majetek tak může být lépe chráněn před inflací, ovšem tyto investice jsou zpravidla málo likvidní. U jednorázových investic lze také spekulovat a nakupovat dané předměty s cílem opětovného prodeje za vyšší tržní cenu (Garner, 2014; Syrový, 2016).

Nemovitosti

Investování do nemovitostí může probíhat nepřímo pomocí realitních fondů nebo přímo nákupem konkrétního domu, bytu, pozemku apod. Nemovité věci v posledních letech zvyšují svou tržní hodnotu a při jejich pronajímání náleží vlastníkovvi nájemné (v případě pozemku renta). U půdy je důležitá její bonita a určení, zda se jedná o ornou půdu, louku, les nebo stavební pozemek. U staveb se posuzuje celkový stav a účel, komerční či obytný typ. Nemovitosti se vyznačují stabilním výnosem, jako investice jsou ale málo likvidní a majitelé přináší další zákonné povinnosti jako například placení daně z nemovitosti, odpovědnost za způsobené škody atd. (Čermák, 2018; Novotný, 2018).

Umělecká díla, sbírky a starožitnosti

Do této skupiny se řadí především obrazy, sochy, nábytek a prakticky jakékoli věci, které mohou mít svou hodnotu získanou časem, vzhledem k jejich exkluzivitě a původu. Těmto movitým věcem roste tržní cena s přibývajícímí lety. Cena vzniká nabídkou a poptávkou mezi zainteresovanými sběrateli, starožitníky, obchodníky s uměním, speciálními burzami, aukčními síněmi, apod. Cena u těchto věcí je velice individuální a je závislá především na jejich stáří, vzácnosti a stavu (Čermák, 2018; Garner, 2014; Novotný, 2018).

Drahé kovy

Mezi drahé kovy se řadí především investiční zlato. Dále se obchoduje se stříbrem, platinou, diamanty a podobně. Výhodou je fyzické vlastnictví drahého kovu a minimální volatilita. Cena drahých kovů je velmi stabilní s trendem postupného růstu. Jedná se tak o výhodné uložení prostředků v dobách ekonomické recese, nejistoty nebo v době vysoké inflace. Možnou nevýhodou je fakt, že vlastnictví tohoto aktiva nepřináší žádný výnos a pro úplnou ochranu je vhodné předmět pojistit proti krádeži případně uložit na bezpečné místo domácí nebo bankovní trezory apod. Pojistné je v tomto případě velmi individuální a odvíjí se dle ceny daného předmětu (Čermák, 2018; Novotný, 2018).

Archivní vína

Jsou taková vína, která byla při výrobě vytvořena pro dlouhodobé skladování a se stářím nabývají na hodnotě. Obdobně jako u starožitností záleží na původu, stáří a dalších aspektech, které ovlivňují vývoj tržní (sběratelské) ceny. Jedná se o velmi specifickou věc, jež má na trhu svou drobnou klientelu (Fincentrum, 2020; Syrový a Tyl, 2020).

Mince

Mince jsou velice zajímavá investiční příležitost především pro uchování hodnoty peněz. Vědní obor zabývající se mincemi se nazývá numismatika. Cena mince záleží na jejím stáří, složení, stavu a také na její vzácnosti. Pokud bylo nějakých mincí vyraženo málo nebo byly vyraženy v určitém roce, nebo s ražební chybou, mají vyšší hodnotu. Pro uchování hodnoty je dobré vlastnit celé sbírky mincí, jednotlivé kusy musí být velmi vzácné, aby měly vysokou tržní hodnotu s budoucí šancí růstu ceny (Garner, 2014; Syrový a Tyl, 2020).

3.6 Pojištění a zabezpečení rizik

Pojištění je právní vztah, v němž se jedna smluvní strana zavazuje krýt nastalá rizika druhé smluvní straně, která za to platí pravidelné finanční obnosy. Základním rysem pojištění je nahodilost daného jevu. V lidském životě lze sofistikovaně plánovat, plány dodržovat, mít systém a řád, být obezřetný a tím eliminovat možné problémy. Tento přístup je vzhledem k riziku vhodný, existuje však celá řada nahodilých událostí, které se stanou, aniž by byly očekávány. Pro tyto případy je vhodné krytí vybranými pojištěními (Kociánová, 2012).

V České republice se pojišťovnictví řídí zejména zákonem č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví. Státní dohled v pojišťovnictví vykonává ČNB, která je zodpovědná za dohled nad finančním trhem v ČR. ČNB o této své činnosti vypracovává každoročně zprávu, která obsahuje zhodnocení vývoje na pojistném trhu (Srový, Tyl, 2020).

3.6.1 Pojmy k pojištění

Pojišťovna je právnická osoba, které bylo uděleno povolení k provozování pojišťovací činnosti.

Pojistník je osoba, která s pojišťovnou uzavřela pojistnou smlouvu a má povinnost platit pojistné.

Pojištění slouží jako ochrana proti následkům pojistných rizik. Pojištěný přenáší svá rizika na pojišťovnu. Za toto přenesení rizik platí pojistné. Jedná se především o rizika, jejichž potenciální škodní důsledky jsou pro pojištěného významné.

Pojistné je cena, za kterou pojišťovna poskytuje pojistnou ochranu.

Pojistná smlouva definuje právní vztah, podle kterého se pojišťovna zavazuje poskytnout pojistné plnění v případě, že nastane pojistná událost, proti které bylo pojištění sjednáno.

Pojistné podmínky jsou podmínky pro uzavírání pojistných smluv pro jednotlivá pojistná odvětví, zejména všeobecné pojistné podmínky, zvláštní nebo doplňkové pojistné podmínky.

Obmyšlený je osoba určená pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného.

Zajišťovna je právnická osoba, která provozuje zajišťovací činnost podle příslušného zákona. Zajišťovny jsou specifické, kapitálově velmi silné finanční instituce, které za úplatu pojišťují rizika pojišťoven. Přeneseně se jedná o pojišťovnu pojišťoven (Černohorský, 2020; Srový, Tyl, 2020).

3.6.2 Životní pojištění

V životním pojištění má vznik pojistné události a její okamžik náhodný charakter, např. smrt pojištěného, trvalá pracovní neschopnost nebo dožití se určitého věku. Životní pojištění se řídí občanským zákoníkem. Na trhu existuje velká nabídka životních pojištění, které se liší různou pojistnou ochranou (Janda, 2012).

Univerzální životní pojištění

Pojištěný může přizpůsobovat rozsah pojistné ochrany aktuálním finančním možnostem, skládá se ze spořicí složky (výplata pojistné částky při dožití se daného věku) a rizikové složky. Pojištění není primárně nastaveno na vytváření rezerv, ale pro případné finanční zajištění klienta proti následkům, kvůli kterým bylo životní pojištění uzavřeno. Mezi rizika, proti kterým se v rámci životního pojištění pojištěný kryje, jsou zhoršení zdravotního stavu z důvodu úrazu nebo nemoci, pracovní neschopnost, invalidita, případně zajištění jeho rodiny v případě úmrtí pojištěnce (Černohorský, 2020; Janda, 2012).

Životní pojištění s rezervotvornou složkou

Jedná se o spojení rizikového životního pojištění a investování prostřednictvím podílového fondu. Po dosažení sjednaného věku vyplácí pojišťovna výnosy z investovaných rezerv, investiční riziko nese pojistník, pojišťovna se sice zbavuje závazku vyplácet minimální garantovaný výnos, ale přichází i o možnost vytvářet zisk v případě vyššího zhodnocení rezerv. Životní pojištění je prakticky nutností v případě žádosti o hypotéku, dále může dopomoci ke schválení spotřebitelského úvěru nebo k získání nižších úrokových sazeb a ulehčí splácení závazků v případě nečekané životní události (Černohorský, 2020; Janda, 2012).

Účastníky životního pojištění jsou dle Jandy (2012):

- **pojistitel** je provozovatel pojištění (většinou pojišťovna);
- **pojistník** je fyzická nebo právnická osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu a má povinnost platit pojistné;
- **pojištěný** (pojištěnec) je fyzická osoba, na jejíž život a zdraví je pojištění sjednáno;
- **oprávněná osoba** je fyzická nebo právnická osoba, která má právo na výplatu pojistného plnění.

Pomocí demografických metod a rozsáhlých populačních souborů (celá populace, pojistné kmeny) lze odhadnout pravděpodobnosti úmrtí pro muže a ženy jednotlivých věků a z toho vyplývající další důležité charakteristiky. Úmrtnostní tabulka je základním nástrojem pojišťovny pro výpočty v rámci pojištění osob (Janda, 2012).

3.6.3 Neživotní pojištění

Neživotní pojištění zahrnuje pojištění majetku, odpovědnosti za škody a další pojištění např. úrazové, zdravotní atd. Okamžik vzniku pojistné události a výše pojistného plnění jsou náhodného charakteru. Výši pojistného plnění lze považovat za krytí finanční škody spojené s rizikem vzniku pojistné události. Mezi nejběžnější neživotní pojištění patří (Janda, 2012):

Cestovní pojištění se uzavírá na omezenou dobu a je vhodné především pro cestování do zahraničí. Cestovní pojištění kryje léčebné výlohy, odcizení zavazadel, hmotnou odpovědnost a garantuje asistenční službu pojišťovny.

Pojištění nemovitosti kryje škody živelného charakteru anebo škody v případě zkratu elektrického vedení, prasklého vodovodního potrubí atd.

Pojištění domácnosti předmětem pojištění je vybavení domácnosti (movité věci), které slouží k provozu domácnosti.

Povinné ručení je ze zákona povinné pro provozovatele motorového vozidla. Prostřednictvím tohoto pojištění jsou hrazeny škody v souvislosti s provozem daného vozidla. Hradí se z něho škody, pokud viník nehody způsobil škody na majetku nebo zdraví.

Havarijní pojištění kryje škody na motorových vozidlech, ať je řidič neovlivnil nebo ovlivnil zcela či částečně; vedle havárie lze krýt riziko střetu, živelní rizika, riziko odcizení a vandalství atd. Toto pojištění je na rozdíl od povinného ručení dobrovolné.

Pojištění odpovědnosti za škody kryje rizika související se skutečností, že pojištěný subjekt může způsobit svou činností škody jinému subjektu, za které poškozenému odpovídá. Škody mohou být na majetku, na zdraví, na životě nebo finanční škody.

3.7 Finanční plánování

Základním smyslem finančního plánování je získání kontroly nad správou financí, spořením, investováním a zajištěním rizik. Jedná se o cílevědomou, soustavnou činnost, která pomáhá řídit, kontrolovat a do jisté míry také předvídat budoucí stav finančních rozpočtů. Práce nadále popisuje finanční plánování pro jednotlivce a rodiny.

Plánování podnikových financí se řídí podobnými principy, je však mnohem obsáhlejší, specifitější a vzhledem k rozsahu nákladů, výnosů a investičních aktivit podniků také složitější na přípravu a realizaci (Syrův, Tyl, 2020).

3.7.1 Finanční plán

Primární funkcí finančního plánování je sestavení finančního plánu, který je přesným harmonogramem budoucího finančního vývoje s jasně formulovanými cíli. Finanční plán má složku příjmovou a výdajovou. Může mít také složku aktiv a pasiv pro rozdělení majetku a zdrojů financování, nákladovou a výnosovou, investiční plán apod. Finanční plán musí být vztažen k předem stanovenému časovému období, proto se člení na krátkodobý, střednědobý a dlouhodobý. Pro potřeby běžných rodin a jednotlivců platí, čím jasnější a jednodušší plán je, tím lépe s ním umí uživatelé pracovat. Plánem pro ně je osobní finanční plán nebo rodinný rozpočet (Syrův, Tyl, 2020).

3.7.2 Rodinný rozpočet

Rodinný rozpočet sleduje na úrovni rodinných financí obdobné cíle jako každý jiný finanční plán. Měl by podávat nezkrácené informace o současném stavu a výhledu do budoucna, aby napomohl správě rodinných financí. Cílem může být rychlé doplacení úvěru, šetření na dovolenou, do 5 let uspořit 500 000 Kč, mít vlastní zajištění na penzi a podobně. Čím konkrétnější cíle jsou, tím lépe se kontroluje jejich dosažitelnost. Je vhodné určit částku, účel a pro kompletnost cíle musí být určena doba, do kdy chce rodina daného cíle dosáhnout. Primární údaje, které rodinný rozpočet obsahuje, jsou příjmy a výdaje domácnosti. Kiyosaki (2020) takový finanční plán nazývá cashflow. Tyto dvě složky jsou hlavním vodítkem pro následnou tvorbu cílů, spoření, zajištění a správu financí. Další významnou složkou je životní styl a zvyky rodiny. Ty se však dají kvantifikovat právě podle příjmů a výdajů.

V praxi má rodinný rozpočet podobu tabulky, ve které jsou zaznamenávány jednotlivé položky. Rodina může mít vytvořenou vlastní tabulku nebo používat dostupné vzorové šablony, které poskytují finanční společnosti, případně existují mobilní aplikace a další nástroje. Pro veřejnost je dostupná excelová tabulka na uložišti Microsoftu, je přehledná a plně automatizovaná. Uživatel tedy pouze vyplňuje příslušná pole a součty společně s grafy se zobrazují dle vyplněných údajů.

Ve vzorové tabulce na následujících obrázcích je možné vidět skutečné a předpokládané příjmy a výdaje. Toto rozdělení je vhodné pro následnou kontrolu, jak moc se rodina odchyluje od plánu. Do tabulky se zapisují příjmy a výdaje za určité časové období, zpravidla měsíčně. Reálné hodnoty jsou porovnávány s plánovanými a lze tak sledovat odchylky. Plánované hodnoty rozpočtu vychází z pozorování minulých období, které mohou být ovlivněny dalšími proměnnými např. inflací, ekonomickou situací, změnami v životě a podobně (Finančnívzdělávání.cz, 2020).

Dle této tabulky se následně zvolí cíle, které rodina má a jsou zaneseny do tabulky v číselné podobě. Například pokud rodina chce do dvou let jet na dovolenou za 100 000 Kč a chce si na ni našetřit prostřednictvím spořicího účtu, musí rozpočítat zmíněnou částku na jednotlivé měsíce a na spořicí účet měsíčně zasílat výsledný finanční obnos. Rodina bude mít vyšší plánované výdaje na dobu dvou let, které povedou ke splnění cíle. Do tohoto finančního plánu lze také přiřadit kroky potřebné pro uzavírání smluv k finančním nástrojům, nastavit limity a další podobné kroky.

Plán je vhodné pravidelně, kontrolovat, aktualizovat a zkoumat odchylky a dle toho usměrňovat svoje životní aktivity. Na obrázku 3 a 4 je možné vidět vyplněný rodinný rozpočet v tabulce dostupné na stahovacím portálu Microsoftu. Byl zde simulován měsíční stav předpokládaných a reálných příjmů a výdajů domácnosti dvou manželů s jedním dítětem. Manžel i manželka pobírají mzdy, dále rodině plyne příjem z pronájmu bytu. Jejich výdaje jsou převážně spotřebního charakteru (Syrový a Tyl, 2020).

Přehled rozpočtu

Zadejte výdaje.

Zůstatek

Předpokládaný zůstatek	(Předpokládané minus výdaje)	5 050 Kč
Skutečný zůstatek	(Skutečné minus výdaje)	5 740 Kč
Rozdíl	(Skutečné minus předpokládané)	690 Kč

Příjmy

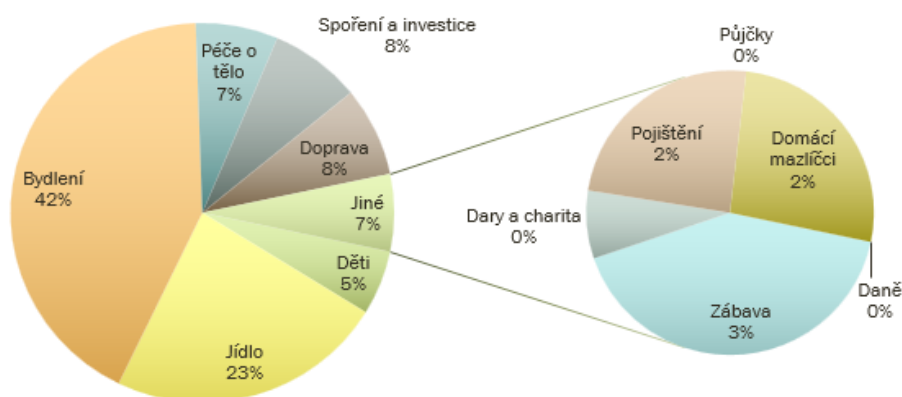
SKUTEČNÉ	Příjem 1	24 800 Kč
	Příjem 2	40 790 Kč
	Dodatečný příjem	9 000 Kč
	Celkový příjem	74 590 Kč

Výdaje

SKUTEČNÉ 68 850 Kč

PŘEDPOKLÁDANÉ	Příjem 1	28 000 Kč
	Příjem 2	39 000 Kč
	Dodatečný příjem	9 000 Kč
	Celkový příjem	76 000 Kč

PŘEDPOKLÁDANÉ 70 950 Kč

Obrázek 1 Přehled rodinného rozpočtu

Zdroj: Šablona Microsoft

Kategorie	Předpokládané náklady	Skutečné náklady	Rozdíl
☉ Děti	3 500 Kč	3 790 Kč	-290 Kč
☉ Zábava	2 250 Kč	1 880 Kč	370 Kč
☉ Jídlo	16 000 Kč	16 100 Kč	-100 Kč
☉ Dary a charita	350 Kč	350 Kč	0 Kč
☉ Bydlení	29 900 Kč	29 100 Kč	800 Kč
☉ Pojištění	1 100 Kč	1 100 Kč	0 Kč
☉ Půjčky	0 Kč	0 Kč	0 Kč
☉ Péče o tělo	5 000 Kč	4 790 Kč	210 Kč
☉ Domácí mazlíčci	2 500 Kč	1 200 Kč	1 300 Kč
☉ Spoření a investice	5 300 Kč	5 300 Kč	0 Kč
☉ Daně	0 Kč	0 Kč	0 Kč
☉ Doprava	5 050 Kč	5 240 Kč	-190 Kč
Celkový součet	70 950 Kč	68 850 Kč	2 100 Kč

Obrázek 2 Souhrnný rozpočet položky nákladů

Zdroj: Šablona Microsoft

Příjmy

Příjmy jsou v rodinném rozpočtu veškeré příchozí platby a získané peníze, které rodina za sledované období získá. Spadají sem příjmy ze zaměstnání, podnikání, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu, ostatní příležitostné příjmy, příspěvky od státu apod. Kiyosaki (2020) dále rozděluje příjmy na aktivní a pasivní. Aktivní příjem je takový příjem, pro jehož získání musí jedinec vynaložit nějaké úsilí, typicky se uvádí zaměstnání a podnikání. Oproti tomu pasivní příjem lze získat bez přímého vynaložení úsilí, jelikož plyne z vlastnictví nějakého majetku (nájemné, renta, úroky, dividendy atd.).

Výdaje

Výdaje jsou naopak veškeré částky, které rodina z rozpočtu odvádí. Čím více jsou výdaje členěny, tím lépe je lze zachytit a monitorovat. Běžné odchozí položky z rozpočtu jsou výdaje na bydlení, na jídlo, na děti, výdaje na úvěry, výdaje na investice a spoření a další případné výdaje spotřebního charakteru (Syrový, Tyl, 2020).

Výdaje Kohout (2013) třídí do skupin dle priorit placení:

- výdaje smluvně vázané;
- výdaje na nezbytné statky a služby;
- výdaje na zbytné statky a služby.

Výdaje smluvně vázané mají svou povahou jasně určené místo v rozpočtu. Jejich suma je striktně dána a při neplacení by docházelo k možným sankcím za neplnění smluvních ujednání. Další je skupina výdajů na nezbytné statky a služby jako jsou léky, potraviny, elektřina, teplo, voda apod. Poslední skupinou jsou výdaje na zboží a služby ryze zbytného charakteru např. výdaje na zábavu, značkové oblečení, dovolené atd. (Kohout, 2013).

Jak správně vést rozpočet ve třech krocích:

- 1) **Poznat a správně vyhodnotit finanční situaci** – přesně vyčíslit plánované příjmy a výdaje do rozpočtu. Dále zanést hodnoty reálných příjmů a výdajů, zapsat je do tabulky a sledovat plánované hodnoty a skutečné hodnoty.
- 2) **Stanovit cíle** – dle dostupných informací z prvního kroku určit cíle a možnou dobu jejich splnění. Cíle musí být reálné a splnitelné vůči toku peněz. Je vhodné cíl co nejvíce konkretizovat a mít prostředek pro jeho dosažení. Následně cíl zanést do rozpočtu a v čase sledovat vývoj jeho plnění.
- 3) **Aktualizovat** – rozpočet se mění v závislosti na skutečných hodnotách příjmů a výdajů a dalším vlivům v čase. Je proto vhodné sledovat trend vývoje skutečných příjmů a výdajů a dle toho aktualizovat plánované hodnoty, aby byl rozpočet co možná nejpřesnější a dlouhodobě udržitelný (Finančnívzdělávání.cz, 2020; Syrový, Tyl, 2020).

3.7.3 Jak odpovědně plánovat finance

Finanční plán je cílevědomý nástroj, který jednak odhaduje budoucí příjmy a výdaje, ale jeho záměr při správě financí je předcházení krizím, sledování vývoje a zvyšování finanční stability. Měl by vytvářet podpůrné systémy a procesy a uživatel tohoto plánu by měl jasně vidět eventuální rizika, kterým by se měl snažit předcházet. Již zmíněny byly cíle, kterých se pomocí finančních plánů dosahuje. Důležitá je ovšem také trvalost a udržitelnost finančního plánu (Syrový, Tyl, 2020).

Plánování jednotlivých složek rozpočtu vychází především z historických měsíčních dat a osobní zkušenosti. Příjmy za určitou dobu (ideálně rok) je vhodné zprůměrovat a průměrnou měsíční částku používat jako plánovanou sumu příjmů. Od této částky lze sledovat odchylky a upravovat plán pro dlouhodobou udržitelnost rozpočtu. U výdajů je to velmi podobné, u výdajů je vhodné sledovat jejich povahu dle priority placení. Do rodinného rozpočtu je vhodné implementovat pojištění proti možným nahodilým událostem, této problematice se věnuje kapitola Pojištění a zabezpečení rizik (Kohout, 2013).

Pro dlouhodobě udržitelný finanční plán je vhodné, aby měsíční příjmy byly vyšší nebo rovny výdajům. Ve chvíli, kdy jsou výdaje dlouhodobě vyšší, vzniká reálná možnost blížících se finančních potíží, a pokud uživatel rozpočtu nemá rezervy, může se dostat do potíží. Obecné doporučení zní, aby alespoň 10 % z měsíčních příjmů bylo uspořeno, a současně je vhodné mít k dispozici deponovanou peněžní sumu ve výši tří měsíčních celkových výdajů. Pokud je rozpočet dlouhodobě přebytkový, lze uvažovat o možných spořicích a investičních produktech. Naopak jsou-li výdaje vyšší, doporučuje se snižovat výdaje, hledat další příjmy případně refinancovat běžící finanční nástroje. Výdaje je vhodné začít snižovat od zbytných. Pokud si člověk na své měsíční výdaje půjčuje peníze, protože by je jinak nebyl schopen hradit, vystavuje se riziku možných exekucí a případné insolvenční. Následně ztratí bonitní označení a snižuje se jeho společenský status. Finanční plánování efektivně eliminuje výskyt možných potíží a včasné upozorňuje na neshody plánu a skutečnosti (Černohorský, 2020; Kociánová, 2012).

Rady a tipy Ministerstva finanční

Ministerstvo financí (2020) doporučuje a radí občanům, jak obezřetně hospodařit se svými financemi. Základní radou je apel na sestavení finančního plánu. MF ČR dále doporučuje hledat možnosti snižování výdajů, zvyšování příjmů a velkou důležitost klade na tvorbu rezerv. Radí, aby spotřebitelé důkladně četli smlouvy, které podepisují, a pokud něčemu nerozumí, aby smlouvu nepodepisovali. Pokud lidé spoří nebo investují, je vhodné své prostředky rozložit mezi různé produkty ve více finančních institucích. Další radou je, aby dlužníci neplatili splátku dluhu dalším úvěrem – je to potenciální cesta do dluhové pasti a k exekucím. Pokud vznikne problém se splácením dluhů, je nutné, aby dlužník komunikoval s věřiteli, uznal dluh, došlo k dohodě a dlužník své povinnosti začal plnit.

4 Vlastní práce

Finanční gramotnost je velmi důležitá součást vzdělávacího systému. Dle české legislativy je implementace této problematiky do školních vzdělávacích programů již začleněna a studenti by tak měli mít elementární znalost finančních pojmů a produktů, jež jim reálný svět nabízí. Výzkumná část této práce je založena na dotazníkovém šetření, které bylo realizováno mezi studenty Obchodní akademie, střední odborné školy a jazykové školy v Hradci Králové a Gymnázia Jaroslava Žáka v Jaroměři. Toto šetření zkoumá zájem studentů o finanční vzdělávání, jejich postoj k financím a obsahuje znalostní test, jež ověřuje znalosti studentů v této problematice. Hlavním výzkumem této práce je:

- prostřednictvím dotazníkového šetření zhodnotit znalosti finanční gramotnosti studentů vybraných škol a jednotlivých ročníků – ověřit autorovy předpoklady a konkrétní znalosti dané problematiky prostřednictvím zvolené metodiky;
- identifikovat nejproblémovější okruhy finanční gramotnosti u studentů obou škol;
- vytvořit návrh obecných doporučení pro zlepšení situace v oblasti finanční gramotnosti na středních školách.

4.1 Získané informace před dotazníkovým šetřením

Autor práce vychází především z výsledků Ministerstva financí České republiky, které prostřednictvím agentur provedlo několik testování finanční gramotnosti dospělé populace. Poslední kvantitativní výzkum proběhl v roce 2020 a byl zaměřen na všeobecnou finanční gramotnost občanů České republiky. Toto šetření pro MF ČR prováděla společnost PPM factum research. Součástí dotazníku byly otázky zařazené pro mezinárodní srovnání zemí OECD. Podle zadávací dokumentace byl rozsáhlý dotazník testován metodami: Focus Group – skupinová diskuse. Z výzkumného šetření byla vypracována závěrečná zpráva, která byla předána zadavateli (MFČR, 2020).

Výsledky šetření, které prezentuje MF ČR, mají následnou podobu. Obecné otázky týkající se finanční gramotnosti ukazují, že rozpočet sestavuje 43 % domácností. Z nich 83 % ho vytváří pravidelně. Ti, kdo rozpočet nesestavují, jako důvod nejčastěji uvádějí, že ho nepotřebují. Zodpovědnější vzhledem k rozpočtu jsou spíše starší lidé. Dle výzkumu rozpočet ve větší míře nesestavují ani vícečlenné domácnosti. Finanční cíle stanovuje 41 % Čechů, zejména to jsou rodiny s dětmi a lidé s vyšším vzděláním a vyššími příjmy.

Populace navyšuje schopnost reagovat na menší akutní výdaj z vlastních likvidních zdrojů. 62 % Čechů dokáže ustát výpadek měsíčního příjmu, což je o 7 % více než při šetření před 5 lety. Pokud by měli lidé řešit nedostatek financí, nejčastěji by omezili výdaje nebo vybrali úspory. Pokud došlo ke ztrátě hlavního příjmu, čtvrtina respondentů by si hledala novou práci nebo další přivýdělek. Bez půjčky nebo přestěhování by nevydrželo v případě ztráty hlavního příjmu pokrývat životní náklady ani měsíc celkem 16 % českých domácností. Výzkum dále poukazuje na skutečnost, že 9 % obyvatel nespoří. V roce 2015 byl stav horší a nespořilo 19 % populace. Téměř polovina Čechů spoří doma v hotovosti. Fungování inflace ve vztahu k penězům a jejich hodnotě znají dvě třetiny populace (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Pomyslnou jistotu ohledně svého dostatečného zabezpečení na stáří má 26 % lidí, přičemž většina populace spoléhá na státem garantovaný starobní důchod. Kvůli zajištění na stáří část populace spoří v hotovosti nebo má peníze uložené v bance na spořicímu účtu. Dle četnosti užíván je na 3. místě penzijní připojištění. Česká populace má znalost poměrně širokého spektra finančních produktů. Aktivně využívá ve větší míře klasický běžný účet 90 % dotázaných. Spořicí účet nebo penzijní připojištění pak více než polovina respondentů. Od roku 2010 stále roste podíl obyvatel využívajících internet banking. V roce 2010 jej využívala třetina obyvatel, v roce 2015 polovina a nyní tři čtvrtiny dospělé populace. Nadpoloviční většina (55 %) populace zná rozdíl mezi debetní a kreditní kartou, což je dvakrát více než v roce 2015 a pokud kreditní kartu použijí, pak závazky zpravidla splatí v bezúročném období. Znalost zkratky RPSN se od roku 2010 jen mírně zlepšuje. 57 % lidí stále neví, co RPSN znamená, a mezi těmi, co deklarují znalost, se téměř polovina mýlí (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Lidé nemají úplně správný přehled o tom, jestli jsou investice ve finančních institucích pojištěny. 71 % občanů se mylně domnívá, že jsou pojištěny jejich vklady také u pojišťoven a penzijních fondů. Většina lidí správně odpověděla, co může exekutor v případě probíhající exekuce zabavit. Význam termínu insolvence znají asi dvě třetiny lidí. Výsledky z tohoto šetření budou vstupními daty a budou následně diskutovány a komparovány s výsledky dotazníkového šetření této práce (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

4.2 Zkoumané školy

Dotazníkové šetření mezi studenty probíhalo na dvou středních školách: na odborně zaměřené Obchodní akademii, Střední odborné škole a Jazykové škole v Hradci Králové a všeobecném Gymnáziu Jaroslava Žáka v Jaroměři.

4.2.1 OA, SOŠ a JŠ v Hradci Králové

Obchodní akademie, Střední odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Hradec Králové vznikla jako nový právní subjekt 1. února 2012, kdy zastupitelstvo Královéhradeckého kraje schválilo sloučení Střední odborné školy veřejnosprávní a sociální s Obchodní akademií a Jazykovou školou s právem státní jazykové zkoušky Hradec Králové. Obě školy patří mezi jedny z nejstarších středních škol na Hradecku. Zřizovatelem je Královéhradecký kraj a studium je bezplatné (OA, SOŠ a JŠ v HK, 2020).

Historie hradecké obchodní akademie sahá až do roku 1895. Primárním edukačním záměrem školy byla příprava žáků na obchodnická a jim příbuzná povolání. Výuka byla původně rozložená do tří ročníků, a kromě odborných předmětů se zde vyučovaly cizí jazyky (angličtina, francouzština nebo ruština). Po první světové válce a s ní spojenou všeobecnou hospodářskou, politickou i kulturní krizí se škola, již pod taktovkou jednotících osnov Ministerstva školství a národní osvěty, opět rozrůstá. Druhá světová válka znamenala školu mnoha způsoby. Výuka byla ve školním roce 1944/1945 zastavena a němečtí vojáci prostory školy zabrali pro vlastní účely. K opětovnému zahájení výuky došlo až v červnu 1945. Dalším důležitým mezníkem v historii školy je komunistický převrat v roce 1948. V roce 1949 je škola zestátněna a přejmenována na Vyšší hospodářskou školu. Během padesátých let prochází VHŠ mnoha organizačními změnami, z nichž nejdůležitější se odehrají na počátku let šedesátých. Ještě v roce 1960 je jí státem nadiktováno vzdělávací zaměření obor všeobecná ekonomika. Ve školním roce 1960/1961 získává opět nové jméno, Střední ekonomická škola. K další podstatné změně této doby patří rozšíření SEŠ o státní jazykovou školu v roce 1964. Nastávající politické změny v roce 1989 zanesly také reformu ve vzdělávání na SEŠ i její opětovné přejmenování na Obchodní akademii. Od této doby se škola postupně hlouběji věnuje směru podnikatelskému, administrativnímu a obchodnímu (OA, SOŠ a JŠ v HK, 2020).

Vzdělávací program Obchodní akademie, SOŠ a JŠ v Hradci Králové

Obchodní akademie vychovala již mnoho absolventů, kteří se úspěšně hlásí na vysoké školy nebo nachází uplatnění v malých a středních podnicích, bankách, ve veřejné správě a také v sociálně-výchovných institucích. Škola nabízí obory: Ekonomické lyceum, Obchodní akademie, Veřejnosprávní činnost a Sociální činnost. Ve dvaceti třídách studuje celkem 573 studentů (OA, ŠOŠ a JŠ v Hradci Králové, 2020).

Škola vyučuje standardním způsobem. Studenty dělí do ročníků a ročníky do jednotlivých tříd (A, B atd.). Dle potřeb předmětů dále dělí žáky jednotlivých tříd na skupiny, které vyžadují vyšší podíl individualizace výuky a kontaktu učitele s každým studentem zvlášť. Dělí se předměty s vyšším podílem praktických činností dle vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů RVP, např. informatika, účetnictví, cizí jazyky. Do ŠVP je zařazena odborná praxe v rozsahu 4týdnů. Odborná praxe se organizuje v souladu s platnými právními předpisy. Druhý cizí jazyk si studenti volí z nabídky pěti možností (italský, španělský, francouzský, německý a ruský jazyk). Rozvoj komunikačních kompetencí v cizích jazycích škola považuje vedle odborného vzdělávání, finanční a informační gramotnosti za další pilíř vzdělávání. Zbylé hodiny byly rovnoměrně rozděleny mezi všeobecně vzdělávací předměty vzhledem ke konání státní maturitní zkoušky, tj. odborné ekonomické předměty (OA, ŠOŠ a JŠ v Hradci Králové, 2020).

Obchodní akademie podle ŠVP implementuje oblasti finanční gramotnosti především do učebních předmětů Ekonomika, Management a podnikání, Účetnictví, případně do předmětu Fiktivní firma. Vzhledem k velkým hodinovým dotacím v průběhu celého studia tak studenti přichází s pojmy finanční gramotnosti do styku poměrně často. V předmětu Ekonomika studenti probírají základní ekonomické pojmy, typy ekonomik, ekonomický cyklus, tržní mechanismus, nabídku, poptávku a tvorbu ceny. V tomto předmětu je také zastoupení obchodní nauky, např. právní formy podnikání, zásobování, investiční činnost, rozpočetnictví a kalkulace atd. V průběhu studia je dále probírána také makroekonomie, kde se studenti učí o inflaci, HDP, bankovníctví, činnostech centrální banky, fiskální a monetární politice, apod. V ostatních odborných předmětech se navazuje na zmíněnou problematiku a více se konkretizují peníze a funkce peněz, formy platebního styku, bankovní soustava, investování, pojišťovnictví a produkty bankovního trhu. Dále také fiskální a sociální politika (důchodový systém, státní sociální podpora,

nezaměstnanost, státní politika zaměstnanosti atd. Stanovené vzdělávací oblasti a obsahové okruhy, závazné počty vyučovacích hodin dle Rámcového vzdělávacího programu (RVP) jsou ve Školním vzdělávacím programu (ŠVP) dodrženy. Počet vyučovacích hodin za celou dobu vzdělávání je 131 (RVP určuje minimum 128, maximum 140). Pro úspěšnou realizaci vzdělávání škola vytváří podmínky pro osvojení požadovaných praktických dovedností a činností formou cvičení v odborných učebnách, učební a odborné praxe. Konkrétní rozdělení předmětů ukazuje tabulka 5 (OA, ŠOŠ a JŠ v Hradci Králové, 2020).

Tabulka 5 Vzdělávací program Obchodní akademie, SOŠ a JŠ v Hradci Králové

OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	celkem
Český jazyk a literatura	2	1	1	2	6
Anglický jazyk	4	3	3	4	14
Druhý cizí jazyk	3	3	3	3	12
Dějiny literatury a umění	2	2	2	2	8
Občanská nauka	2	1	0	0	3
Dějepis	2	2	0	0	4
Hospodářský zeměpis	2	2	0	0	4
Fyzika	2	0	0	0	2
Chemie	0	2	0	0	2
Biologie	0	0	2	0	2
Ekologie	0	0	1	0	1
Matematika	4	3	3	4	14
Statistika	0	0	1	0	1
Ekonomika	3	2	2	3	10
Účetnictví	0	4	4	2	10
Účetnictví na počítači	0	0	0	2	2
Informatika	2	2	2	2	8
Písemná a elektronická komunikace	3	2	1	1	7
Právo	0	2	2	0	4
Tělesná výchova	2	2	2	2	8
Management a podnikání	0	0	2	0	2
Fiktivní firma	0	0	1	2	3
Odborná praxe	0	2	2	0	4
Celkem	33	35	34	29	131

Zdroj: OA, ŠOŠ a JŠ v Hradci Králové, 2020

4.2.2 Gymnázium Jaroslava Žáka

Škola byla založena v roce 1919 jako Obecní reálka, která se zabývala všeobecným středoškolským vzděláváním. V roce 1934 došlo k přejmenování na Reálné gymnasium. Pod tímto názvem škola vystupovala až do roku 1948. Od tohoto roku byl název školy dále transformován, všeobecný studijní program však zůstal zachován (Gymnázium Jaroslava Žáka, 2020):

- 1948–1953 Gymnasium,
- 1953–1961 Jedenáctiletá střední škola,
- 1961–1968 Střední všeobecně vzdělávací škola V. Lindy,
- 1968–1994 Gymnasium Václava Lindy,
- 1994–2003 Gymnázium a Obchodní akademie,
- 2003–2015 Gymnázium a Střední odborná škola,
- 2015 - dosud Gymnázium Jaroslava Žáka.

Vzdělávací program Gymnázia Jaroslava Žáka

Výuka probíhá podle vlastního vzdělávacího programu s názvem „Škola v digitálním světě aneb uchop svoji šanci“ ve všech ročnících gymnázia. Škola má ve 12 třídách 323 žáků. Na škole je mírně posílena výuka přírodovědných předmětů, další zaměření žák realizuje volbou volitelných předmětů v posledních dvou ročnících studia. Žák má na výběr z následujících předmětů (Gymnázium Jaroslava Žáka, 2020):

- Seminář z matematiky
- Seminář z fyziky
- Seminář z biologie
- Zeměpisný seminář
- Společenskovední seminář
- Programování
- Informační technologie pro pokročilé
- Ekonomika
- Psychologie
- Sportovní hry
- Moderní dějiny
- Deskriptivní geometrie

Škola vyučuje anglický, německý, francouzský, španělský a ruský jazyk. Budova gymnázia je vybavena třemi učebnami cizích jazyků, učebnami přírodovědných předmětů (biologie, chemie, fyziky) včetně k nim příslušejících laboratoří. Žáci se pravidelně účastní řady soutěží a olympiád, mohou využívat služeb studovny spojené s žákovskou knihovnou, případně využít odbornou literaturu z příručních knihoven kabinetů a odborných učeben (Gymnázium Jaroslava Žáka, 2020).

Studenti gymnázia se o problematice finanční gramotnosti učí v předmětu společenské vědy. Dle ŠVP se v tomto předmětu probírá především ekonomie jako věda. Tržní ekonomika, základní ekonomické pojmy, typy ekonomik, ekonomický cyklus, tržní mechanismus, nabídka, poptávka, tvorba ceny, globální ekonomické otázky, ekonomické subjekty (právní formy podnikání). Z finanční oblasti dále: peníze a funkce peněz, formy platebního styku v tuzemské i zahraniční měně, cenné papíry, akcie, burzy, bankovní soustava (ČNB a komerční banky), moderní formy bankovníctví. Z makroekonomické problematiky ŠVP zmiňuje fiskální politiku (státní rozpočet a daňovou soustavu) a monetární politiku (ČNB, inflace, kurz měny, platební bilance, HDP, sociální politika, důchodový systém, státní sociální podpora, nezaměstnanost a státní politika zaměstnanosti. Z investiční činnosti se jedná o finanční produkty způsoby využití přebytku finančních prostředků spořicí a investiční produkty další způsoby investování peněz řešení nedostatku finančních prostředků – úvěrové produkty, leasing, pojištění úrokové sazby, RPSN a rozpočet domácností (Gymnázium Jaroslava Žáka, 2020).

Škola obdobně jako OA dělí žáky do ročníků a ročníky do jednotlivých tříd. Dělení na skupiny v předmětech, které vyžadují vyšší podíl individualizace, zde probíhá také. Stanovené vzdělávací oblasti a obsahové okruhy, závazné počty vyučovacích hodin jsou v ŠVP dodrženy. Počet vyučovacích hodin za celou dobu vzdělávání je 132. Přírodovědné vzdělávání v ŠVP vychází z varianty C fyzikální složky a z varianty B chemické složky v RVP. Podrobný přehled rozdělení jednotlivých učebních předmětů pro jednotlivé ročníky ukazuje tabulka 6, na které je možné vidět hodinové dotace daných předmětů (Gymnázium Jaroslava Žáka, 2020).

Tabulka 6 Vzdělávací program Gymnázia Jaroslava Žáka

Gymnázium Jaroslava Žáka	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	celkem
Český jazyk a literatura	3	3	4	4	14
Anglický jazyk	3	3	3	3	12
Druhý cizí jazyk	3	3	3	3	12
Společenské vědy	3	3			6
Dějepis	3	3			6
Zeměpis	2	2			4
Matematika	3	3	3	3	12
Fyzika	3	3			6
Chemie	3	3			6
Biologie	3	3			6
IKT	1	1	2		4
Hudební výchova	2	2			4
Výtvarná výchova					0
Tělesná výchova	2	2	2	2	8
1. volitelný předmět			2	2	4
2. volitelný předmět			4	4	8
3. volitelný předmět			4	4	8
4. volitelný předmět			4	4	8
5. volitelný předmět				4	4
Celkem	34	34	31	33	132

Zdroj: Gymnázium Jaroslava Žáka, 2020

4.3 Pravdivostní výroky na základě předpokladů

Zde jsou předpoklady autora, podle kterých sestavil následující pravdivostní výroky. Na základě provedeného výzkumného šetření MF ČR a dle získaných informací ohledně vzdělávání studentů, jež práce vysvětluje v teoretických východiscích a rozboru školních vzdělávacích programů obou škol se domnívá, že studenti získávají finanční vzdělávání již od základní školy. Mnoho z těchto žáků však nevěnuje zvýšenou pozornost problematice finanční gramotnosti, ale několik jedinců může vyloženě bavit. Velmi to záleží na osobnosti studenta a na prostředí, ze kterého pochází.

Střední škola nadále ovlivňuje finanční gramotnost studenta. Studovaná škola by měla žáky dobře vybavit znalostmi z oblasti finanční gramotnosti prostřednictvím odborných předmětů.

Střední škola by měla ovlivňovat znalosti studenta, a čím déle student na dané škole studuje, tím by jeho znalosti měly být lepší, komplexnější a měl by méně chybovat. Škola s ekonomickým zaměřením by měla mít větší šanci připravit studenta na problematiku finanční gramotnosti, finančního trhu a finančních produktů, vzhledem k větší hodinové dotaci odborných ekonomických předmětů.

Dle těchto informací vznikly následující pravdivostní výroky:

1. Studenti druhých ročníků budou dosahovat nejnižších bodových výsledků z hlediska průměru oproti vyšším ročníkům.
2. Studenti druhého ročníků gymnázia budou dosahovat vyššího bodového ohodnocení než studenti druhého ročníku obchodní akademie z hlediska průměru, modu a mediánu.
3. Studenti třetích ročníků získají více bodů než studenti ve druhém ročníku z hlediska průměru.
4. Studenti třetího ročníku na obchodní akademii budou mít vyšší bodové zisky než jejich ročníkoví kolegové na gymnáziu z hlediska průměru, modu a mediánu.
5. Studenti čtvrtých ročníků budou mít nejlepší znalosti finanční gramotnosti a dosahovat nejvyšších výsledků z hlediska průměru oproti nižším ročníkům na dané škole.
6. Studenti čtvrtého ročníku na obchodní akademii budou mít vyšší bodové zisky než čtvrtáci na gymnáziu z hlediska průměru, modu a mediánu.
7. Studium na obchodní akademii bude mít pozitivní vliv na studentovy znalosti v oblasti finanční gramotnosti.

4.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Hlavní výzkumnou částí této práce je dotazníkové šetření, jež probíhalo na vybraných středních školách. Studentům byly v rámci dotazníků kladeny otázky, které byly následně seříděny a analyzovány. Výsledky byly selektovány podle studované školy a ročníku, kritériem úspěšnosti jsou bodové zisky studentů. Dále proběhlo potvrzení nebo případně zamítnutí pravdivostních výroků autora. Tato podkapitola zkoumá vývoj trendu získaných vědomostí z oblasti finanční gramotnosti v závislosti na studovaném ročníku a škole. Další výzkumnou částí je sledování bodových zisků studentů dle jednotlivých oblastí finanční gramotnosti a následná identifikace problematických a velmi problematických oblastí podle zvolené metody.

4.4.1 Bodové výsledky jednotlivých ročníků

V této části práce jsou vyhodnoceny výsledky vědomostního testu, který byl součástí dotazníku. Student za každou správnou odpověď získal 1 bod. Maximální výše bodového skóre je 46 bodů. Pro vyhodnocení úspěšnosti testů dle studovaného ročníku a školy byly použity popisné statistické charakteristiky (průměr, modus, medián, rozptyl, směrodatná odchylka atd.).

Druhé ročníky

Studenti druhých ročníků působí na dané škole nejkratší dobu ze zbylého testovacího souboru. Proto byl předpoklad, že na jejich znalostech bude mít větší podíl jejich základní škola a obecný přehled. Predikce byla, že studenti gymnázia budou mít vyšší průměrné bodové ohodnocení než studenti obchodní akademie. Tato skutečnost byla naplněna, jak ukazuje tabulka číslo 7. Aritmetický průměr ukazuje, že průměrný bodový zisk studentů druhých ročníků byl 25,24 bodu (OA, SOŠ a JŠ HK) a 26,33 bodu u studentů gymnázia. Medián bodů studentů obchodní akademie byl 25 a u studentů gymnázia 28 (byla to i nejčtenější hodnota). Na gymnáziu byl větší rozptyl bodové hranice, a to především díky odlehlým hodnotám, nejmenší naměřená hodnota byla šest bodů, oproti patnácti na obchodní akademii. Počet studentů, jež dosáhli méně bodů, než je stanovené znalostní minimum je 5 studentů na obchodní akademii a 3 studenti na gymnáziu.

Tabulka 7 Bodové výsledky druhých ročníků

	Obchodní akademie	Gymnázium
průměr	25,24	26,33
minimum	15	6
maximum	36	39
variační rozpětí R	21	33
modus	23	28
medián	25	28
rozptyl	32,19	48,15
směrodatná odchylka	5,67	6,94
počet respondentů, jež nesplnili stanovené znalostní minimum (20 b.)	5	3

Zdroj: vlastní zpracování

Třetí ročníky

Studenti ve třetích ročnících nabývají vzdělání, proto existuje autorův předpoklad, že studenti budou mít více bodů než studenti ve druhém ročníku a zároveň, že studenti OA budou mít vyšší průměrné bodové zisky než jejich ročníkoví kolegové na gymnáziu. Aritmetický průměr ukazuje, že průměrný bodový zisk studentů třetích ročníků na obchodní akademii byl 28,29 a 27,78 bodů u studentů gymnázia. Medián bodů studentů obchodní akademie byl 27, stejně jako u studentů gymnázia. U obou škol to byla také nejčtenější hodnota. Na OA byl větší rozptyl bodové hranice, a to především díky maximu 44 bodů, nejmenší naměřená hodnota byla 17 bodů u studentů obou škol. Počet studentů, jež dosáhli méně bodů, než je stanovené znalostní minimum jsou 4 studenti na obchodní akademii a 2 studenti na gymnáziu, tyto hodnoty ukazuje tabulka 8.

Tabulka 8 Bodové výsledky třetích ročníků

	Obchodní akademie	Gymnázium
průměr	28,29	27,78
minimum	17	17
maximum	44	38
variační rozpětí R	27	21
modus	27	27
medián	27	27
rozptyl	43,17	30,10
směrodatná odchylka	6,57	5,49
počet respondentů, jež nesplnili stanovené znalostní minimum (20 b.)	4	2

Zdroj: vlastní zpracování

Čtvrté ročníky

Studenti čtvrtých ročníků zakončují vzdělání na dané škole, predikce byla taková, že tito studenti by měli mít nejlepší znalosti finanční gramotnosti. Pokud bychom uvažovali pouze aritmetický průměr jako střední hodnotu, byl tento předpoklad naplněn. Ovšem modus i medián studentů Obchodní akademie v HK byl 26 bodů (o jeden bod méně než u třetích ročníků stejné školy), ale medián studentů na gymnáziu byl 30. Nejčastěji se vyskytující bodový zisk studentů gymnázia byl 33 bodů. Bodové zisky studentů gymnázia ovšem v celém souboru ukazují poměrně širší variační rozpětí, rozptyl a směrodatnou odchylku. Je to dáno odlehlými hodnotami na začátku intervalu. Naproti tomu minimálně jednomu studentu OA se podařilo dosáhnout plného počtu bodů, tedy 46. Počet studentů, kteří nesplnili požadované minimum, je pět. Žádný ze studentů OA nebyl pod minimální bodovou hranicí, všech 5 studentů bylo z gymnázia.

Čtvrtý ročník z gymnázia sice dostáhl dle módu a mediánu nejlepších výsledků ze všech ročníků na obou školách, ale velkým rozptylem a směrodatnou odchylkou bylo prokázáno, že v tomto ročníku je poměrně velká nestabilita z hlediska správných odpovědí. Pět studentů, jejichž znalosti jsou menší, než je stanovené minimum, byl znepokojujícím faktem. Tyto zjištěné hodnoty jsou v tabulce 9.

Tabulka 9 Bodové výsledky čtvrtých ročníků

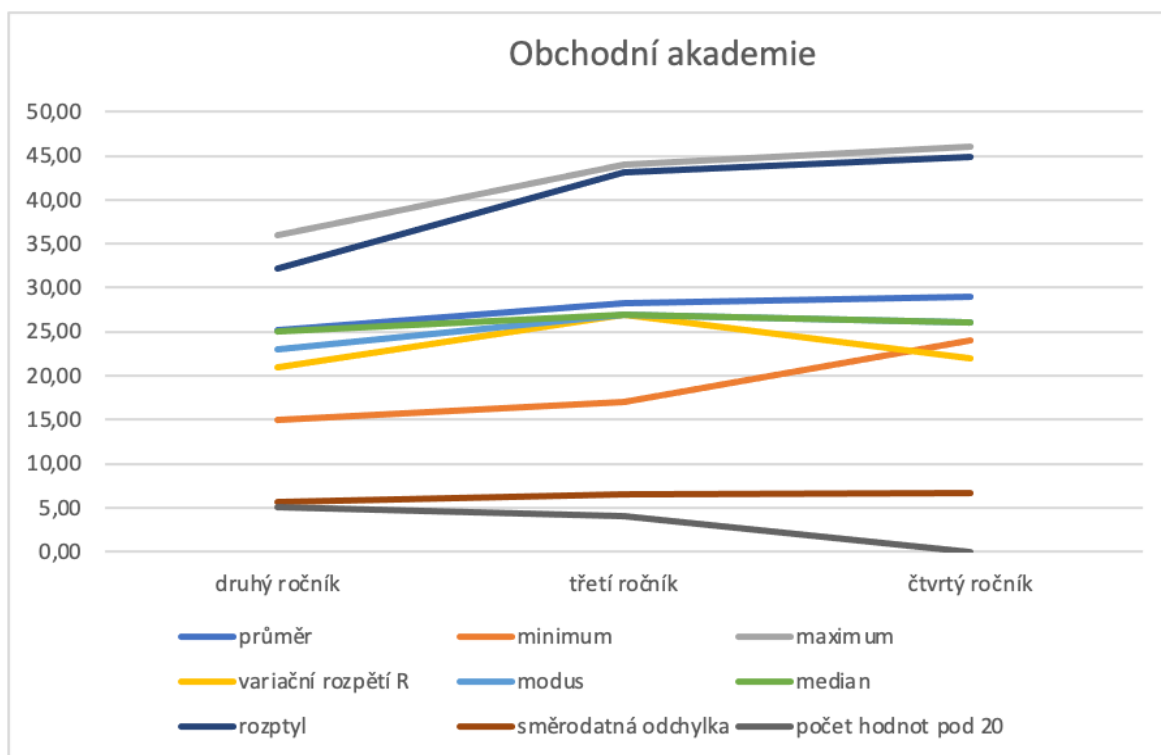
	Obchodní akademie	Gymnázium
průměr	29	28,11
minimum	24	11
maximum	46	40
variační rozpětí R	22	29
modus	26	33
medián	26	30
rozptyl	44,90	55,51
směrodatná odchylka	6,70	7,45
počet respondentů, jež nesplnili stanovené znalostní minimum (20 b.)	0	5

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.2 Trendy znalostního vývoje studentů v průběhu studia

Z již vzešlých výsledků z tabulek 5, 6 a 7 byly vybrány popisné statistické charakteristiky, které jsou znázorněny na grafu 1 pro obchodní akademii a grafu 2 pro gymnázium dle studovaných ročníků. Křivky na grafech znázorňují vývoj vybraných statistických ukazatelů v závislosti na studovaném ročníku a ukazují trendy vývoje.

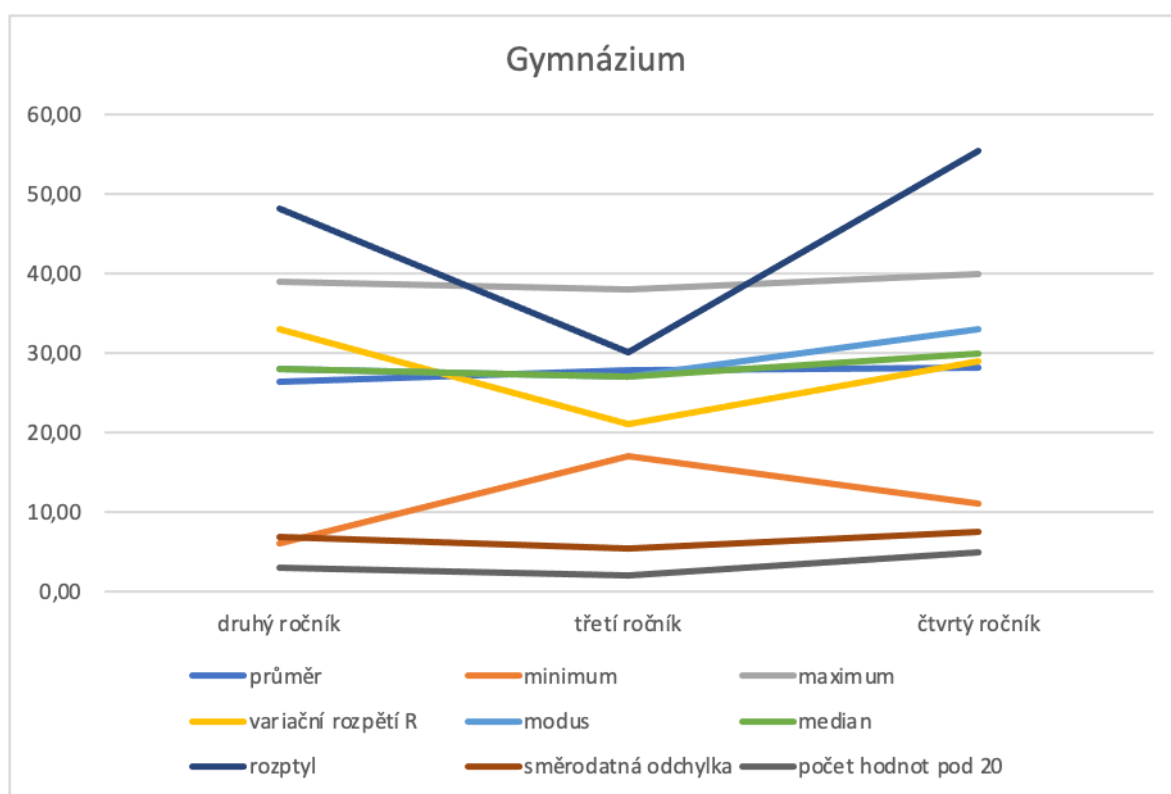
Z výsledků dotazníku na OA, ŠOŠ a JŠ v Hradci Králové bylo zjištěno, že průměr, minimum a maximum má rostoucí tendence, což jsou pozitivní výsledky, které ukazují, že studenti vyšších ročníků dosahují stále lepších bodových výsledků. Růst minima má konvexní tvar a ukazuje, že tempo růstu je vyšší mezi třetím a čtvrtým ročníkem než mezi druhým a třetím. Jediný ukazatel, který po celou dobu klesal je počet studentů, kteří dosáhli z testu méně než 20 bodů, což je pozitivní jev. Ve čtvrtém ročníku obchodní akademie nebyl žádný student pod touto hranicí, minimum bylo 24 bodů. Modus a medián mají mírně kolísavou tendenci, jejich interpretace je tedy nejistá, ale vzhledem ke stabilní směrodatné odchylce lze celkový vývoj hodnotit jako pozitivní. Finanční gramotnost studentů na zkoumané OA, SOŠ a JŠ se dle zjištěných parametrů v průběhu studia zvyšuje.

Graf 1 Vývoj statistických ukazatelů od 2. do 4. ročníku OA

Zdroj: vlastní zpracování

Grafické vyjádření vývoje situace na gymnáziu dle stanovených parametrů je ovšem diametrálně odlišná. Aritmetický průměr dosažených bodových zisků má sice rostoucí tendenci, ale minimum velmi kolísá. Druhé ročníky měly minimum 6, třetí 17 a čtvrté 11 bodů. Minimální znalosti studentů jsou tedy v rámci sledovaného ročníku nestabilní. U maxima již takové výkyvy zaznamenány nebyly. 39, 38 a 40 bodů pro II., III. a IV. ročník jsou prakticky konstantní a žádný vývoj nenaznačují. Jako pozitivní by se mohl interpretovat vývoj modu a mediánu. U čtvrtých ročníků gymnázia byl zaznamenán medián s hodnotou 30 bodů a nejčastěji vyskytovaná hodnota byla 33 bodů. Nestálost a velmi různorodé rozložení bodové hranice ukazuje také variační rozpětí a rozptyl. Studenti druhých a čtvrtých ročníků mají ve výsledcích tohoto šetření zástupce s vysokým i nízkým bodovým ziskem. Jako vyloženě negativní se v průběhu studia jeví počet studentů, jež nedosáhli minima 20 bodů. Tento ukazatel kolísal mezi hodnotami 3, 2 a 5 (pro II., III. a IV. ročník). Z těchto výsledků nelze jednoznačně prokázat pozitivní vývoj finanční gramotnosti v závislosti na studovaném ročníku u Gymnázia Jaroslava Žáka dle použitých metod v tomto šetření.

Graf 2 Vývoj statistických ukazatelů od 2. do 4. ročníku gymnázia

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.3 Potvrzení nebo zamítnutí pravdivostních výroků

V návaznosti na tabulky 5, 6 a 7 a grafy 1 a 2 lze potvrdit nebo vyvrátit autorovi pravdivostní výroky. Tabulka 10 ukazuje, zda byly výroky potvrzeny nebo naopak zamítnuty. U nepotvrzených výroků je uveden důvod zamítnutí.

Tabulka 10 Potvrzení nebo vyvrácení výroků 1. – 7.

1.	Studenti druhých ročníků budou dosahovat nejnižších bodových výsledků z hlediska průměru oproti vyšším ročníkům.	Potvrzeno
2.	Studenti druhého ročníků gymnázia budou dosahovat vyššího bodového ohodnocení než studenti druhého ročníku obchodní akademie z hlediska průměru, modu a mediánu.	Potvrzeno
3.	Studenti třetích ročníků dané školy získají více bodů než studenti ve druhém ročníku z hlediska průměru.	Potvrzeno
4.	Studenti třetího ročníku na obchodní akademii budou mít vyšší bodové zisky než jejich ročníkoví kolegové na gymnáziu z hlediska průměru, modu a mediánu.	Zamítnuto Mod(x) a Med(x) totožný pro obě školy
5.	Studenti čtvrtých ročníků budou mít nejlepší znalosti finanční gramotnosti a dosahovat nejvyšších výsledků z hlediska průměru oproti nižším ročníkům na dané škole.	Potvrzeno
6.	Studenti čtvrtého ročníku na obchodní akademii budou mít vyšší bodové zisky než čtvrtáci na gymnáziu z hlediska průměru, modu a mediánu.	Zamítnuto Mod(x*) a Med(x*) je vyšší u studentů gymnázia
7.	Studium na obchodní akademii bude mít pozitivní vliv na studentovy znalosti v oblasti finanční gramotnosti.	Potvrzeno

Zdroj: vlastní zpracování

4.4.4 Výsledky v konkrétních oblastech a nejčastější chyby

Tato část diplomové práce se zabývá celkovým výstupem z dotazníkového šetření. Otázky jsou zde strukturovány do jednotlivých oblastí finanční gramotnosti, přičemž respondenti jsou stále tříděni dle školy a studovaného ročníku. V této podkapitole je na následujících tabulkách možné vidět relativní četnosti počtu správných odpovědí vzhledem ke studované škole a ročníku. V příslušné tabulce je umístěn ukazatel celkem, který průměruje procentní výsledky jednotlivých ročníků dané školy na jeden souhrnný ukazatel. V těchto výsledcích je možná komparace mezi jednotlivými ročníky obou škol, lze zde sledovat vývoj správných odpovědí v závislosti ke studovanému ročníku a také porovnat výstupy studentů sledovaných ročníků obou škol jako průměru z celku, tedy relativní vyjádření počtu všech správných odpovědí vůči počtu respondentů dané školy a ročníku.

Z každé zkoumané oblasti finanční gramotnosti byly vybrány otázky, které měly nejmenší úspěšnost pro další vyhodnocení v rámci této práce. Tyto otázky jsou členěny na velmi problematické (úspěšnost odpovědí 0-25 %) a na problematické (26-49 %). Více informací o selekci problematické oblasti se nachází v metodice této práce.

V tabulce 11 jsou obecné otázky související s finanční gramotností. U odpovědí je patrné, že studenti nejvíce chybovali v otázce, jaké vklady jsou ze zákona pojištěné. Dle nastavené metodiky se tato otázka řadí mezi problematické. Touto problematikou se zabýval i výzkum MF ČR (2020) a více bude rozebrán v kapitole 5.1 Diskuse a komparace s výsledky MF ČR. Další problematickou otázkou byly domněnky studentů, že metoda průběžného financování důchodů znamená spoření na budoucí důchod formou penzijního spoření, což není pravda. Tato metoda dle Syrového a Tyla (2020) říká, že z aktuálních odvodů pracujících jsou financovány důchody starobních důchodců. Pro studenty druhého ročníku byla tato otázka velmi problematická a pouze 12 % studentů odpovědělo správně. Ostatní otázky z této oblasti již studentům významné potíže nedělaly. Otázka, kdo vykonává dohled nad činností obchodních bank, byla zodpovězena s 84 % správností na OA, respektive 78 % na gymnáziu a byla tak s otázkou týkající se výpočtu složeného úročení shledána jako nejméně problematická na vyhodnocení správné odpovědi.

Tabulka 11 Relativní počet správných odpovědí – obecné výroky

Obecné výroky								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Jaké vklady jsou ze zákona pojištěné?	28 %	28,6 %	33,3 %	30 %	37 %	40,7 %	32,1 %	37 %
Kdo vykonává dohled nad činností obchodních bank?	68 %	89,3 %	93,3 %	84 %	74,1 %	77,8 %	82,1 %	78 %
Co je kontokorent?	56 %	57,1 %	83,3 %	66 %	63 %	59,3 %	64,3 %	62 %
Co přesně znamená zkratka RPSN?	72 %	75 %	86,7 %	78 %	77,8 %	74,1 %	64,3 %	72 %
Kdo je obmyšlená osoba?	56 %	53,6 %	76,7 %	63 %	74,1 %	51,9 %	67,9 %	65 %
Dluh a pohledávka jsou významově totožné pojmy. (NE)	56 %	82,1 %	76,7 %	72 %	66,7 %	66,7 %	50 %	61 %
Složené úročení je výpočet úroků, kdy se v dalším úrokovém období úročí i připsané úroky. (ANO)	80 %	89,3 %	76,7 %	82 %	77,8 %	81,5 %	89,3 %	83 %
Pojištění vkladů u bankovních subjektů je ze zákona do 100 000 EUR (ANO)	76 %	82,1 %	73,3 %	77 %	70,4 %	74,1 %	85,7 %	77 %
Pasivní příjem je příjem z podnikatelské činnosti OSVČ. (NE)	80 %	60,7 %	83,3 %	75 %	74,1 %	70,4 %	78,6 %	74 %
Metoda průběžného financování důchodů spočívá v tom, že si pracující generace spoří na svůj budoucí důchod formou penzijního spoření. (NE)	12 %	39,3 %	30,0 %	28 %	25,9 %	29,6 %	46,4 %	34 %

Zdroj: vlastní zpracování

V následující tabulce 12 jsou výroky o platebních kartách. Studenti druhých ročníků obou škol se domnívají, že kreditní karta je nevýhodná, protože se za její používání vždy platí úroky, což není pravda. Kreditní karta má bezúročné období a úročené období, jak popisuje práce v teoretických východiscích. Dle stanovené metodiky byla tato otázka zařazena do problémových v závislosti ke druhým ročníkům. Stejně tak byla do problematičtých

zařazena otázka, ve které studenti chybně odpovídali na skutečnost, že kreditní karta je vydávána k běžnému účtu. Na tuto otázku opět chybně odpovídali studenti druhých ročníků obou škol. Poslední problematická oblast je u studentů druhých ročníků gymnázia, kteří se mylně domnívají, že debetní karta je úvěrová karta. Výrok, že kreditní karta je úvěrová karta pro financování běžných výdajů, správně zodpovědělo 75 % studentů na OA a 68 % studentů gymnázia.

Tabulka 12 Relativní počet správných odpovědí – kreditní a debetní karty

Kreditní a debetní karty								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Kreditní karta je úvěrová karta, která funguje především pro financování nákupů a běžných výdajů. (ANO)	72 %	78,6 %	73,3 %	75 %	66,7 %	66,7 %	71,4 %	68 %
Kreditní karta je nevýhodná pro uživatele, protože se za její používání vždy platí vysoké úroky až 25 % p. a., může ale ušetřit peníze placením u vybraných obchodníků. (NE)	48 %	71,4 %	73,3 %	65 %	48,1 %	55,6 %	67,9 %	57 %
Kreditní karta je karta vydaná k běžnému účtu, jejím prostřednictvím uživatelé platí nákupy a peníze se jim odečítají z účtu. (NE)	40 %	71,4 %	50 %	54 %	37 %	51,9 %	50 %	46 %
Debetní karta je úvěrová karta, pomocí níž klienti hradí své běžné výdaje. Může být vhodná pro krátkodobé financování, pokud uživatel karty uhradí dlužnou částku do konce bezúročného období. (NE)	56 %	67,9 %	60 %	61 %	44,4 %	51,9 %	53,6 %	50 %

Zdroj: vlastní zpracování

Další část tohoto šetření zkoumala správné odpovědi v oblasti finančních instrumentů. Tabulka 13 ukazuje, že pojem likvidnost je problematická oblast pro druhé ročníky obou škol. Další problematická otázka se týkala státních dluhopisů, kdy se studenti druhých

ročníků OA a čtvrtých ročníku gymnázia domnívali, že tyto dluhopisy jsou dle ratingových agentur nejvíce výnosové. Správná odpověď je, že nebývají nejvíce výnosové, ale nejméně rizikové. Otázka deriváty jsou speciální druhy akcií, jejichž majitel má přednostní právo na dividendu byla též vyhodnocena jako problematická pro všechny sledované kategorie, kromě studentů třetího ročníku gymnázia, jejich odpovědi byly z větší části správné. Poslední problematická otázka tohoto okruhu se týkala pouze studentů druhého ročníku gymnázia, kteří zamítali, že volatilita je kolísání tržní ceny investičního instrumentu. Naopak se studenti dobře vyznaží v právech akcionářů a v této oblasti také v tom, kdo může být emitentem dluhopisů.

Tabulka 13 Relativní počet správných odpovědí – investiční instrumenty

Investiční instrumenty								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Co je to likvidnost?	32 %	50 %	53,3 %	45 %	40,7 %	51,9 %	50 %	48 %
Jaké je základní pravidlo investičního trojúhelníku?	56 %	67,9 %	63,3 %	63 %	66,7 %	77,8 %	71,4 %	72 %
Akcie jsou majetkové cenné papíry, s nimiž se pojí právo na rozhodování ve společnosti, právo podílet se na zisku a právo podílet se na likvidačním zůstatku. (ANO)	84 %	85,7 %	80 %	83 %	88,9 %	85,2 %	75 %	83 %
Státní dluhopisy jsou dle ratingových agentur nejvíce výnosové. (NE)	48 %	57,1 %	53,3 %	53 %	55,6 %	51,9 %	46,4 %	51 %
Deriváty jsou speciální druhy akcií, jejichž majitel má přednostní právo na dividendu. (NE)	48 %	26 %	43,3 %	39 %	44,4 %	59,3 %	39,3 %	48 %
Dluhopisy mohou vydávat banky, firmy, státy a kraje. (ANO)	80 %	75 %	76,7 %	77 %	85,2 %	85,2 %	71,4 %	81 %
Volatilita je kolísání tržní ceny investičního instrumentu. (ANO)	56 %	75 %	53,3 %	61 %	48,1 %	51,9 %	67,9 %	56 %

Zdroj: vlastní zpracování

Oblast zabývající se ČNB a inflací poukazuje na skutečnosti, že studenti obou škol znají pojem inflace včetně její aktuální výše. Deflace je však pro studenty nejasný pojem a zaměňují ho s desinflací. Výrok ohledně deflace je pro druhý a třetí ročník OA a třetí a čtvrtý ročník gymnázia velmi problematickou oblastí. Dále mají studenti problém určit primární úkol ČNB, tato otázka byla vyhodnocena jako problematická a pro druhý ročník studentů obchodní akademie jako velmi problematická. Druhé a třetí ročníky obou škol se mylně domnívají, že ČNB se snaží zabraňovat inflaci, protože to je čistě negativní jev vznikající v prosperující ekonomice, který je třeba potlačit. Tato otázka byla také zařazena mezi problematické. Následující tabulka 14 ukazuje relativní počet správných odpovědí.

Tabulka 14 Relativní počet správných odpovědí – inflace a ČNB

Inflace a ČNB								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Co je inflace?	56 %	67,9 %	73,4 %	66 %	66,7 %	66,7 %	71,4 %	68 %
Jaká je aktuální výše inflace (červenec 2020)?	52 %	50 %	73,3 %	59 %	50 %	55,6 %	57,1 %	55 %
ČNB má jeden hlavní úkol na jehož základě provádí veškeré své činnosti. Tento úkol je brán i jako hlavní důvod existence ČNB.	16 %	39,3 %	36,7 %	31 %	33,3 %	40,7 %	42,9 %	39 %
ČNB se snaží zabraňovat inflaci, protože to je čistě negativní jev vznikající v prosperující ekonomice, který je třeba potlačit. (NE)	28 %	40 %	57,1 %	42 %	37 %	35,7 %	51,9 %	42 %
Mírná inflace okolo 2 % může být vhodná pro stabilní ekonomické prostředí, pro průběžný vývoj a modernizaci, a také pro rovnováhu na trhu práce. (ANO)	96 %	85,7 %	90 %	90 %	85,2 %	81,5 %	75 %	81 %
Pokud klesá míra inflace mezi dvěma obdobími, jedná se o deflaci. (NE)	24 %	25 %	46,7 %	33 %	29,6 %	22,2 %	17,9 %	23 %

Zdroj: vlastní zpracování

Následující tabulka 15 se věnuje operativnímu leasingu. Aspoň polovina studentů všech ročníků na obou školách ví, že operativní leasing je faktický pronájem daného aktiva (zpravidla movitých věcí). Studenti ale chybují v konkrétních podmínkách tohoto produktu financování. Mimo čtvrtých ročníků obchodní akademie se studenti chybně domnívají, že nájemce při operativním leasingu zaplatí akontaci a na konci doby trvání leasingu věc odkoupí do svého vlastnictví za symbolickou cenu. Tato otázka byla zařazena mezi problematické stejně jako otázka, ve které studenti nezamítli, že vlastnické právo přechází ihned na provozovatele vozidla, který vůz prostřednictvím operativního leasingu financuje. Všechny ročníky gymnázia chybně zamítli tvrzení, že u operativního leasingu platí opravy a údržbu vlastník daného aktiva.

Tabulka 15 Relativní počet správných odpovědí – operativní leasing

Operativní leasing								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Operativní leasing je pronájem převážně movitých věcí, nájemce je po smlouvené době vrací bez nároku na odkoupení. (ANO)	52 %	50 %	60 %	54 %	70,4 %	81,5 %	57,1 %	70 %
Nájemce při operativním leasingu zaplatí akontaci a pravidelnými splátkami financuje dané aktivum, na konci doby trvání leasingu věc odkoupí do svého vlastnictví za symbolickou cenu. (NE)	28 %	46,4 %	66,7 %	48 %	40,7 %	40,7 %	42,9 %	42 %
V ČR se operativním leasingem financuje např. nákup vozidel, má tu výhodu, že vlastnické právo přechází ihned na provozovatele vozidla, který vůz v pravidelných měsíčních intervalech splácí. (NE)	32 %	39,3 %	40 %	37 %	33,3 %	33,3 %	25 %	31 %
U operativního leasingu opravy a údržbu platí vlastník daného aktiva. (ANO)	56 %	60,7 %	76,7 %	65 %	29,6 %	44,4 %	46,4 %	40 %

Zdroj: vlastní zpracování

Další zkoumanou oblastí byla část zabývající se exekucemi a insolvenčními. Studenti oba pojmy znají a vědí, jak zhruba probíhají. Ovšem studenti chybují v následujících otázkách. Pro všechny ročníky obou škol byla problematická otázka, zda je exekutor státní zaměstnanec, který jedná z pověření soudu. Studenti většinou chyběně odpovídali, že ano. Pro druhé a třetí ročníky gymnázia byla tato otázka velmi problematická. Další problematická otázka se týkala standardní doby trvání insolvence. Studenti druhého ročníku (gymnázium), třetího a čtvrtého ročníku (OA) se mylně domnívali, že insolvence standardně probíhá po dobu tří let, kdy dlužník musí zaplatit alespoň 50 % svých závazků, tyto výsledky ukazuje tabulka 16.

Tabulka 16 Relativní počet správných odpovědí – insolvence a exekuce

Insolvence a exekuce								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Exekutor je státní zaměstnanec, který jedná z pověření soudu. (NE)	40 %	39,3 %	26,7 %	35 %	22,2 %	22,2 %	32,1 %	26 %
Exekuce může mít podobu srážek ze mzdy, prodeje movitých nebo nemovitých věcí, zřízení zástavního práva k nemovitým věcem a exekuční příkaz k prodeji nemovitostí. (ANO)	92 %	92,9 %	90 %	92 %	81,5 %	85,2 %	89,3 %	85 %
Důvodem pro zahájení insolvence mohou být platební neschopnost, předlužení nebo hrozící úpadek. (ANO)	88 %	85,7 %	86,7 %	88 %	85,2 %	81,5 %	92,9 %	87 %
Insolvence standardně probíhá po dobu tří let, kdy dlužník musí zaplatit alespoň 50 % svých závazků. (NE)	52 %	39,3 %	43,3 %	45 %	48,1 %	55,6 %	60,7 %	55 %

Zdroj: vlastní zpracování

Stavební spoření je velmi výhodný spořicí produkt. Následující tabulka 17 se věnuje správným odpovědím studentů v této oblasti. Mimo studentů čtvrtého ročníku OA ostatní špatně odpovídali na otázku týkající se státní podpory u stavebního spoření.

Studenti se mylně domnívali, že je ve výši 10 % ročně (maximálně ve výši 3 000 Kč). Tato otázka byla zařazena mezi problematické. Následně byla mezi problematické zařazena také otázka, jež zjišťovala, zda po uplynutí sjednané doby trvání stavebního spoření lze naspořenou částku použít pouze na budoucí výstavbu, rekonstrukci nebo jiné stavební úpravy nemovitosti. Pro druhý ročník obchodní akademie tato otázka byla velmi problematická. Většina všech dotázaných se nesprávně domnívala, že vybrané peníze z ukončeného stavebního spoření lze použít pouze na výstavbu, rekonstrukci nebo jiné stavební úpravy.

Tabulka 17 Relativní počet správných odpovědí – stavební spoření

Stavební spoření								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Státní podpora u stavebního spoření je ve výši 10 % ročně, maximálně však ve výši 3 000 Kč ročně. (NE)	48 %	42,9 %	56,7 %	49 %	37 %	44,4 %	42,9 %	42 %
Překlenovací úvěr je úvěr, který klient sjednává, aby mohl dosáhnout na úvěr ze stavebního spoření, pokud nenaspořil cílovou částku. (ANO)	80 %	78,6 %	70 %	76 %	77,8 %	85,2 %	78,6 %	81 %
Po uplynutí sjednané doby trvání stavebního spoření lze naspořenou částku použít pouze na budoucí výstavbu, rekonstrukci nebo jiné stavební úpravy nemovitosti. (NE)	12 %	49 %	36,7 %	33 %	40,7 %	48,9 %	35,7 %	42 %

Zdroj: vlastní zpracování

Dalším velmi důležitým produktem je hypoteční úvěr. Jedná se o primární produkt pro financování nákupu nebo výstavby nemovitosti. Je proto žádoucí, aby studenti měli v této oblasti přehled, tabulka 18 ukazuje, jak se respondenti tohoto šetření v problematice hypotečního úvěru vyznají. Skutečnost, že se jedná o účelový úvěr, jehož prostřednictvím dochází k nákupu, budoucí výstavbě, rekonstrukci nebo jiné stavební úpravě nemovitosti,

studenti obou škol vědí. Studenti druhých ročníků obou škol se chybně domnívají, že hypoteční úvěr nemusí být zajištěný zástavním právem k nemovitosti, pokud je žadatel dostatečně solventní. Hypoteční úvěr ze své podstaty musí být vždy zajištěn nemovitostí. Další oblastí, kde studenti chybovali, byl termín fixace u hypotečního úvěru. Mimo studentů posledního ročníku gymnázia se ostatní většinou domnívali, že je to období, během kterého může klient pozastavit splácení úvěru bez sankcí. Pro studenty druhého a třetího ročníku OA byla tato otázka velmi problematická.

Tabulka 18 Relativní počet správných odpovědí – hypoteční úvěr

Hypoteční úvěr								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Hypoteční úvěr nemusí být zajištěný zástavním právem k nemovitosti, pokud je žadatel dostatečně solventní. (NE)	40 %	60,7 %	60 %	54 %	48,1 %	59,3 %	67,9 %	59 %
Hypoteční úvěr je účelový úvěr, tzn., že poskytnuté peníze žadatel musí použít pouze na své bytové potřeby, především na nákup, budoucí výstavbu, rekonstrukci nebo jiné stavební úpravy nemovitosti. (ANO)	76 %	96,4 %	83,3 %	86 %	85,2 %	81,5 %	89,3 %	85 %
Doba fixace u hypotečního úvěru je období, během kterého může klient pozastavit splácení úvěru bez sankcí. (NE)	20 %	25 %	40 %	29 %	37 %	44,4 %	53,6 %	45 %

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední zkoumanou oblastí byly otázky z pojišťovnictví, relativní četnost správných odpovědí ukazuje tabulka 19. Studenti se vyznají v pojmech jako pojistná částka, povinné ručení a cestovní pojištění. Problémem je pojem rizikové životní pojištění. Mimo studentů čtvrtých ročníků OA se studenti mylně domnívali, že toto pojištění kryje pouze následek smrti. Následky invalidity či závažných onemocnění rizikové životní pojištění kryje a není třeba se připojistit jiným produktem např. úrazovým pojištěním. Pro studenty třetích

ročníků OA tato otázka byla velmi problematická. Další problematická otázka se týkala havarijního pojištění. Studenti druhého ročníku na gymnáziu se většinou mylně domnívali, že je povinné pro každého provozovatele vozidla.

Tabulka 19 Relativní počet správných odpovědí – životní a neživotní pojištění

Životní a neživotní pojištění								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Rizikové životní pojištění kryje pouze následek smrti. Následky invalidity a závažných onemocnění rizikové životní pojištění nekryje a je třeba se připojistit jiným produktem (např. úrazové pojištění). (NE)	48 %	21,4 %	56,7 %	42 %	40,7 %	37 %	42,9 %	40 %
Pojistná částka u rizikového životního pojištění je částka, kterou pojišťovna vyplatí, nastane-li pojistná událost. (ANO)	80 %	82,1 %	76,7 %	80 %	74,1 %	81,5 %	82,1 %	79 %
Havarijní pojištění je povinné pro každého provozovatele vozidla. (NE)	52 %	53,6 %	53,3 %	53 %	48,1 %	51,9 %	75 %	59 %
Z povinného ručení se platí škody způsobené provozováním daného vozidla. (ANO)	80 %	82,1 %	66,7 %	76 %	77,8 %	77,8 %	85,7 %	81 %
Cestovní pojištění se uzavírá na omezenou dobu a kryje léčebné výlohy, odcizení zavazadel, hmotnou odpovědnost a garantuje asistenční službu pojišťovny. (ANO)	72 %	75 %	86,7 %	78 %	88,9 %	85,2 %	85,7 %	87 %

Zdroj: vlastní zpracování

5 Výsledky a diskuse

Dle zvolených metod výzkumu a stanovení cíle diplomové práce tato kapitola dále interpretuje zjištěné výsledky proběhlého dotazníkového šetření. Především jsou diskutovány a komparovány výsledky provedeného dotazníkového šetření s výsledky průzkumu dospělé populace provedené MF ČR. Podle bodových výsledků studentů došlo k identifikaci nejproblémovější oblasti finanční gramotnosti v závislosti na studované škole a ročník. V poslední podkapitole jsou navržena obecná doporučení pro obě zkoumané školy dle zjištěných informací.

5.1 Diskuse a komparace výsledků s výsledky šetření MF ČR

Výsledky šetření této diplomové práce ukazují, že studenti mají poměrně dobré znalosti finanční gramotnosti. Zjištěné výsledky autor komparuje s výsledky MF ČR, jež byly pro práci stěžejní. Dle výsledků šetření Ministerstva financí bylo sestaveno 10 konkrétních oblastí, které ministerstvo vyhodnotilo jako významné, a autor práce tyto oblasti modifikoval na konkrétní otázky do své práce tak, aby byla možná komparace výsledků. Pro zřetelné porovnání bylo použito třídění dle studované školy a ročníku, obdobným způsobem jako je aplikováno v celé diplomové práci.

Významné oblasti zkoumající problematiku:

1. rozpočtů a plánování financí,
2. řešení nedostatku financí,
3. spoření,
4. zajištění na stáří,
5. platebních karet,
6. pojištění vkladů,
7. internetového bankovníctví,
8. RPSN,
9. exekuce a insolvence,
10. inflace.

1. Rozpočty a finanční plánování

Základním poznatkem z výsledků PPF FACTUM RESEARCH (2020) je, že: „*své finance plánuje a rozpočet sestavuje 43 % domácností.*“

Dotazníkové šetření této práce odhalilo skutečnost, že studenti své finance spíše neplánují. Studenti druhého ročníku obchodní akademie uvádí, že 40 % z nich má své finanční plány, je to ale velká odchylka od ostatních ročníků. Spíše se ukazuje, že v průměru 26,1 % studentů sledovaných škol plánuje své finance a stanovují si rozpočet, jak znázorňuje tabulka 20.

Tato skutečnost je zřejmá z podstaty studentského životního stylu. Většina studentů bydlí u rodičů nebo případně na internátu a jejich příjmy jsou zpravidla z brigád nebo kapesného. Výdaje mají především zbytného charakteru. Rodiče se větší či menší mírou podílí na finančním rozhodování a struktuře příjmů studentů středních škol. V přímém porovnání zjištěných výsledků s výsledky MF ČR je patrné, že studenti své finance plánují méně než dospělá populace.

Tabulka 20 Kolik procent studentů má svůj finanční plán

Studovaná škola a ročník	Podíl studentů, kteří mají finanční plán
Gymnázium, Jaroměř	24,4 %
Sexta (II. ročník)	22,2 %
Septima (III. ročník)	18,5 %
Oktáva (IV. ročník)	32,1 %
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	27,7 %
Druhý ročník	40 %
Třetí ročník	10,7 %
Čtvrtý ročník	33,3 %
Celkový součet	26,1 %

Zdroj: vlastní zpracování

2. Nedostatek financí

„*Pokud by lidé měli řešit nedostatek financí, nejčastěji by omezili výdaje, příp. vybrali úspory. Pokud by museli řešit ztrátu hlavního příjmu, čtvrtina by si hledala novou práci nebo další přívýdělek.*“ (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Tabulka 21 ukazuje absolutní rozdělení odpovědí studentů, jakou alternativu by při nedostatku financí volili. Sloupec celkový součet je počet dotázaných respondentů z daného segmentu. Student mohl vybrat pouze jednu odpověď. Nejvíce studentů by nedostatek financí řešilo prací nebo brigádou. U studentů gymnázia je to 49 % všech dotázaných a u obchodní akademie 47 %. Druhou nejčastější odpovědí studentů obou škol byla možnost snížení výdajů.

Výběr úspor byl oproti výsledům šetření MF až na posledním místě. Je zde možná souvislost s tím, že 24 % studentů nespoří, jak ukazuje graf 3 a také studenti mají v závislosti na studentském stylu života jiné možnosti. Omezení výdajů je však častým řešením finančního nedostatku plynoucím z tohoto šetření i výsledků MF ČR.

Tabulka 21 Jak by studenti řešili nedostatek financí

Studovaná škola a ročník	prací nebo brigádou	půjčkou od rodičů nebo kamarádů	snížením svých výdajů	výběrem úspor	Celkový součet
Gymnázium, Jaroměř	40	11	26	5	82
Sexta (II. ročník)	13	4	7	3	27
Septima (III. ročník)	15	3	9		27
Oktáva (IV. ročník)	12	4	10	2	28
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	39	7	32	5	83
Druhý ročník	11	3	8	3	25
Třetí ročník	11	4	11	2	28
Čtvrtý ročník	17		13		30
Celkový součet	79	18	58	10	165

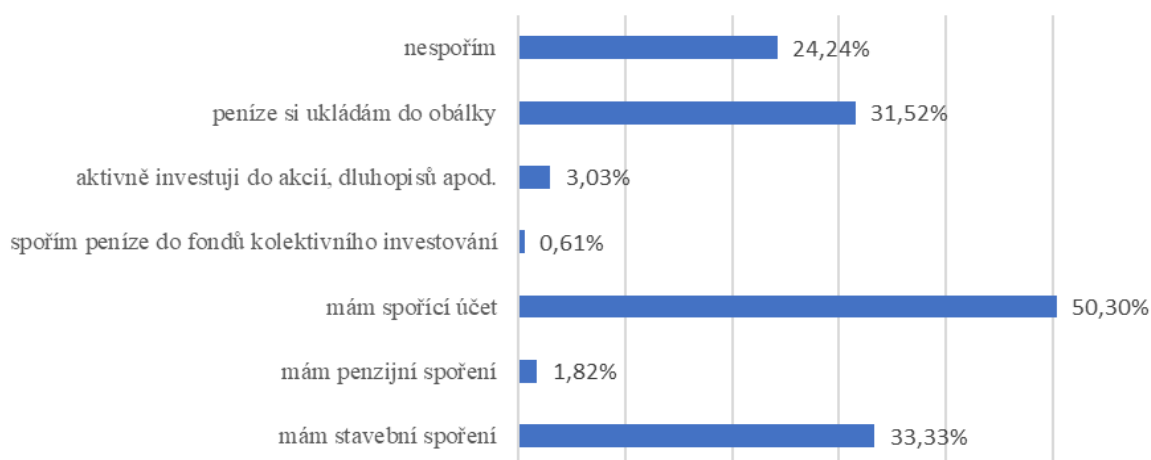
Zdroj: vlastní zpracování

3. Spoření

Šetření PPF FACTUM RESEARCH (2020) ukazuje, že: „9 % obyvatel nespoří, v roce 2015 to bylo 19 % populace. Téměř polovina Čechů spoří doma v hotovosti.“

V následujícím grafu 3 je rozložení spořicíh produktů, které studenti využívají. Studenti mohli zvolit neomezený počet odpovědí. Nejčastěji zastoupený produkt je spořicí účet a stavební spoření. V hotovosti spoří 32 % dotázaných, což je méně než v případě dospělé populace, ovšem celých 24 % respondentů odpovědělo, že nespoří. To je významný rozdíl oproti výzkumu MF ČR, kde pouze 9 % lidí odpovědělo, že nespoří.

Jak studenti užívají spořicí produkty

Graf 3 Zastoupení spořicími produkty mezi studenty

Zdroj: vlastní zpracování

4. Zajištění na stáří

„Jistotu ohledně svého dostatečného zabezpečení na stáří má 26 % lidí, většina populace spoléhá na státní důchod. Kvůli zajištění na stáří velká část populace spoří v hotovosti nebo má peníze uložené v bance. Na 3. místě je penzijní připojištění.“ (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Dle výsledků šetření v rámci této práce bylo zjištěno, že 53 % respondentů se na státem garantovaný starobní důchod spoléhá minimálně a chtějí mít své investiční produkty. Graf 4 dále ukazuje, že pouze 4 % dotázaných plně spoléhá ve stáří na státní podporu a neplánují spořit. Čtvrtina studentů se na státní důchodové zabezpečení spoléhá, ale plánují mít také penzijní spoření, 18 % respondentů se o problematiku státního zabezpečení v důchodovém věku aktuálně nezajímá.

Mladší generace dle výsledků šetření více spoléhá na vlastní financování důchodového života, oproti výsledkům MF ČR, kdy většina populace spoléhá na státní důchod.

Spoléháte na státní zabezpečení v důchodovém věku?

Graf 4 Spoléhají studenti na státní zabezpečení ve stáří

Zdroj: vlastní zpracování

5. Platební karty

Více než polovina populace zná rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. 55 % dotázaných dokázalo správně definovat kreditní kartu, což je dvakrát více než v roce 2015.“ (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

V této části byla zkoumána závislost mezi domnělou a reálnou znalostí dané problematiky. Pokud student deklaroval, že ví, co daný pojem znamená, docházelo k následnému propojení s navazující otázkou, která prověřovala reálnou znalost. Výpočet reálné znalosti v závislosti na domnělé byl počítán jako relativní část odpovědí studentů, jež zároveň deklarovali znalost daného pojmu a správně odpověděli na navazující otázku.

V teoretických východiscích této diplomové práce lze najít definice kreditní a debetní karty, způsoby jejich používání a více podrobných informací. Platební karty se staly součástí běžného placení u obchodníků a dnes většina takových transakcí probíhá bezhotovostně. Aktuální trend je dematerializace platební karty a používání platební aplikace jako je Google pay, Apple pay a další.

Dle výsledků tohoto šetření 83 % studentů má svůj běžný (studentský) účet vedený včetně platební karty a 90 % studentů se domnívá, že znají rozdíl mezi kreditní a debetní kartou. Reálné výsledky ukazují, že studenti deklarující domnělou znalost, nedokážou správně potvrdit pravdivá a vyloučit nepravdivá tvrzení o platebních kartách, jež jim dotazník pokládal. Správně definovat kreditní kartu umí 76,5 % studentů, kteří deklarovali, že znají rozdíl mezi oběma kartami. Správně odpovědět na všechna tvrzení o platebních kartách však již dokázalo pouze 24,9 % studentů. V tabulce 22 je možné vidět, pozitivní vývoj u studentů obchodní akademie v závislosti na studovaný ročník. Studenti vyšších ročníků deklarují vyšší domnělou znalost a reálně ji potvrzují. Studenti gymnázia mají velmi různorodé výsledky, a jak již potvrdily předchozí výsledky, nelze z nich určit jednoznačný vývoj, lze ale říct, že méně studentů z gymnázia umí správně definovat platební karty.

V přímém porovnání s výsledky dospělé populace je zřejmé, že studenti mají vyšší procentuální úspěšnost odpovědí v případě znalosti rozdílu mezi kreditní a debetní kartou a definicí kreditní karty.

Tabulka 22 Domnělá versus reálná znalost platebních karet

Studovaná škola a ročník	Domnívají se, že znají rozdíl mezi kreditní a debetní kartou	Správně definovali kreditní kartu	Dokázali správně odpovědět na všechna tvrzení o kreditní a debetní kartě
Gymnázium, Jaroměř	87,4 %	74,7 %	24,5 %
Sexta (II. ročník)	88,7 %	72 %	14 %
Septima (III. ročník)	86,4 %	78,6 %	32,8 %
Oktáva (IV. ročník)	87 %	73,3 %	26,6 %
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	92,5 %	78,3 %	25,2 %
Druhý ročník	91,9 %	76,7 %	14,8 %
Třetí ročník	92,3 %	76,7 %	27,2 %
Čtvrtý ročník	93,4 %	81,4 %	33,5 %
Celkový součet	90 %	76,5 %	24,9 %

Zdroj: vlastní zpracování

6. Pojištění vkladů

Lidé nemají úplně správný přehled o tom, jestli jsou investice ve finančních institucích pojištěny. 71 % občanů se mylně domnívá, že jsou pojištěny jejich vklady u pojišťoven. (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Studentům byla položena otázka, ohledně pojištění jejich vkladů a investic u finančních institucí. Tabulka 23 ukazuje, že 42,7 % studentů gymnázia se mylně domnívá, že jsou pojištěné stejně bankovní vklady a vklady u pojišťoven. U studentů obchodní akademie je podíl chybně odpovídajících studentů vyšší (53 %). V rámci studovaných ročníků je vidět pozitivní vývoj správných odpovědí v závislosti na studovaném ročníku u OA, ŠOŠ a JŠ, naopak studenti gymnázia mají opačnou tendenci vývoje. Studenti vyšších ročníků na gymnáziu v této otázce více chybovali.

Oproti výsledkům MF ČR, kdy 71 % dospělé populace se mylilo v problematice pojištění vkladů, se u tohoto šetření mylilo 47,9 % všech dotázaných respondentů.

Tabulka 23 Znalosti ohledně pojištění bankovních vkladů a vkladů u pojišťoven

Jsou stejně pojištěné bankovní vklady a vklady u pojišťoven?	
Studovaná škola a ročník	Podíl studentů, kteří se mylně domnívají, že ano
Gymnázium, Jaroměř	42,7 %
Sexta (II. ročník)	29,6 %
Septima (III. ročník)	44,4 %
Oktáva (IV. ročník)	53,6 %
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	53 %
Druhý ročník	60 %
Třetí ročník	53,6 %
Čtvrtý ročník	46,7 %
Celkový součet	47,9 %

Zdroj: vlastní zpracování

7. Internetové bankovníctví

Od roku 2010 stále roste podíl obyvatel využívajících internet banking. V roce 2010 jej využívala třetina obyvatel, v roce 2015 polovina a nyní tři čtvrtiny dospělé populace.“ (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Z výsledků je patrné, že online správu financí prostřednictvím bankovní aplikace (Smart banking) nebo internetového bankovníctví mladá generace ve velké míře využívá, což dokazuje tabulka 24. Studenti gymnázia využívají těchto možností správy financí v 79,3 % a téměř identický je stav u studentů obchodní akademie, kde internetové bankovníctví nebo aplikaci banky používá 78 % dotázaných studentů. V tabulce lze spatřit, že starší studenti více využívají internetové bankovníctví příp. smartbanking.

Při porovnání s výsledky MF ČR je patrné, že studenti využívají internetového bankovníctví minimálně stejně jako zbytek populace, studenti čtvrtých ročníků průměr převyšují.

Tabulka 24 Kolik studentů používá internetové bankovníctví či mobilní aplikaci

Studovaná škola a ročník	Podíl studentů, kteří používají internetové bankovníctví nebo Smart banking
Gymnázium, Jaroměř	79,3 %
Sexta (II. ročník)	74,1 %
Septima (III. ročník)	77,8 %
Oktáva (IV. ročník)	85,7 %
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	78 %
Druhý ročník	56 %
Třetí ročník	78,6 %
Čtvrtý ročník	96,7 %
Celkový součet	78,2 %

Zdroj: vlastní zpracování

8. RPSN

Znalost zkratky RPSN se od roku 2010 jen mírně zlepšuje. 57 % lidí stále neví, co RPSN znamená, a mezi těmi, co deklarují znalost, se téměř polovina mylí.“ (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Tabulka 25 ukazuje domnělou a reálnou znalost dané problematiky, aby mohlo dojít k lepšímu porovnání s výsledky MF ČR. Pokud student deklaroval, že ví, co daný pojem znamená, docházelo k následnému porovnání s navazující otázkou, která prověřovala reálnou znalost. Výpočet reálné znalosti v závislosti na domnělé byl počítán jako relativní část odpovědí studentů, jež zároveň deklarovali znalost daného pojmu a správně odpověděli na navazující otázku.

Oproti výsledkům šetření MF ČR studenti dosahují lepších výsledků. Domnělá znalost studentů na gymnáziu je 73,2 % a na obchodní akademii 84,3 %. Reálná znalost pojmu RPSN je oproti výsledkům dospělé populace vyšší, u obou škol je také pozitivní vývojový trend, tzn. že vyšší ročníky mají vyšší procentuální zastoupení studentů se správnou odpovědí. Znalost RPSN mezi respondenty vybraných škol byla vyšší než u výsledků MF ČR z roku 2020.

Tabulka 25 Znalost RPSN

Studovaná škola a ročník	Domnělá znalost RPSN	Reálná znalost RPSN
Gymnázium, Jaroměř	73,2 %	67,1 %
Sexta (II. ročník)	63 %	55,6 %
Septima (III. ročník)	66,7 %	70,4 %
Oktáva (IV. ročník)	89,3 %	75 %
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	84,3 %	68,6 %
Druhý ročník	84 %	56 %
Třetí ročník	82,7 %	67,6 %
Čtvrtý ročník	86,9 %	82,3 %
Celkový součet	78,8 %	67,9 %

Zdroj: vlastní zpracování

9. Exekuce a insolvence

Většina lidí zná pojem exekuce a dokáže říct, jaký majetek může postihnout a jaké podoby může mít. Význam termínu oddlužení (osobní bankrot) znají necelé dvě třetiny lidí.“ (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Pojem exekuce a jaké podoby může mít zná 85,4 % dotázaných na gymnáziu a 91,6 % respondentů na obchodní akademii. Problémem pro studenty byla standardní doba oddlužení, kdy chybovali v délce trvání insolvenčního řízení nebo minimální částce zaplacených dluhů. Oproti dospělé populaci tak mají respondenti menší znalost pojmu insolvence a její náležitosti, tyto skutečnosti znázorňuje tabulka 26.

Tabulka 26 Znalost pojmu insolvence a exekuce

Studovaná škola a ročník	Znají pojem insolvence a její podmínky	Znají pojem exekuce a jaké podoby může mít
Gymnázium, Jaroměř	54,9 %	85,4 %
Sexta (II. ročník)	48,4 %	81,5 %
Septima (III. ročník)	55,6 %	85,2 %
Oktáva (IV. ročník)	60,7 %	89,3 %
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	44,6 %	91,6 %
Druhý ročník	52 %	92 %
Třetí ročník	39,3 %	92,9 %
Čtvrtý ročník	43,3 %	90 %
Celkový součet	49,7 %	87,9 %

Zdroj: vlastní zpracování

10. Inflace

Fungování inflace ve vztahu k penězům a jejich hodnotě znají dvě třetiny populace.“ (PPF FACTUM RESEARCH, 2020).

Tabulka 27 znázorňuje relativní počet studentů, kteří správně odpověděli na otázky týkající se principu fungování inflace a aktuální výše inflace. Princip fungování inflace zná 68,3 % studentů na gymnáziu a 65,9 % studentů na obchodní akademii, což je prakticky obdobný výsledek se šetřením MF ČR. Aktuální výši inflace zná více než polovina dotázaných, v případě čtvrtých ročníků obchodní akademie to bylo 73,3 % studentů.

Tabulka 27 Znalost inflace

Studovaná škola a ročník	Správná odpověď na výši inflace v rozmezí 2–4 %	Správná odpověď na znalost a fungování inflace
Gymnázium, Jaroměř	53,7 %	68,3 %
Sexta (II. ročník)	48,1 %	66,7 %
Septima (III. ročník)	55,6 %	66,7 %
Oktáva (IV. ročník)	57,1 %	71,4 %
OA, SOŠ a JŠ, Hradec Králové	59 %	65,9 %
Druhý ročník	52 %	56 %
Třetí ročník	50 %	67,9 %
Čtvrtý ročník	73,3 %	73,4 %
Celkový součet	56,4 %	67,1 %

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Finanční gramotnost jako samostatný učební předmět nemá v rámci vzdělávacích programech středních škol svou striktně danou pozici. Jednotlivé školy se snaží do svých učebních předmětů implementovat velkou část pojmů, jež tato práce zmiňuje. Jakým způsobem se zařazení reálií finanční gramotnosti do výuky školám daří hodnotí následující podkapitola. Hodnocení vhodné implementace do výuky je zkoumána na znalostech studentů pomocí proběhlého dotazníkového šetření.

5.2.1 Stav finanční gramotnosti na středních školách dle výsledků šetření

Obchodní akademie v Hradci Králové podle ŠVP implementuje oblasti finanční gramotnosti do svých odborných tj. ekonomických předmětů. Vzhledem k velkým hodinovým dotacím v průběhu celého studia studenti přichází s pojmy finanční

gramotnosti do styku poměrně často. V předmětu Ekonomika studenti probírají základní ekonomické pojmy. Zpočátku je v tomto předmětu probírána látka spíše mikroekonomického charakteru, je zde také značné zastoupení obchodní nauky. Následuje makroekonomie a více je probíráno finanční vzdělávání. Ostatní odborné předměty poté doplňují studentovy vědomosti z oblasti finanční gramotnosti. Z výsledů plynoucích z proběhlého šetření je patrné, že znalosti studentů obchodní akademie (z hlediska průměru získaných bodů) se mezi ročníky zvyšují. Dle bodových výsledků vědomostních testů bylo možné prokázat, že studenti čtvrtých ročníků obchodní akademie málo chybují, jejich znalosti jsou lepší ve srovnání s nižšími ročníky a dosáhli stabilnějších výsledků než studenti čtvrtých ročníků gymnázia.

Dle těchto výsledků lze tvrdit, že studenti na OA, ŠOŠ a JŠ v Hradci Králové nabývají finanční gramotnosti v průběhu studia a škola dobře implementuje finanční gramotnost do svých ŠVP. Podle zkoumání problematických oblastí by se škola mohla více zaměřit na vysvětlování finančních produktů např. hypotečního úvěru, stavebního spoření atd. Studenti sice znají dané pojmy, ale jejich přesné fungování a podmínky jsou pro ně již spíše méně známé. Je ale nutné podotknout, že vzhledem k většímu množství odborných ekonomických předmětů, do nichž má škola možnost problematiku finanční gramotnosti začlenit, přichází studenti do kontaktu se světem financí mnohem častěji než v případě gymnázia.

Výsledky studentů z jaroměřského gymnázia jsou mnohem různorodější a nestálé. Studenti napříč ročníky nedosahují stabilních výsledků a vyskytuje se zde více odlehklých hodnot při pozorování daného souboru. I přes nesporný fakt růstu průměrného bodového zisku studentů zkoumaných ročníků v závislosti na době studia nebylo možné prokázat pozitivní vývoj finanční gramotnosti studentů. Tento zjištěný fakt ale neznamená, že studenti gymnázia nejsou finančně gramotní.

Studenti gymnázia se o problematice finanční gramotnosti učí v předmětu Společenské vědy. Dle ŠVP se v tomto předmětu probírá především mikroekonomická teorie, právní formy podnikání, peníze a funkce peněz, formy platebního styku, cenné papíry, akcie, bankovní soustava a moderní formy bankovníctví. Z makroekonomické problematiky ŠVP zmiňuje fiskální politiku a monetární politiku, inflaci, kurz měny a HDP. Dále škola vyučuje o spořicích, investičních a úvěrových produktech, úrokových sazbách, RPSN,

pojištění a finančním plánování. Jaroměřské gymnázium dává v posledních dvou letech studentům možnost zaměřit se na konkrétní oblasti podle toho, co studenty více zajímá, případně, jakou vysokou školu plánují studovat. Využívá k tomu volitelné předměty.

5.2.2 Zhodnocení stavu a identifikace problematických otázek a okruhů

Z dosud zjištěných výsledků je možné najít problematické oblasti, ve kterých studenti nejvíce chybovali. Proběhlé dotazníkové šetření poukazuje na respondentovu znalost nebo neznalost zvolených oblastí finanční gramotnosti. Oblasti finanční gramotnosti diplomová práce v teoretických východiscích dělí na obecné reálie finanční gramotnosti, produkty bankovního trhu, investice a investování, pojišťovnictví a finanční plánování. Respondentům byly kladeny otázky ze všech těchto oblastí a dle jejich odpovědí (zkoumá kapitola 4.4.4. Výsledky v konkrétních oblastech a nejčastější chyby) byly následně vyhodnoceny problematické otázky a okruhy.

Problematické a velmi problematické otázky a okruhy byly označeny dle stanovené metodiky, konkrétní výsledky problémových otázek a okruhů ukazuje příloha 2. Tato metodika říká, že velmi problematické otázky mají úspěšnost odpovědí 0-25 % a problematické 26-49 % správných odpovědí. Pokud byla úspěšnost vyšší než 50 %, nebyla otázka shledána za problematickou.

Obecné reálie finanční gramotnosti

V oblasti obecných reálií se studenti poměrně orientují v základní problematice. Problémy nastávají v případě dotazu na pojištění vkladů. To je pro studenty poměrně problematická otázka napříč všemi ročníky. Dále studenti neznají význam metody průběžného financování důchodů. Je zde ale patrné zlepšení, jelikož pro studenty druhých ročníků obou škol byla tato otázka velmi problematická, pro další ročníky již jen problematická. Dalším problematickým okruhem této oblasti jsou exekuce a insolvence. Studenti sice znají význam daných pojmů, ale konkrétní podmínky insolvence a průběh oddlužení je pro studenty problematický. Studenti se také mylně domnívají, že exekutor je státní zaměstnanec. Z oblasti bankovníctví studenti většinou nedokázali správně zvolit hlavní úkol ČNB a také se chybně domnívali (mimo studenty čtvrtých ročníků obou škol), že inflace je čistě negativní jev. Význam inflace je studentům většinou jasný narozdíl od deflace, který zaměňují s desinflací.

Produkty bankovního trhu

V oblastech bankovních produktů spořicího a úvěrového charakteru jsou studenti poměrně úspěšní a produkty znají. V problematice platebních karet mají mírné obtíže pouze druhé ročníky, v průběhu studia se znalosti žáků zlepšují. Z oblasti financování však studentům dělá obtíže operativní leasing. Studenti OA mají znalosti o operativním leasingu lepší než studenti gymnázia. Mimo 4. ročníky OA je problematická oblast stavebního spoření. Jeho podmínky a výše státní podpory. Dále studenti chybují v otázkách o hypotečním úvěru. Žáci druhých ročníků většinou domnívají, že hypoteční úvěr nemusí být zajištěný zástavním právem k nemovitosti, pokud je žadatel dostatečně solventní, a problematickým pojmem byla také fixace hypotečního úvěru. Doba fixace hypotečního úvěru je pro studenty pojmem pravděpodobně neznámý, především studenti OA v této otázce chybovali a otázka tak byla zařazena mezi velmi problematické.

Investice a investování

Obecný přehled o možných investicích studenti mají. Pojem likvidnost byl problematický pouze pro druhé ročníky obou škol. Studenti se poměrně dobře vyznají v základních produktech i pojmech. Pojem volatilita byl problematický pouze pro studenty druhého ročníku gymnázia. Problematická otázka z této oblasti se týkala finančních derivátů, kdy se studenti mylně domnívali, že se jedná o akcii s přednostním právem na dividendu.

Pojišťovnictví

Z oblasti pojišťovnictví studenti poměrně dobře znají základní pojmy. Znají vybrané druhy pojištění a co pokrývají, např. cestovní pojištění, povinné ručení apod. Problematickou otázkou byl dotaz, zda rizikové životní pojištění kryje pouze následek smrti. Mimo čtvrtý ročník OA byla tato otázka problematická a studenti v ní chybovali.

5.3 Doporučení a návrhy pro zkoumané školy

Finanční vzdělávání je začleněno do RVP a promítá se následně do školních vzdělávacích programů středních škol. Ve středoškolském vzdělávání je tak finanční gramotnost považována za povinnou součást vzdělávacího procesu. Zkoumání finanční gramotnosti na zvolených středních školách ukázalo jasné výsledky prostřednictvím proběhlého dotazníkového šetření.

Studenti obou škol mají dobré základní vědomosti a znalostní test neodhalil žádné vyloženě extrémní odlehlé hodnoty, které by nasvědčovaly silné nevědomosti. Studenti obou škol se vyznají v obecných pojmech finanční gramotnosti a znají poměrně široké spektrum finančních produktů. Naopak jako slabé oblasti byly shledány konkrétní podmínky a fungování finančních produktů spořicího a úvěrového charakteru. Nicméně osvojení odborných pojmů a znalost produktů nelze považovat za cíl finančního vzdělávání. Cílem finančního vzdělávání studentů by mělo být získání kompetencí nezbytných pro finanční zabezpečení sebe a své budoucí rodiny a získání potřebných znalostí pro aktivní účast na trhu finančních produktů a služeb. Dle těchto výsledků autor navrhuje všeobecná doporučení na způsob výuky a také doporučení pro obě školy na pojetí ŠVP.

5.3.1 Doporučení na způsob výuky finanční gramotnosti

Ze zjištěných výsledků je patrné, že studenti elementární finanční gramotnosti dosahují, je ale nutné, aby se školy zaměřily na zlepšování znalostí svých žáků v této oblasti. Z obecného hlediska je proto nutné zvyšovat povědomí studentů o nutnosti trvale se vzdělávat ve finanční oblasti. Školy by se měly zaměřit na to, aby studentům byly poskytovány aktuální, kvalitní a nezávislé informace, a také by školy měly rozvíjet učební postupy a formy výuky, které usnadní studentům orientaci v oblasti finanční gramotnosti.

Za předpokladu, že bude studium finanční gramotnosti pro žáky atraktivní, lákavé a dostatečně stimulující, budou jejich výsledky lepší a stabilnější. Dle Mühlfeita a Novotné (2018) je důležité, aby vzdělávání ve studentech otevíralo jejich potenciál. Aby studenta daná látka zaujala a způsob jejího učení byl vhodný. Pokud se žák učí tím, že poslouchá teoretický výklad nebo si čte odbornou knihu, je velká pravděpodobnost, že ho daná látka dostatečně nezaujme, případně látku brzy zapomene. Vhodnější způsob výuky je zapojení studenta do dané problematiky prostřednictvím fikce nebo virtuální reality a ukázání, jak dané produkty fungují v reálu a proč jsou pro ně informace o nich důležité. Belás et al., (2016) poukazují, že je nutné, aby se školy zaměřily na moderní výukové metody, které podporují iniciativu a zvědavost studentů. Pokud žák získá vědomost tím, že bude reálně zapojen do dané problematiky, je vyšší pravděpodobnost, že ho látka zaujme a jeho vědomosti budou lepší a dlouhodobé.

Navrhovaná doporučení reflektují potřeby mladých studentů, které jsou v souladu s názory autorů vzdělávání v 21. století, kdy student má k dispozici moderní komunikační a výpočetní technologie a považuje internet za jeden z nejkvalitnějších zdrojů informací. Doporučení na způsob výuky jsou v souladu s RVP pro střední školy, které vycházejí z Národní strategie finančního vzdělávání a Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách.

Kritické myšlení

V současné době není dostupnost informací problém. Spíše by se dalo říct, že aktuální internetová doba je přeinformovaná a v množství daných článků se čtenář spíše ztrácí. Studenti mají prostředky, kterými během krátké doby umí vyhledávat informace všeho druhu a snadno tak získávají pocit „nač se něco učit nazpaměť, když to můžu ihned najít na internetu“. Je však důležité mít na paměti, že internet je do jisté míry anonymní místo, kde může kdokoli zveřejňovat své názory. Je proto vhodné učit žáky kriticko-analytickému myšlení, aby dokázali rozlišovat portály odborníků, internetové encyklopedie, diskuzní fóra atd. Kritické myšlení by jim mělo napomáhat k vyhledávání vhodných informací na správném místě, odlišení názoru jedince od všeobecně akceptovatelné pravdy, rozeznávat potřebné od zbytečného, vhodně selektovat zjištěné informace a to všechno pro utvoření vlastního názoru na danou problematiku (Belás et al., 2016; Hesová, 2012).

Autor proto apeluje na školy, aby učily studenty hledat informace ve správných zdrojích a dávaly prostor na zjišťování pravdivosti daných informací. Žák by měl vědět, kdo je autorem daného článku a měl by být schopen pracovat s danou informací jako s východiskem či alternativou. Školy by měly podněcovat k aktivnímu vyhledávání doplňujících informací a jejich následnému porovnání ke komplexnějšímu chápání dané problematiky.

Metody vzdělávání

Finanční vzdělávání je orientované na rozvoj praktických dovedností, a proto by výuka neměla probíhat čistě teoretickou formou. Forma výkladu a případného zapisování informací do sešitu je vhodná pro základní naučení pojmů, nicméně pro pochopení fungování finančního trhu a naplnění cíle finančního vzdělávání (získání kompetencí nezbytných pro finanční zabezpečení sebe a své budoucí rodiny a získání potřebných znalostí pro aktivní účast na trhu finančních produktů a služeb) autor navrhuje následné

možnosti: výuku heuristickou metodou, uplatňování inscenačních metod, případně didaktické hry. Tyto metody by bylo vhodné aplikovat do učebních předmětů alespoň v částečném rozsahu (Belás et al., 2016; Hesová, 2012).

Heuristická metoda

Je to metoda objevování. Studenti jsou podněcováni k tomu, aby sami hledali řešení dané situace ze znalostí, které již získali nebo z informací, jež mají k dispozici. Podstatou této metody je řešení určité problémové situace, která je odrazem reality. Studenti uplatňují své zkušenosti, názory a postoje. Je vhodné využít skupinových diskuzí o možných řešeních, výhodách a nevýhodách daných alternativ a společnému rozhodování, které řešení je za daných podmínek nejlepší (Hesová, 2012).

Konkrétní možná podoba heuristických metod v praktické výuce:

- porovnat nabídky studentských účtů od vybraných bankovních institucí – studenti by měli diskutovat ve skupinách, vybrat podle nich nejlepší možnou nabídku a zdůvodnit jejich rozhodnutí.

U těchto metod je důležitá zpětná vazba vyučujícího, aby studentům dokázal vysvětlit, co přesně od nich očekává. Po prezentaci studentových argumentů je nutné ohodnocení, zda jím zvolené postupy jsou vhodné a jsou v souladu s finanční gramotností.

Inscenačních metody

Tyto metody jsou založeny na fikci, simulaci reality a hraní předem stanovených rolí. Umožňují hlubší porozumění vzdělávacímu obsahu, ale především jsou vhodné pro rozvoj sociálních dovedností, kdy se žáci učí rozhodovacím mechanismům, které lze pak uplatnit v běžném životě. Díky velmi aktivnímu a praktickému charakteru takové výuky lze rozvíjet studentovy dovednosti a lze sledovat jeho chování při simulaci reality (Hesová, 2012).

Konkrétní možná podoba inscenačních metod v praktické výuce:

- Na co nejkonkrétnějším příkladu rozdělit studentům role symbolizující rodinu, která si chce koupit dům, tj. role kupujícího domu, bankéře, realitního makléře atd. Všem účastníkům určit jejich možnosti, stav a konkrétní dispozice, např. rodina má k dispozici našetřené peníze na spořicímu účtu, stavební spoření atd. Specifikovat

každému studentovi jeho roli v daném příběhu a na základě této simulace by žáci měli docílit koupi domu. Učitel by měl fungovat jako dohled a případný poradce, aby simulace příběhu byla v souladu s finančním vzděláváním a dle právních norem ČR.

- Pokročilou úrovní simulování reality představují například fiktivní firmy. Jedná se o virtuální společnost, která je vedena, jako by skutečně existovala. Simuluje reálné podnikové procesy, nákup, prodej, reklamu, účetnictví, podnikové řízení a plánování apod. Činnost fiktivních firem spravuje a kontroluje CEFIF (Centrum fiktivních firem), které je součástí Národního ústavu pro vzdělávání. Studenti během studia na dané škole zakládají fiktivní společnosti a přes fiktivní trh spolu vzájemně obchodují. Zkoumaná obchodní akademie má ve čtvrtém ročníku samostatný předmět Fiktivní firma, který je přesným úkazem této metody v praxi.

Didaktické hry

Didaktické hry jsou další možností, jak v praxi realizovat finanční vzdělávání. Většinou se jedná o hry pro jednotlivce nebo skupiny, kde se studenti prostřednictvím her a jejich pravidel učí zábavnou formou chápat danou problematiku. Prostřednictvím didaktických her lze s žáky řešit i složité učební úlohy, které simulují rozmanité životní situace. Didaktické hry plní funkci motivační i procvičovací, kdy studenti využívají své znalosti a dovednosti, které jsou tímto způsobem upevňovány (Hesová, 2012).

Konkrétní možná podoba didaktických her v praktické výuce:

- Deskové nebo moderované hry zaměřené na finanční gramotnost např.:
  - Cashflow,
  - Den zúčtování aneb jak se pěstují peníze;
  - Virtulife.
- Druhým návrhem je využití dostupných on-line vzdělávacích her. Například společnost ABC Finančního vzdělávání (2020) nabízí on-line vzdělávací hru Fingrplay, která je veřejnosti dostupná na internetových stránkách společnosti. Jedná se o hru, jež v praktickém provedení provází rodinu reálným finančním životem po dobu 30 let. Hráč musí rodinu provést životem ve finanční stabilitě, splnit úkoly, jež mu hra na začátku udělí a čelit možným rizikům, jež hra přináší.

Bylo by možné provádět „turnaje“ mezi studenty, jelikož na konci každé odehrané hry získá hráč počet bodů, který odpovídá jeho úspěchům ve hře. Čím více bodů získá, tím lepší bylo jeho rozhodování v průběhu hry z hlediska souladu s finanční gramotností a finančním plánováním.

5.3.2 Doporučení pro OA, SOŠ a JŠ v Hradci Králové

OA poskytuje studentům finanční vzdělávání v odborných předmětech jako je Ekonomika, Účetnictví, Management a podnikání atd. Předmět Fiktivní firma, který využívá metody virtuálního vzdělávání, které autor popisuje jako vhodné pro tuto problematiku, navštěvují studenti čtvrtých ročníků a je to pro ně velmi vhodný učební předmět, který poskytuje velmi zdařilou simulaci podnikové reality.

Dle výsledků dotazníkového šetření bylo objeveno několik problematických okruhů, v nichž žáci této školy chybují. Jedná se především o neznalost konkrétních podmínek finančních produktů. Obchodní akademie by se měla více zaměřit na vysvětlování hypotečních úvěrů. Studenti mají elementární znalost pojmu, ale neznají pojem fixace a konkrétní fungování tohoto finančního nástroje. Bylo by tedy vhodné se ve výuce zaměřit na podmínky hypotečního úvěru, jeho případnou volbu, jak probíhá žádost atd. Vhodnou učební metodou by byla výuka heuristickou nebo inscenační metodou. Studenti by tak měli větší šanci pochopit fungování tohoto produktu. Vzhledem k tomu, že financování vlastního bydlení probíhá především tímto produktem, je žádoucí, aby absolventi středních škol měli co nejlepší možné vědomosti v této oblasti. Obdobné je to s problematikou stavebního spoření, kdy studenti vědí, co daný pojem znamená, ale jeho přesné fungování již nikoli. Dále by bylo vhodné žáky vzdělávat v teoretických oblastech jako je metoda průběžného financování důchodů. Studenti mají základní představu o činnosti centrální banky, ale její hlavní úkol a cíl již většina nezná. Stejně tak žáci této školy mají problém s definicí deflace. Škola by se měla více zaměřit na finanční produkty jako je např. leasing. Operativní leasing byl problematickou oblastí. A konečným doporučením je vzdělávání studentů v pojišťovnictví, především v oblasti životního pojištění, kde studenti poměrně chybovali. Zmíněné oblasti by bylo vhodné začlenit především do předmětu Ekonomika, případně s vybranými pojmy pracovat v předmětu Fiktivní firma.

5.3.3 Doporučení pro Gymnázium Jaroslava Žáka

Studenti jaroměřského gymnázia mají oproti kolegům z obchodní akademie mnohem méně odborných předmětů, a tak jejich kontakt s finančním vzděláváním není tak intenzivní. Na znalostních výsledcích je tato skutečnost patrná. Jelikož se ale zkoumané gymnázium spíše zaměřuje na přírodovědné předměty, nelze tento fakt vnímat pouze jako negativum. Studenti gymnázia přichází do styku s finančním vzděláváním v předmětu Společenské vědy, kde dle ŠVP mimo jiné probírají základní pojmy finanční gramotnosti a obecného ekonomického vzdělání. Studenti mají možnosti si zvolit v rámci volitelných předmětů Ekonomický seminář, ve kterém se aplikuje finanční vzdělávání ve větší míře.

Výsledky dotazníkového šetření poukazují na fakt, že znalosti studentů na gymnáziu nejsou příliš stabilní. Studenti této školy obdobně jako studenti OA chybují v konkrétních podmínkách finančních produktů. Mají sice znalost základních pojmů, ale je mnoho oblastí, ve kterých by bylo vhodné studenty více vzdělávat. Především v oblastech jako je investiční činnost, pojišťovnictví a v neposlední řadě v problematice spořicíh a úvěrových produktů. Aby škola mohla plnit cíl finančního vzdělávání, tedy předání potřebných znalostí svým žákům pro aktivní účast na trhu finančních produktů, měla by zvážit následná doporučení.

Gymnázium by mělo studentům ve volitelných předmětech nabídnout více předmětů odborně zaměřených na problematiku finančního vzdělávání. Ideální forma výuky by byla z části výkladová a z části tvořena heuristickými nebo inscenačními metodami, případně cíleně zvolenými didaktickými hrami. Studenti by tak mohli ve volitelných předmětech rozvíjet své znalosti. Autor doporučuje gymnáziu vytvořit volitelný učební předmět pro studenty čtvrtých ročníků, který by je vzdělával především v oblasti orientace na finančním trhu. Předmět by měl studentům poskytnout jasný a ucelený přehled o základních finančních produktech, jejich podmínkách a pravidlech v praxi. Dále je gymnáziu doporučena integrace finančního vzdělávání do více předmětů. ŠVP by měly stanovit sjednocující témata výuky, aby předměty nebyly izolované a mohlo se v nich prolínat finanční vzdělávání, např. v matematice počítat osobní příjmy a výdaje, počítat příklady na úročení, v ICT se zaměřit na tvorbu rodinného rozpočtu v MS Excel atd.

6 Závěr

Finanční gramotnost jakožto soubor znalostí, lidských dovedností a postojů v sobě spojuje mnoho věd a finanční vzdělávání je tak velmi důležitou součástí moderního školství. Školy se snaží ve svých vzdělávacích programech co nejlépe implementovat problematiku finanční gramotnosti do učebních předmětů, aby jejich absolventi byli úspěšnými a aktivními účastníky finančního trhu, uměli se vhodně rozhodovat a měli dobré znalosti finančních produktů.

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na zkoumání finanční gramotnosti studentů středních škol. Vybranými školami byla Obchodní akademie, SOŠ a JŠ v Hradci Králové a Gymnázium Jaroslava Žáka v Jaroměři. Znalosti studentů byly testovány prostřednictvím dotazníkového šetření. Podle bodových zisků žáků byla provedena následná porovnání a z proběhlého výzkumu bylo poukázáno na nejčastější chyby a omyly, kterých se dopouští. Z výsledků testů je patrné, že studenti mají poměrně dobrou finanční gramotnost a jejich výsledky se významně neodlišují od výsledků finanční gramotnosti dospělé populace prováděné MF ČR. Šetření je zaměřeno na studenty druhých, třetích a čtvrtých ročníků středních škol a poukazuje na fakt, že jejich znalosti (dle průměrných bodových zisků z vědomostního testu) se v průběhu studia zvyšují. Práce dále odhaluje skutečnost, že finanční gramotnost studentů na obchodní akademii v průběhu studia roste a daná škola má pozitivní vliv na vývoji finanční gramotnosti svých žáků. Tato skutečnost se ale nepodařila prokázat u zkoumaného gymnázia.

Vědomostní výsledky dále prokázaly, že studenti obchodní akademie mají stabilnější výsledky a s délkou studia se dopouští méně chyb ve sledované problematice než žáci gymnázia. OA dobře implementuje finanční vzdělávání do učebních předmětů. Studenti gymnázia se v posledních letech více zaměřují na odborné volitelné předměty spíše přírodovědného rázu, což může být jeden z důvodů, proč jejich znalosti v oblasti finanční gramotnosti nejsou natolik stabilní. Autor navrhl případná doporučení na způsob výuky finanční gramotnosti pro obě školy. Navrhovaná doporučení reflektují potřeby mladých studentů a jsou v souladu s RVP pro střední školy.

Teoretickým přínosem této diplomové práce může být vysvětlení základních pojmů finanční gramotnosti, jejich následné rozdělení do specifických oblastí a představení

produktů, které se v dané oblasti používají. Tato část dále poskytuje informace o vývoji začleňování finanční gramotnosti do vzdělávání v České republice. Za praktický přínos této diplomové práce lze označit prezentaci výsledků provedeného dotazníkového šetření a jeho celkové zhodnocení za pomoci použitých statistických metod. Z následně uskutečněných porovnání vědomostních výsledků mezi školami a ročníky vychází doporučení pro obě školy. Shrnutím výsledků, vypracovanými doporučeními a návrhy se mohou zkoumané školy inspirovat ve způsobu výuky finanční gramotnosti, případně reflektovat problematické otázky a okruhy v nichž studenti dané školy nejvíce chybovali a přizpůsobit tomu ŠVP.

Za limity provedeného výzkumného šetření lze považovat jeho realizaci pouze na dvou vybraných středních školách v rámci Královéhradeckého kraje. Ovšem tento fakt není v rozporu s cílem práce, tj. porovnání finanční gramotnosti studentů odborné školy a gymnázia. Na toto šetření je možné navazovat a přiložený dotazník nebo jeho upravenou podobu dále šířit pro zjišťování finanční gramotnosti studentů středních škol.

Finanční gramotnost by měla být zárukou finanční odpovědnosti, není ale zárukou bohatství a finanční nezávislosti. Znalosti z oblasti finanční gramotnosti umožňují studentům získat dovednosti pro jejich samostatné a aktivní působení na finančním trhu. Ale pro celkový úspěch je nutné, aby jedinci disponovali i dalšími předpoklady jako je odvaha, pokora, empatie, takt apod. Poznatky získané v této oblasti mohou studentům napomoci plánovat jejich budoucnost a důležité životní kroky, zajistit se pro případ možných rizik či spořit na stáří. Dobrá úroveň finanční gramotnosti umožňuje jedinci odhalit potenciální podvody a nekalé praktiky, a hlavně napomáhá při volbě vhodných finančních produktů. Pro všechny zde zmíněné skutečnosti je žádoucí, aby školy své studenty v oblasti financí kvalitně vzdělávaly.

Pokud bude lidská společnost finančně gramotná, tak bude existovat předpoklad pro dlouhodobě stabilní a udržitelný finanční systém, který bude přetrvávat. Nepodceňujme proto vzdělávání ani po dokončení školských studií, protože jak řekl Arthur Conan Doyle: *„Každý řetěz je silný jen tak, jak je silný jeho nejslabší článek.“*

7 Seznam použitých zdrojů

ABC FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, 2020. Fingrplay. [online]. [cit. 15.09.2020]. Dostupné z: <http://www.abcfv.cz/>

ALLGOOD, Sam a William B. WALSTAD, 2016. *The Effects of Perceived and Actual Financial Literacy on Financial Behaviors. Economic Inquiry.* 54(1), 675-697. DOI: 10.1111/ecin.12255. ISSN 00952583.

BELÁS, Jaroslav, Anh NGUYEN, Luboš SMRČKA, Jozef KOLEMBUS a Eva CIPOVÁ, 2016. Financial Literacy of Secondary School Students. Case Study from the Czech Republic and Slovakia. *Economics & Sociology.* 9(4), 191-206. DOI: 10.14254/2071-789X.2016/9-4/12. ISSN 2306-3459.

BERNHOLZ, Peter, 2015. *Monetary regimes and inflation: history, economic and political relationships.* Second edition. Cheltenham, UK: Edward Elgar. ISBN 978-178-4717-636.

BERTL, Ivan, 2016. *Finanční gramotnost v kontextu rozvoje celoživotního učení dospělých: andragogické, metodické a psychologické souvislosti.* Praha: Česká andragogická společnost. Česká a slovenská andragogika. ISBN 978-80-905460-3-5.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie – teorie a praxe.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 9788073804923.

ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě.* Praha: Grada Publishing, 2020. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2215-8.

ČERMÁK, Petr. *Investice do akcií: základy value investování.* Praha: Brána, 2018. ISBN 978-80-7584-068-4.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnanost, nezaměstnanost. STATISTIKY: ČSÚ* [online]. Praha, 2020 [cit. 26.9.2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

ČNB. *Co je ukazatel RPSN?* - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2020 [cit. 03.04.2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-je-ukazatel-RPSN/>

ČNB. *Co to je inflace?* - Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2020 [cit. 03.04.2020]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-to-je-inflace/>

ČNB. *O ČNB* – Česká národní banka. [online]. Copyright © ČNB 2020 [cit. 06.04.2020]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

ČNB. *Lidé a peníze: expozice ČNB: unikátní pohled na historii peněz od pazourků až k elektronickým penězům.* Praha: Česká národní banka, 2019. ISBN 978-80-87225-88-2.

ČSOB. *Termínovaný účet.* [online]. Copyright © 2020 [cit. 27.09.2020]. [online]. Dostupné z: <https://www.csob.cz/portal/lide/sporeni/terminovany-vklad>

EQUA BANK. *Spořicí účet a termínované vklady s vysokým ročním úročením a vedením zdarma – Moderní banka bez poplatků a pro každého.* [online]. Copyright © [cit. 27.09.2020]. Dostupné z: <https://www.equabank.cz/sporeni>

FIO BANKA. *Termínovaný účet.* [online]. Copyright © 2020 [cit. 27.09.2020]. <https://www.fio.cz/bankovni-sluzby/sporeni/terminovy-vklad-s-obnovou>

FINANČNÍ PORTÁL. *Moderní způsoby placení - Měšec.cz - váš průvodce finančním světem.* [online]. Copyright © 1998 [cit. 03.07.2020]. Dostupné z: https://www.mesec.cz/financni-portal/ucty/moderni_zpusoby_placeni/

FINANČNÍ PORTÁL. *Průměrná roční úroková sazba stavební spoření - Měšec.cz - váš průvodce finančním světem.* [online]. Copyright © 1998 [cit. 06.07.2020]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/financni-portal/ucty/prumerna-rocni-uokova-sazba-stavebni-sporeni/>

FINANČNÍ PORTÁL. *Průměrná roční úroková sazba u hypoték - Měšec.cz - váš průvodce finančním světem.* [online]. Copyright © 1998 [cit. 06.07.2020]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/financni-portal/ucty/prumerna-rocni-urokova-sazba-u-hypotek/>

FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. *Exekuce – Finanční vzdělávání. Úvod – Česká bankovní asociace.* [online]. Copyright © [cit. 04.04.2020]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/jak-na-to/zlomove-situace/exekuce>

FINCENTRUM & SWISS LIFE SELECT. *Dlouhodobé investice: Jaké nástroje využít? - Investujeme.cz.* Investujeme.cz - odborný server společnosti Fincentrum & Swiss Life Select a.s. [online]. Copyright © 2008 [cit. 06.07.2020]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/dlouhodobie-investice-jake-nastroje-vyuzit/>

FINPARÁDA. *Srovnání konsolidací úvěrů pro občany.* [online]. Dostupné z: <https://finparada.cz/5973-Srovnani-konsolidaci-uveru-pro-obcany.aspx>

GYMNÁZIUM JAROSLAVA ŽÁKA. *O nás.* [online]. Copyright © Gymnázium Jaroslava Žáka, Jaroměř [cit. 08.01.2021]. Dostupné z: https://www.goajaro.cz/o_nas/

GYMNÁZIUM JAROSLAVA ŽÁKA. *Výroční zpráva Gymnázium Jaroslava Žáka.* In: Jaroměř, 2020, 2019/2020, číslo 1.

GYMNÁZIUM JAROSLAVA ŽÁKA. *Školní vzdělávací program, část pro vyšší a čtyřleté gymnázium.* In: Jaroměř, 2015, číslo 1.

GARNER, Carley. *Komodity: úvod do investování na nejrychleji rostoucím trhu.* Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0019-3.

HENDL, Jan a Jiří REMR, 2017. *Metody výzkumu a evaluace.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.

HESOVÁ, Alena. *Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnosti* [online]. Metodický portál RVP. Praha, 2012 [cit. 21.01.2021]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/14431/METODICKA-DOPORUCENI-PRO-VYUKU-FINANCNI-GRAMOTNOSTI.html/>

INSOLVENČNÍ NÁVRHY. *Co je to insolvence a jak probíhá?* - Specialista na oddlužení a osobní bankrot | Insolvenční návrhy. [online]. Copyright © 2020 O.C. Business Group s.r.o. [cit. 04.05.2020]. Dostupné z: <https://www.insolvenčni-navrhy.cz/insolvence.html>

JANDA, Josef. *Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života*. Praha: Grada, 2012. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4400-1.

JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice*. Praha: Grada, 2013. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-3893-2.

JUREČKA, Václav, 2017. *Makroekonomie. 3., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, Expert. ISBN 978-802-7102-518.

J&T BANKA. *Termínované vklady*. [online]. Copyright © [cit. 27.09.2020]. Dostupné z: <https://www.jtbank.cz/produkty/terminovane-vklady.html>

KIYOSAKI, Robert T. *Bohatý táta, chudý táta: co bohatí učí svoje děti a chudí a střední vrstvy ne*. Aktualizované vydání. Přeložil Radovan BAROŠ. Praha: Euromedia Group, 2020. ISBN 978-80-7617-968-4.

KOCIÁNOVÁ, Helena. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.

KOHOUT, Pavel. *Jak ovládnout své peníze: finanční plánování pro každého*. Brno: BizBooks, 2013. Partners (BizBooks). ISBN 978-80-265-0127-5.

KOMERČNÍ BANKA. *Termínovaný účet*. [online]. Copyright © 2020 [cit. 27.09.2020]. Dostupné z: <https://www.kb.cz/cs/obcane/sporeni/sporici-ucty-a-terminovane-ucty/terminovane-ucty>

LUKÁŠ, Vojtěch a Petr KIELAR. *Stavební spoření a stavební spořitelny*. Vyd. 2. Praha: Ekopress, 2014. ISBN 978-80-87865-05-7.

METODICKÝ PORTÁL. *Definice finanční gramotnosti – Finanční gramotnost – DIGIFOLIO*. Domů – DIGIFOLIO. [online]. [cit. 31.05.2020]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=58591&view=2939&block=18975>

MICROSOFT. *Plánovač rodinného rozpočtu*. Office templates & themes. Microsoft 365 [online]. [cit. 31.08.2020]. Dostupné z: <https://templates.office.com/cs-cz/pl%3%a1nova%c4%8d-rodinn%c3%a9ho-rozpo%c4%8dtu-tm16400193>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Komentář k určování obvyklé ceny*. Praha: MFCR, 2014, ročník 2014, MFCR_2014-09-25_Komentar-k-urcovani-obvykle-ceny.pdf.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Měření finanční gramotnosti 2015: Ministerstvo financí ČR – proč se finančně vzdělávat*. [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 15.06.2020]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2015/mereni-urovne-financni-gramotnosti-2784>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Národní strategie vzdělávání 2.0. Ministerstvo financí ČR – proč se finančně vzdělávat.* [online]. Copyright © 2020 [cit. 26.06.2020]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/ministerstvo-financi-chce-financne-vzdel-37119>

MINISTERSTVO FINANČNÍ ČR: *Proč se finančně vzdělávat? – Definice pojmu.* [online]. 2017. [cit. 11.09.2020]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: Ministerstvo financí ČR – proč se finančně vzdělávat.* [online]. Copyright © 2013, MF [cit. 15.06.2020]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/postoje-k-financim-a-chovani-3272>

MONETA Money Bank. *Termínované vklady – investice. Nejlepší čas je teď.* [online]. Copyright © 2020 MONETA Money Bank, a. s. [cit. 27.09.2020]. Dostupné z: <https://www.moneta.cz/sporeni-a-investice/terminovane-vklady>

MÜHLFEIT, Jan a Kateřina NOVOTNÁ. *Odemykání dětského potenciálu.* V Brně: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-562-9.

NEUBAUER, Jiří, Marek SEDLAČÍK a Oldřich KRÍŽ. *Základy statistiky: aplikace v technických a ekonomických oborech. 2., rozšířené vydání.* Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5786-5.

NEY spořitelní družstvo. *Termínovaný vklad s úrokem až 3,2 % p.a. | NEY spořitelní družstvo.* [online]. Copyright © 2020 NEY spořitelní družstvo [cit. 27.09.2020]. Dostupné z: <https://www.ney.cz/terminovany-vklad/>

NOVOTNÝ, Josef. *Investování na finančních trzích s podporou psychologické analýzy.* Ostrava: Key Publishing, 2018. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-291-4.

OA, SOŠ A JŠ HRADEC KRÁLOVÉ. *O nás.* [online]. Copyright ©2018 [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: https://www.oahk.cz/o_nas/

OA, SOŠ A JŠ HRADEC KRÁLOVÉ. *Výroční zpráva OA, ŠOŠ a JŠ v Hradci Králové.* In: Hradec Králové, 2020, 2019/2020, číslo 1.

OA, SOŠ A JŠ HRADEC KRÁLOVÉ. *Školní vzdělávací program: obor obchodní akademie.* In: Hradec Králové, 2019, číslo 1.

OECD. *Public Consultation: Draft OECD Recommendation on Financial Literacy and Education – OCDE.* OECD.org – OECD. [online]. Copyright © L [cit. 31.05.2020]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/fr/daf/fin/education-financiere/recommendation-on-financial-literacy-and-education.htm>

POLOUČEK, Stanislav. *Bankovnictví. 2. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-491-9.

PPM FACTUM RESEARCH. *Finanční gramotnost 2020: Zpráva z výzkumu pro Ministerstvo financí ČR*. Praha, 2020.

PŮJČKY CZ. Nebankovní půjčky. Půjčky.cz [online]. Copyright © 2015 [cit. 23.09.2020]. Dostupné z: <https://www.pujcky.cz/nebankovni-pujcky>

RADOVÁ, Jarmila, Petr DVOŘÁK a Jiří MÁLEK. *Finanční matematika pro každého*. 8., rozš. vyd. Praha: Grada, 2013. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4831-3.

RAIFFEISENBANK. *Termínované vklady | Banka inspirovaná klienty*. [online]. Copyright © [cit. 27.09.2020]. Dostupné z: <https://www.rb.cz/osobni/zhodnoceni-uspor/sporeni/terminovany-vklad>

REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Partners. ISBN 978-80-247-3671-6.

SCHÖNFELD, Jaroslav, Michal KUDĚJ, Bohumil HAVEL a Petr SPRINZ. *Insolvenční praxe: problémy a výzvy pro léta dvacátá*. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-780-4.

SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-640-1.

SYROVÝ, Petr. *Investování pro začátečníky*. 3. zcela přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, 2016. Investice. ISBN 978-80-271-0092-7.

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2020. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2886-0.

ŠOBA, Oldřich a Martin ŠIRŮČEK. *Finanční matematika v praxi*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Partners. ISBN 978-80-271-0250-1.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie: stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech*. Zlín: CEED, 2019. ISBN 978-80-87301-24-1.

TEPLÝ, Petr. *Navigátor bezpečného úvěru*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2287-3.

TEPLÝ, Petr, 2015. *Consumer lending in theory and practice*. Prague: Charles University in Prague, Karolinum Press. ISBN 978-802-4632-360.

TŮMA, Aleš. *Průvodce úspěšného investora: vše, co potřebujete vědět o fonděch*. Praha: Grada, 2014. Partners. ISBN 978-80-247-5133-7.

UNICREDIT BANK. *Spoření – přehled spořicíh účtů | Spořicí vklady*. [online]. Copyright © 2020 [cit. 27.09.2020]. Dostupné z: https://www.unicreditbank.cz/cs/obcane/sporeni_a_investice/sporeni.html

UŠETŘENO.CZ. *Srovnání bankovních a nebankovních půjček*. Ušetřeno.cz. [online]. Copyright © [cit. 30.06.2020]. Dostupné z: https://www.usetreno.cz/pujcky/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=SE_Pujcky_obecne_Srovnani_modifikovane&utm_content=spotrebitelsky_uver&gclid=CjwKCAjwxev3BRBBEiwAiB_PWLGJVa1kWCKWLI8XKYsvr7uGdy5DyfUMcayiBACpOSKOygYcJcZZLROct_0QAvD_BwE

VESELÍKOVÁ, Monika. *Za kolik můžete do minusu? Srovnání kontokorentů u účtů bez poplatků* | Peníze.cz. Půjčky, Kurzy měn, Akcie, Hypotéky, Bydlení, Daně. [online]. Copyright © 2000 [cit. 29.06.2020]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kontokorentni-uvery/314839-za-kolik-muzete-do-minusu-srovnani-kontokorentu-u-uctu-bez-poplatku>

VLČEK, Josef, 2016. *Ekonomie a ekonomika*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-190-3.

WILSON, Gwenn. *100 % financial literacy success*. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, 2014. ISBN 978-1-4354-6221-2.

ZOKAITYTE, Asta. *Financial literacy education*. New York, NY: Springer Berlin Heidelberg, 2017. ISBN 978-3-319-55016-9.

ŽEHROVÁ, Jana. *Finance*. Vyd. 6. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2014. ISBN 978-80-213-2440-4.

8 Přílohy

8.1 Příloha 1 – Dotazník pro vybrané střední školy

Vážené studentky a studenti,
před vámi je dotazník, který srovnává vědomosti studentů odborné školy a gymnázia ve znalostech finanční gramotnosti. Jsem studentem Provozně ekonomické fakulty na České zemědělské univerzitě v Praze a aktuálně vytvářím diplomovou práci na téma finanční gramotnosti studentů. Následující dotazník má 26 standardních otázek a je koncipovaný tak, že vám bude formou testových otázek pokládat dotazy na téma finanční gramotnosti. Správné odpovědi zakroužkujte. V testovací části dotazníku budou napsané výroky a vaším úkolem bude vyhodnotit pravdivost výroku. Zakřížkujte u každého výroku možnost pravda nebo nepravda. Odpovídejte prosím samostatně a podle vašich vědomostí a citu. Nejde pouze o vaše znalosti, ale také o osobní přístup k financím. Vaše odpovědi budou následně analyzovány. Vyzkoušený čas dostatečný pro vyplnění tohoto dotazníku je 15 minut.

Děkuji vám za váš čas strávený nad tímto dotazníkem. Vaše vědomosti mi budou dobrým srovnávacím materiálem pro diplomovou práci.

Mnoho úspěchů ve studiu
Josef Kubec

VÁMI VYBRANÉ ODPOVĚDI ZAKROUŽKUJTE

1. **Jste:** a) muž   b) žena   c) jiné pohlaví

2. **Jakou školu studujete** a) obchodní akademie   b) gymnázium

3. **Do jakého ročníku chodíte?** a) druhák   b) třetíák   c) čtvrták

4. **Máte zájem o finanční vzdělávání a zamýšlíte se o své finanční situaci v budoucnu?**
ano   nevím   ne

5. **Zajímáte se o finance ve své rodině?**
ano   ne

6. Máte při studiu nějaké příjmy mimo kapesného?

ano   ne

7. Máte svůj běžný (studentský) účet s platební kartou?

ano   ne   mám účet, ale bez karty

8. Používáte internetové bankovníctví nebo aplikaci vaší banky v mobilu?

ano   ne

9. Máte svůj osobní finanční plán?

ano   ne

10. Spoříte si peníze? (více možných odpovědí)

- a) mám stavební spoření
- b) mám penzijní spoření
- c) mám spořicí účet
- d) spořím peníze do fondů kolektivního investování
- e) aktivně investuji do akcií, dluhopisů apod.
- f) peníze si ukládám do obálky
- g) nespořím

11. Jak byste řešili nedostatek financí

- a) Půjčkou od rodičů nebo kamarádů
- b) Prací nebo brigádou
- c) Snížením svých výdajů
- d) Výběrem úspor

12. Uvažovali jste někdy o tom, že byste měli v budoucnu pasivní příjmy?

- a) Nevím, co je pasivní příjem.
- b) Uvažoval, ale spíše dávám přednost aktivním příjmům.
- c) Pasivní příjmy jsou pro mě zajímavou alternativou a určitě se budu snažit nějaké mít.
- d) Mým cílem je svůj život financovat převážně z pasivních příjmů.

13. Jaký máte vztah k investování (pokud neinvestujete, tak aspoň teoreticky)

vyberte pouze jednu možnost:

- a) Upřednostňuji nízké riziko.
- b) Upřednostňuji vysokou výnosovost.
- c) Upřednostňuji možnost investované peníze mít kdykoli k dispozici.

14. Co je to likvidnost

- a) Schopnost majetku být stále výnosový a vhodný k investování.
- b) Schopnost majetku přeměnit se na peníze ihned k dispozici.
- c) Schopnost majetku přeměnit se na rentabilnější podle aktuálních možností na finančním trhu.
- d) Schopnost majetku likvidovat potenciaální rizika spojená s investicí.

15. Jaké je základní pravidlo investičního trojúhelníku?

- Čím vyšší riziko, tím nižší výnosnost.
- Čím vyšší likvidnost, tím vyšší výnos.
- Čím vyšší výnosnost, tím vyšší riziko.

16. Jaké vklady jsou ze zákona pojištěné?

- a) Bankovní vklady a vklady u pojišťoven.
- b) Bankovní vklady.
- c) Vklady u pojišťoven do maximální výše 100 000 EUR.

17. Víte, jaký je rozdíl mezi kreditní a debetní kartou?

- a) ano
- b) ne

18. Spoléháte na státní zabezpečení v důchodovém věku?

- a) Plně spoléhám na stát a neplánuji spořit na důchod.
- b) Spoléhám na státem garantovaný starobní důchod, ale určitě budu mít penzijní spoření.
- c) Na státem garantovaný důchod spoléhám minimálně, budu mít penzijní spoření, případně další investiční produkty pro zabezpečení v seniorském věku.
- d) Nezajímám se aktuálně o tuto problematiku.

19. Kdo vykonává dohled nad činností obchodních bank?

- a) Ministerstvo financí
- b) Česká národní banka
- c) Vláda České republiky
- d) Holding České spořitelny a Komerční banky

20. Co je inflace?

- a) Pokles cenové hladiny (růst kupní síly peněz).
- b) Růst cenové hladiny (růst kupní síly peněz).
- c) Růst cenové hladiny (pokles kupní síly peněz).
- d) Růst cenové hladiny (kupní síla peněz se však nijak nemění).

21. Jaká je aktuální výše inflace (červenec 2020)?

- a) Inflace je v záporných číslech.
- b) Inflace se aktuálně pohybuje do 2 %.
- c) Inflace se pohybuje mezi 2 % až 4 %.
- d) Inflace je více než 4 %.

22. ČNB má jeden hlavní úkol na jehož základě provádí veškeré své činnosti.

Tento úkol je brán i jako hlavní důvod existence ČNB.

- a) Hlavním úkolem ČNB je péče o cenovou a měnovou stabilitu v zemi.
- b) Primárním úkolem ČNB je emise hotovostních peněz dle směrnic a nařízení ministerstva financí a bankovní rady, tak aby se zabraňovalo vysoké inflaci.
- c) Důvod existence ČNB je, že vykonává bankovní dohled nad ostatními bankami a spravuje státní kasu. ČNB řídí bankovní rada, která je závislá na ministerstvu financí, a proto se dá charakterizovat jako banka státu a banka ostatních bank.

23. Co je kontokorent?

- a) Druh cenného papíru, který se vyznačuje vysokou likviditou a malým rizikem.
- b) Speciální úvěrový produkt, na který je vázána bankovní zástava na movité případně nemovité věci.
- c) Druh úvěru, kdy je u běžného účtu bankou povoleno jít do záporného zůstatku.
- d) Klasický spotřebitelský úvěr, kde je žadatel povinen uvést účel úvěru.

24. Víte, co znamená zkratka RPSN?

- a) ano
- b) ne

25. Co tedy přesně znamená zkratka RPSN?

- a) Roční platba sazeb náhrad.
- b) Roční procentní sazba nákladů.
- c) Roční platba sazeb nákladů.
- d) Roční procentní sazba náhrad.

26. Kdo je obmyšlená osoba?

- a) Příjemce pojistného plnění havarijního pojištění, pokud dojde k dopravní nehodě.
- b) Příjemce pojistného plnění u pojištění z odpovědnosti, pokud mu je způsobena škoda.
- c) Příjemce pojistného plnění, pokud jím nemůže být pojištěný. Používá se u životního pojištění, pokud dojde k úmrtí pojištěného.

TESTOVACÍ OTÁZKY

V této části dotazníku vás poprosím o zakřížkování, zdali je výrok pravdivý či nikoli. Každý výrok je buď pravdivý nebo nepravdivý, proto nelze u jednoho výroku zakřížkovat obě varianty. Jednotlivé výroky jsou setříděny do oblastí pro lepší orientaci.

Výrok	Pravda	Npravda
obecné výroky	Pravda	Npravda
1. Dluh a pohledávka jsou významově totožné pojmy.		
2. Složené úročení je výpočet úroků, kdy se v dalším úrokovém období úročí i připsané úroky.		
3. Pojištění vkladů u bankovních subjektů je ze zákona do 100 000 EUR		
4. Pasivní příjem je příjem z podnikatelské činnosti OSVČ.		
5. Metoda průběžného financování důchodů spočívá v tom, že si pracující generace spoří na svůj budoucí důchod formou penzijního spoření.		
kreditní a debetní karty	Pravda	Npravda
6. Kreditní karta je úvěrová karta, která funguje především pro financování nákupů a běžných výdajů.		
7. Kreditní karta je nevýhodná pro uživatele, protože se za její používání vždy platí vysoké úroky až 25 % p. a. může ale ušetřit peníze placením u vybraných obchodníků.		
8. Kreditní karta je karta vydaná k běžnému účtu, jejím prostřednictvím uživatelé platí nákupy a peníze se jim odečítají z účtu.		
9. Debetní karta je úvěrová karta, pomocí níž klienti hradí své běžné výdaje. Může být vhodná pro krátkodobé financování, pokud uživatel karty uhradí dlužnou částku do konce bezúročného období.		
investiční instrumenty	Pravda	Npravda
10. Akcie jsou majetkové cenné papíry, s nimiž se pojí právo na rozhodování ve společnosti, právo podílet se na zisku a právo podílet se na likvidačním zůstatku.		
11. Státní dluhopisy jsou dle ratingových agentur nejvíce výnosové.		
12. Deriváty jsou speciální druhy akcií, jejichž majitel má přednostní právo na dividendu.		
13. Dluhopisy mohou vydávat banky, firmy, státy a kraje.		
14. Volatilita je kolísání tržní ceny investičního instrumentu.		

inflace	Pravda	Nepravda
15. ČNB se snaží zabraňovat inflaci, protože to je čistě negativní jev vznikající v prosperující ekonomice, který je třeba potlačit.		
16. Mírná inflace okolo 2 % může být vhodná pro stabilní ekonomické prostředí, pro průběžný vývoj a modernizaci, a také pro rovnováhu na trhu práce.		
17. Pokud klesá míra inflace mezi dvěma obdobími, jedná se o deflaci.		
operativní leasing	Pravda	Nepravda
18. Jedná se o pronájem převážně movitých věcí, nájemce je po smluvené době vrací bez nároku na odkoupení.		
19. Nájemce zaplatí akontaci a pravidelnými splátkami financuje dané aktivum na konci doby trvání leasingu věc odkoupí do svého vlastnictví za symbolickou cenu.		
20. V ČR se takto financuje např. nákup vozidel, má tu výhodu, že vlastnické právo přechází ihned na provozovatele vozidla, který vůz v pravidelných měsíčních intervalech splácí.		
21. U operativního leasingu opravy a údržbu platí vlastník daného aktiva.		
insolvence a exekuce	Pravda	Nepravda
22. Exekutor je státní zaměstnanec, který jedná z pověření soudu.		
23. Exekuce může mít podobu srážek ze mzdy, prodeje movitých nebo nemovitých věcí, zřízení zástavního práva k nemovitým věcem a exekuční příkaz k prodeji nemovitosti.		
24. Důvodem pro zahájení insolvence mohou být platební neschopnost, předlužení nebo hrozící úpadek.		
25. Insolvence standardně probíhá po dobu třech let, kdy dlužník musí zaplatit alespoň 50 % svých závazků.		
stavební spoření	Pravda	Nepravda
26. Státní podpora u stavebního spoření je ve výši 10 % ročně, maximálně však ve výši 3 000 Kč ročně.		
27. Překlenovací úvěr je úvěr, který klient sjednává, aby mohl dosáhnout na úvěr ze stavebního spoření, pokud nenaspořil cílovou částku.		
28. Po uplynutí sjednané doby trvání stavebního spoření lze naspořenou částku použít pouze na budoucí výstavbu, rekonstrukci nebo jiné stavební úpravy nemovitosti.		
hypoteční úvěr	Pravda	Nepravda
29. Hypoteční úvěr nemusí být zajištěný zástavním právem k nemovitosti, pokud je žadatel dostatečně solventní.		
30. Hypoteční úvěr je účelový úvěr, tzn., že poskytnuté peníze žadatel musí použít pouze na své bytové potřeby především na budoucí výstavbu, rekonstrukci nebo jiné stavební úpravy nemovitosti.		
31. Doba fixace u hypotečního úvěru je období, během kterého může klient pozastavit splácení úvěru bez sankcí.		

životní pojištění	Pravda	Nepravda
32. Rizikové životní pojištění kryje pouze následek smrti. Následky invalidity a závažných onemocnění rizikové životní pojištění nekryje a je třeba se připojistit jiným produktem (např. úrazové pojištění).		
33. Pojistná částka u rizikového životního pojištění je částka, kterou pojišťovna vyplatí, nastane-li pojistná událost.		
neživotní pojištění	Pravda	Nepravda
34. Havarijní pojištění je povinné pro každého provozovatele vozidla.		
35. Z povinného ručení se platí škody způsobené provozováním daného vozidla.		
36. Cestovní pojištění se uzavírá na omezenou dobu a kryje léčebné výlohy, odcizení zavazadel, hmotnou odpovědnost a garantuje asistenční službu pojišťovny.		

Zdroj: vlastní zpracování

8.2 Příloha 2 – Problematická oblast

Problematická oblast								
	Obchodní akademie				Gymnázium			
	relativní počet správných odpovědí							
	II.	III.	IV.	celkem	II.	III.	IV.	celkem
Jaké vklady jsou ze zákona pojištěné?	28 %	28,6 %	33,3 %	30 %	37 %	40,7 %	32,1 %	37 %
Metoda průběžného financování důchodů spočívá v tom, že si pracující generace spoří na svůj budoucí důchod formou penzijního spoření. (NE)	12 %	39,3 %	30 %	28 %	25,9 %	29,6 %	46,4 %	34 %
Kreditní karta je nevýhodná pro uživatele, protože se za její používání vždy platí vysoké úroky až 25 % p. a. může ale ušetřit peníze placením u vybraných obchodníků. (NE)	48 %	71,4 %	73,3 %	65 %	48,1 %	55,6 %	67,9 %	57 %
Kreditní karta je karta vydaná k běžnému účtu, jejím prostřednictvím uživatelé platí nákupy a peníze se jim odečítají z účtu. (NE)	40 %	71,4 %	50 %	54 %	37 %	51,9 %	50 %	46 %

Debetní karta je úvěrová karta, pomocí níž klienti hradí své běžné výdaje. Může být vhodná pro krátkodobé financování, pokud uživatel karty uhradí dlužnou částku do konce bezúročného období. (NE)	56 %	67,9 %	60 %	61 %	44,4 %	51,9 %	53,6 %	50 %
Co je to likvidnost?	32 %	50 %	53,3 %	45 %	40,7 %	51,9 %	50 %	48 %
Státní dluhopisy jsou dle ratingových agentur nejvíce výnosové. (NE)	48 %	57,1 %	53,3 %	53 %	55,6 %	51,9 %	46,4 %	51 %
Deriváty jsou speciální druhy akcií, jejichž majitel má přednostní právo na dividendu. (NE)	48 %	26 %	43,3 %	39 %	44,4 %	59,3 %	39,3 %	48 %
Volatilita je kolísání tržní ceny investičního instrumentu. (ANO)	56 %	75 %	53,3 %	61 %	48,1 %	51,9 %	67,9 %	56 %
ČNB má jeden hlavní úkol na jehož základě provádí veškeré své činnosti. Tento úkol je brán i jako hlavní důvod existence ČNB.	16 %	39,3 %	36,7 %	31 %	33,3 %	40,7 %	42,9 %	39 %

ČNB se snaží zabraňovat inflaci, protože to je čistě negativní jev vznikající v prosperující ekonomice, který je třeba potlačit. (NE)	28 %	40 %	57,1 %	42 %	37 %	35,7 %	51,9 %	42 %
Pokud klesá míra inflace mezi dvěma obdobími, jedná se o deflaci. (NE)	24 %	25 %	46,7 %	33 %	29,6 %	22,2 %	17,9 %	23 %
Nájemce při operativním leasingu zaplatí akontaci a pravidelnými splátkami financuje dané aktivum na konci doby trvání leasingu věc odkoupí do svého vlastnictví za symbolickou cenu. (NE)	28 %	46,4 %	66,7 %	48 %	40,7 %	40,7 %	42,9 %	42 %
V ČR se operativním leasingem financuje např. nákup vozidel, má tu výhodu, že vlastnické právo přechází ihned na provozovatele vozidla, který vůz v pravidelných měsíčních intervalech splácí. (NE)	32 %	39,3 %	40 %	37 %	33,3 %	33,3 %	25 %	31 %
U operativního leasingu opravy a údržbu platí vlastník daného aktiva. (ANO)	56 %	60,7 %	76,7 %	65 %	29,6 %	44,4 %	46,4 %	40 %

Exekutor je státní zaměstnanec, který jedná z pověření soudu. (NE)	40 %	39,3 %	26,7 %	35 %	22,2 %	22,2 %	32,1 %	26 %
Insolvence standardně probíhá po dobu tří let, kdy dlužník musí zaplatit alespoň 50 % svých závazků. (NE)	52 %	39,3 %	43,3 %	45 %	48,1 %	55,6 %	60,7 %	55 %
Státní podpora u stavebního spoření je ve výši 10 % ročně, maximálně však ve výši 3 000 Kč ročně. (NE)	48 %	42,9 %	56,7 %	49 %	37 %	44,4 %	42,9 %	42 %
Po uplynutí sjednané doby trvání stavebního spoření lze naspořenou částku použít pouze na budoucí výstavbu, rekonstrukci nebo jiné stavební úpravy nemovitosti. (NE)	12 %	49 %	36,7 %	33 %	40,7 %	48,9 %	35,7 %	42 %
Hypoteční úvěr nemusí být zajištěný zástavním právem k nemovitosti, pokud je žadatel dostatečně solventní. (NE)	40 %	60,7 %	60 %	54 %	48,1 %	59,3 %	67,9 %	59 %

Doba fixace u hypotečního úvěru je období, během kterého může klient pozastavit splácení úvěru bez sankcí. (NE)	20 %	25 %	40 %	29 %	37 %	44,4 %	53,6 %	45 %
Rizikové životní pojištění kryje pouze následek smrti. Následky invalidity a závažných onemocnění rizikové životní pojištění nekryje a je třeba se připojistit jiným produktem (např. úrazové pojištění). (NE)	48 %	21,4 %	56,7 %	42 %	40,7 %	37 %	42,9 %	40 %
Havarijní pojištění je povinné pro každého provozovatele vozidla. (NE)	52 %	53,6 %	53,3 %	53 %	48,1 %	51,9 %	75 %	59 %

Zdroj: vlastní zpracování